

Határon túli magyarság a 21. században – konferenciasorozat

Háttér

Az Alkotmány szerint a Magyar Köztársaság felelősséget érez a határain kívül élő magyarok sorsáért, és előmozdítja a Magyarországgal való kapcsolatuk ápolását. Ezzel összhangban Sólyom László hivatalba lépése óta több alkalommal is kifejtette: tevékenysége egyik sarkalatos pontjának tartja a nemzeti összetartozás erősítését. Ezért mindent megtesz annak érdekében, hogy a határon túli magyarság helyzetét, törekvéseit minél teljesebben megismerje és megismertesse.

Az államfő újraválasztásának köszöntőjében az ország megoldandó gondjai között említette a magyar nemzet határoktól független megmaradását.

Sólyom László 2006. március 15-én, a nemzeti ünnep estéjén az Operaházban elmondott beszédében hangsúlyozta, hogy véleménye szerint a határon túli magyarokra vonatkozó politikát alapvetően újra kell gondolni.

A beszédben többek között elhangzott, hogy abból kellene kiindulni, hogyan gondolkodnak azok a határon túli fiatalok, akik már a rendszerváltások után nőttek fel. „Miért és hogyan akarnak ők magyarok maradni? Mit, mi újat várnak az anyaországtól a hagyományos segélyezés helyett vagy mellett? Szakszerűen, pontosan ismernünk kellene, milyenek, s mennyire különböznek a határon túli magyar társadalmak, létszámban, gazdasági és szellemi erőben, szervezettségben! Kell egységes érzélem: elszántság és együvé tartozás, de mindenütt más-más tettekre van szükség. A határon túli magyarságnak gazdasági erőre, értelmiségre, kulturális és politikai intézményekre van szüksége ahhoz, hogy fennmaradjon. S bár itthon szeretnek tömbmagyarságban gondolkodni, a jövő érdekében nagyon figyeljünk a szórványban élők igényeire! A nagy, mindig is vegyes lakosságú területek a megmaradás iskolái voltak és maradnak, de az együttélés is. S az együttélést, az együttélés szellemét a szomszéd nemzetekkel szintén meg kellene kísérelnünk megújítani.”

A köztársasági elnök tervei szerint a konferenciákon többek között ezekről a kérdésekről, témákról a határon túl élő és ott működő szakemberek fejthetik ki a véleményüket.

A köztársasági elnök egy-egy adott kérdéskörrel egyébként már több alkalommal tájékozódott, például a magyarországi és a határon túli magyar egyházak vezetőivel, illetve gazdasági szakértőkkel való találkozásokon.

A meginduló tanácskozás-sorozat a következő problémaköröket öleli fel. A határon túli magyar közösségek jelenlegi helyzete: a szociális, gazdasági, kulturális, oktatási helyzet; főbb népmozgalmi trendek (elvándorlás, asszimiláció, népességfogyás); az adott közösség intézmény- és társadalomépítésének főbb vonásai, hiányai, kudarcai (tömbmagyarság, szórványban élők, regionális különbségek, egyes korosztályok, saját intézmények helyzete: egyházak, iskolák, egyesületek, pártok); problémák, amelyekről a tömegtájékoztatás nem beszél, mégis fontosak a kisebbség életében (pl.: munkanélküliség, alkoholizmus, analfabetizmus, a magyar ajkú romák ügye). A második nagy téma: a jelenlegi magyar támogatáspolitikának hatékonyságának vizsgálata (kulturális-, oktatási és a politikai célú támogatások elválasztása; normatív finanszírozás szerepe, alrendszerek esetleges átalakítása). A harmadik problémakör a kitörés főbb irányai: a határon túli magyar közösség jövőképe; a kisebbségi nemzetiség gazdasági erejének fejlesztése; a

magyarországi munkavállalás és a bevándorlás kérdése; az anyaország szerepe a kisebbségek támogatásában (intézményalapítás, szórványmagyarország támogatása).

Az államfő tervei szerint a május 4-én kezdődő tanácskozás-sorozat résztvevői évente két-három alkalommal találkoznának, a résztvevők köre pedig a későbbiekben magyarországi szakértőkkel is kibővülne.

Sólyom László a tanácskozásra nem a politikai élet résztvevőit hívta, hanem tudósokat, a közéleti és a civil szférában tevékenykedő személyiségeket, akik szakmailag alátámasztott megállapításokat tudnak tenni a határon túli magyarság állapotáról.

Tények és perspektívák – egy új megközelítés igénye – 2006. május 4.

Sólyom László köztársasági elnök meghívó levele a konferencia résztvevőikhez

2006. április 28.

„Elnökségem kezdete óta a legfontosabb kérdések között tartom számon a határon túli magyarok ügyét. Elnöki tevékenységem egyik célja, hogy mind a közvélemény, mind a döntéshozók figyelmét felhívjam az ezzel kapcsolatos valódi problémákra. Bár a tömegtájékoztató alig foglalkozott vele, 2006. március 15-i, az Operaházban elmondott ünnepi beszédemben már igyekeztem körvonalazni az általam kívánatosnak tartott gondolkodásmód főbb irányait (a beszéd szövege a Beszéd, üzenetek menüpont alatt olvasható)

Ez azonban nem elegendő. Arra a meggyőződésre jutottam, hogy meg kell kísérelni a határon túli magyarok helyzetének megbízható felmérését, a gondok és aggasztó folyamatok számba vételét, az új nemzedékek érzéseinek és álláspontjának megismerését, s esetleg megoldási javaslatok kidolgozását is. Mindezt kilépve a frázisok, a romantikus elképzelések, továbbá a magyarországi belpolitikai szempontok köréből.

Ehhez első lépésként a Kárpát-medencében a határokon túli területeken élő, ott működő értelmiségiek, szakemberek, a civil szférában ténykedő személyek véleményét szeretném kikérni. Mit tartanak ők a leginkább égető problémáknak kisebbségi létükkel kapcsolatban, milyen elképzeléseik vannak a megoldásra, vagy legalább a károk csökkentésére; milyen pozitív folyamatok vannak, melyek a többségi nemzettel való együttélés kilátásai, hogy lehet a kisebbség gazdasági helyzetén javítani? Azok álláspontját szeretném megismerni, akik tudományos alaposan, másrészt mindennapi tapasztalatok alapján ismerik az adott nemzeti közösség helyzetét, állapotát, a magyarországi támogatási rendszer irányait és zsákutcáit.

Arra szeretném Önt felkérni, hogy vegyen részt e most kezdődő párbeszédben. A tervezett rendezvénysorozat első lépése egy egynapos, zártkörű konferencia lenne 2006. május 4-én csütörtökön, Budapesten, a Sándor-palotában, melyre tisztelettel meghívom, és felkérem, rövid előadással járuljon hozzá a sikeréhez.

Bár a fentiekből nyilvánvaló, szeretném külön is hangsúlyozni, hogy kezdeményezésem semmiképpen nem kívánja helyettesíteni a MÁÉRT szükséges és fontos tevékenységét, és nem is illeszkedik annak kormányzati és politikai környezetébe. A meghívottak helyzetértékelését és javaslatait szeretném megismerni, túl a napi politika szempontjain, a pénzügyi kérdéseken, a részérdekeken, a rövidtávú megoldásokon.

A konferencia-sorozat főbb kérdésvetéseit a következők lennének:

– Milyen az adott határon túli magyar közösség szociális, gazdasági, kulturális, oktatási helyzete? Melyek a főbb trendek (elváándorlás, asszimiláció, népességfogyás stb.)? Melyek az adott közösség intézmény- és társadalomépítésének főbb vonásai, hiányai, kudarcai? Mindezekben a tömbmagyarság és a szórványban élők helyzetének és igényeinek különbségét is tisztázni kellene; ugyanúgy, mint a különböző korosztályokét is. Melyek azok a problémák, amelyekről a tömegtájékoztató nem beszél (munkanélküliség, alkoholizmus, analfabetizmus, a magyarajkú romák ügye), mégis fontosak a kisebbség életében?

– Melyek a jelenlegi magyar támogatáspolitikai főbb problémái? Mire jut, és mire kellene, hogy jusson? Mennyiben elválaszthatók a kulturális-oktatási és a politikai célú támogatások? Szükség van-e normatív finanszírozásra? Hogyan kellene átalakítani az egyes alrendszereket?

– Melyek a kitörés főbb irányai? Mit támogasson inkább Budapest: intézményalapítást (Sapientia, Selye) vagy embermentést (szórványkérdés), esetleg valami mást? Milyen jövőképet képzelünk el ezeknek a közösségeknek? Mennyiben helytálló ma a „szülőföldön való boldogulás” jelszava? Hogyan lehet a kisebbségi nemzetrész gazdasági erejét fejleszteni? Milyen szerepük lehet az egyházaknak, és hogyan tudjuk integrálni a vallástalanokat? Tabutéma, vagy meg lehet-e nyilvánosan vitatni a magyarországi betelepítés kérdését?

Ezekről a kérdésekről kezdenénk eszmecserét. Május elején elsősorban az állapotfelmérésre koncentrálnánk, hogy azután időről-időre folytassuk, részben más témákról is, részben más meghívott résztvevőkkel a beszélgetést – ahogy ez az egyes megbeszélésekből is majd következik. Erre az első alkalomra Önnel együtt közel húsz személyt hívtam meg. A kiválasztás során az a szempont vezérelt, hogy valamennyi határon túli vidék képviselje magát, és a meghívottak között lehetőleg itt legyenek a különböző szakterületek (pl. demográfia, szociális kérdések, támogatáspolitikai, kisebbségkutatás stb.) ismerői is. A meghívottak listáját levelemhez mellékelem.

Ami a konferencia lebonyolítását illeti, a tanácskozást reggel kezdenénk, és késő délutánig tartana. A délelőtti órákban az egyes régiókból érkezettek kapnának lehetőséget, hogy egy-egy adott időkeretben fejtsék ki röviden véleményüket az említett kérdésekről. Az ebédet követő kerekasztal-megbeszélés során pedig lehetőség lenne az eszmecserére, vitára. A konferenciáról, annak céljáról, a résztvevőkről, illetve a felmerült kérdésekről a Köztársasági Elnöki Hivatal közleményben tájékoztatná a nyilvánosságot.

A Köztársasági Elnöki Hivatal természetesen megtérítené mind az utazási, mind a szükséges szállásköltségeket. Ezekről a technikai részletekről és a lebonyolítás egyéb részletkérdéseiről a későbbiekben kollégáim egyeztetnének Önnel. Mindazonáltal ha bármilyen előzetes kérdése van a konferenciával kapcsolatban, bizalommal fordulhat Tari Sándorhoz, a Köztársasági Elnöki Hivatal vezetőjéhez, vagy helyetteséhez, Bitskey Botondhoz.

Kérem, hogy legyen segítségemre ebben az együttgondolkodásban, és abban, hogy a fent vázolt célkitűzések terén sikerüljön előrelépni. Egy ilyen konferencia-sorozat, párbeszéd, együttgondolkodás eredményeképp reményeim szerint megújult szemlélettel, hasznos és végrehajtható javaslatokkal állhatunk a közvélemény elé, segíthetjük a magyarországi és a határon túli magyar döntéshozókat, de mindenek előtt a magyar nemzetet.

Bízom benne, hogy meghívásomat el tudja fogadni, és május elején személyesen is megismerhetem.”

A 2006. május 4-i konferencia résztvevői

Andócsi János

Andócsi János Eszéken (Horvátország) született. 2000-ben végzett az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Bölcsészkarán, történelem szakirányon. Egy évre rá szerzett abszolutóriumot az ELTE ÁJK politológia szakán. 2001-ben a Századvég Politikai Iskola politikai kommunikáció szakán abszolvál. Ugyanezen évben befejezi az egrai főiskola felsőfokú újságíró képzését. 2002 óta a Horvátországi Magyar Oktatási és Művelődési Központban etikát, történelmet és politikát oktat. 2003 óta a Hercegszőlősi Magyar Kisebbségi Önkormányzat elnöke illetve tagja Eszék-Baranya megye Magyar Kisebbségi Önkormányzatának. 2003 óta fő- és felelős szerkesztője a Horvátországi Magyarság című havilapnak.

Bakk Miklós

Bakk Miklós politológus. 1952-ben született Székelyhídon (Bihar megye), az általános iskolát és a gimnáziumot Kézdivásárhelyen végezte, majd a temesvári Műszaki Egyetemen szerzett számítógépmérnöki diplomát. 1990-ig rendszerelemzőként és programozóként dolgozott, 1991-től 1999-ig A Hét szerkesztője, majd 2001 és 2003 között a Krónika c. napilap főszerkesztője. 2003-tól a BBTE politikatudományi karának adjunktusa. Kutatási területe: politikaelmélet, választási rendszerek, kisebbségpolitika. Legutóbbi közleményei: Az autonómia-tervek két szakasza Erdélyben 1989 után (Magyar Kisebbség, 2004/1-2. sz.), A nemzeti identitás hárompólusú szerkezete (Regio, 2005/4.sz.).

Deák Ernő

Deák Ernő 1940-ben született a Sopron megyei Peresztegen. 1956 december 9-e óta Ausztriában él. Innsbruckban érettségizett 1961-ben. A Bécsi Tudományegyetemen gazdaság- és társadalomtörténetet ill. kelet-európai történetet hallgatott. 1970 július 9-én promovált. Az egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Intézetében kutató tanársegédként várostörténettel foglalkozott (1970-1976), azt követően az Osztrák Tudományos Akadémia tudományos munkatársaként dolgozott 2005. december 31-én bekövetkezett nyugdíjazásáig. Fő kutatási területe (magyar) várostörténet, ez irányú munkája két részben jelent meg Das Städtewesen der Länder der Ungarischen Krone (1780-1918) címmel. A harmadik részen még dolgozik. Érettségi után Bécsben bekapcsolódott a magyar diákszövetség munkájába, majd titkára, később elnöke lett az „Europa”-Clubnak. 1979-ben egyik szervezője volt az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetségének, melynek 1991-ig főtitkára volt, azóta elnöke. 1985 óta szerkeszti a Bécsi Naplót. A 2001-ben alakult Nyugat-Európai Országos Magyar Szervezetek Szövetségének elnöke.

Erdélyi Géza

Erdélyi Géza 1937-ben született Abarán. 1958-ban teológiát végzett a prágai Koménius Egyetemen, majd a Zsinati Iroda sajtó előadója lett. 1971-1985 között lelkészi szolgálata mellett a betléri, illetve krasznahorkai történelmi gróf Andrássy-könyvtár sok ezer kötetes állományát regesztázza, katalogizálja és annotálja. Közben művészettörténetet tanult a prágai Károly Egyetemen, ahol 1975-ben művészettörténész diplomát szerzett, 1988-ban teológiából doktorált és 1989-ben megvédte habilitációs munkáját. 1992-1996 között a prágai Károly Egyetem

Teológiai Fakultásán és Komáromban gyakorlati teológiát adott elő. 1996 májusában a Szlovákiai Református Keresztyén Egyház Zsinata püspökké választotta. 2001-től a Magyar Református Egyházak Tanácskozó Zsinatának (MRETZS) elnöke. Rendszeresen jelennek meg publikációi különböző folyóiratokban.

Göncz László

Göncz László 1960-ban született Muraszombatban (Szlovénia). Szombathelyen szerzett oklevelet történelem-művelődésszervező szakon. További tanulmányait a Pécsi Janus Pannonius Tudományegyetem Bölcsészkarán végezte, ahol doktorált is. Történészként a modernkori történelem kutatásával, valamint kisebbségkutatással foglalkozik. 1994-től az alsólendvai Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet igazgatója. Emellett költőként és prózaíróként is tevékeny.

Gyurgyík László

Gyurgyík László 1954-ben született Ipolyságon Szlovákiában. 1985-ben szociológia szakon végzett a Comenius Egyetem Bölcsészettudományi Karán Pozsonyban. Ezt követően a pozsonyi Agrárgazdasági Kutatóintézet munkatársa, szerkesztő, illetve szabadfoglalkozású kutató. 2002-ben Szociológia PhD fokozatot szerzett a Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetemen. Jelenleg a Teleki László Intézet tudományos főmunkatársa, a Selye János Egyetem félállású oktatója, a Mercurius Társadalomtudományi Kutatócsoport titkára. Kutatási területe a szlovákiai magyar lakosság demográfiai és társadalomszerkezete. Tanulmányai a magyarországi és szlovákiai folyóiratokban jelennek meg.

Horváth István

Horváth István 1966-ban született Csíkszentsimonban. 1991-ben filozófiából és szociológiából szerez diplomát a Babeş-Bolyai Tudományegyetemen, és azóta ennek az egyetemnek a Szociológia Tanszékén tanít. A migráció valamint kisebbségsszociológia és az interetnikus viszonyok (kétnyelvűség, vegyes házasság) témakörében kutat, mindenekelett az Etnikumközi Viszonyok Kutatóközpontján belül, amelynek 2003-tól az igazgatója. Az említett témakörökben több román, magyar és angol nyelvű tanulmányt, illetve könyvet publikált.

Jakabffy Tamás

Jakabffy Tamás 1966-ban született Szatmárnémetiben. 1989-ben végzett a kolozsvári egyetem bölcsészettudományi karán. 1990-től a Romániai Írók Szövetségének hetilapja, a Helikon kritika- és esszé- rovatvezetője, 1991-től a négy erdélyi katolikus püspökség Keresztény Szó című közös havilapjának felelős szerkesztője. 2004-től az erdélyi unitárius egyház lapjait (Keresztény Magvető, Unitárius Közlöny) is szerkeszti, illetve médiareferensi munkát lát el. Katolikus teológiát hallgatott 1995 és 1998 között. Több kötet szerzője, társszerzője.

Kiss Tamás

Kiss Tamás 1977-ben született Marosvásárhelyen. 2000-ben végzett a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem szociológia szakán. 2001-től az ELTE Szociológiai és Szociálpolitikai Intézet szociológia, 2004-től az PTE-BTK kultúrakutatás doktori program hallgatója. 2002-től az RMDSZ Ügyvezető Elnökség Demográfiai Munkacsoportjában dolgozik. Kutatási területei demográfia, nemzetközi migráció, politikai szociológia, elitkutatás, biográfia-elemzés.

Losoncz Alpár

Losoncz Alpár 1958-ban született Temerinben. Egyetemi rendes tanár az Újvidéki Egyetemen, ezidőtájt filozófiát és szociológiát ad elő. 1991-óta a szegedi JATE oktatója ahol többek között etnopolitikai kurzusokat vezet, és meghívott előadója a belgrádi Politikatudományok karán. Több évig az újvidéki Multikulturális Központ igazgatója, majd szakmai tanácsadója. 2002-ben rész vett a jelenleg érvényben levő szerb/montenegrói kisebbségi törvény szakmai előkészítésében.

Majnek Antal OFM

Majnek Antal megyéspüspök 1951. november 18-án született Budapesten. Gimnáziumi tanulmányait Szentendrén, egyetemi tanulmányait a BME villamosmérnöki szakán végezte. 1977-ben jelentkezett a ferences rendbe, 1982-ben szentelték pappá. 1989-ig a Szentendrei Ferences Gimnáziumban tanár, majd 1989-től 1996-ig a Nagyszőlősi Ferences Misszió lelképásztora. 1996-tól püspök, Kárpátalja Apostoli Kormányzója 2002-től, amikor a Kárpátaljai Apostoli Kormányzóság területén megalakult a Munkácsi Római Katolikus Egyházmegye.

Mészárosné Dr. Lampl Zsuzsanna

Mészárosné Lampl Zsuzsanna 1959-ben született Pozsonyban. Szociológiát végzett a pozsonyi Komensky Egyetemen, majd ugyanott újságírói képesítést is szerzett. Jelenleg főállásban a Komensky Egyetem szociológia tanszékén tanít módszertant és kommunikációt, emellett a nyitrai Konstantin Egyetem zurnalisztika tanszékének adjunktusa. 1995 óta számos szociológiai kutatást végzett a szlovákiai magyarok körében. Három önálló kötete jelent meg, rendszeresen publikál hazai és külföldi szakmai folyóiratokban, valamint a hazai sajtóban. Főbb kutatási területei: munkaerőpiac, vállalkozás, nemzeti identitás és értékrend. A Fórum Kisebbségkutató Intézet állandó külső munkatársa. Pozsonyban él, két gyermeke van.

Molnár József

Molnár József 1966-ban született Nagydobronyban, Kárpátalján. 1990-ben geográfus–földrajztanár szakon végzett a Lembergi (Lvovi) Ivan Franko Állami Egyetemen. 1995 és 1998 között a Debreceni Egyetem doktori iskolájának a hallgatója, ahol 2003-ban szerzett doktori (PhD) fokozatot a földtudományokban. Jelenleg a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Matematikai és Természettudományi Tanszékének a docense, ahol földtudományi tárgyakat, közte népességföldrajzot, Kárpátalja földrajzát és politikai földrajzot oktat. Fő kutatási területei közé tartoznak Kárpátalja népességének és magyarságának a demográfiai viszonyai.

Székely István

Székely István politológus 1962-ben született Nagyszentmiklóson. A középiskolát Nagyenyeden, egyetemi tanulmányait a budapesti ÁJTK politológia szakán végezte 1995-ben. 1997-től az RMDSZ önkormányzatokért és területi szervezetekért felelős ügyvezető alelnöke. 1999-2022 között a Sapientia – Erdélyi Magyar Tudományegyetem beindítását segítő programirodát vezeti, majd 2002-től a kedvezménytörvény romániai végrehajtását koordinálja. A Kolozsváron megjelenő Magyar Kisebbség társadalomtudományi folyóirat főszerkesztője. Tanulmányai romániai és magyarországi folyóiratokban jelennek meg.

Tóth Károly

Tóth Károly 1959-ben született Vághosszúfaluban. Iskoláit Vágsellyén, illetve Galántán végezte. Egyetemi tanulmányait 1983-ban fejezte be a pozsonyi Comenius Egyetem Bölcsészettudományi Kara magyar nyelv és irodalom, illetve történelem szakán. 1983 és 1987 között segédmunkásként dolgozott, majd a Madách Lap- és Könyvkiadó szakszerkesztője. Irodalomkritikusként alapító tagja az IRÓDIÁNAK és a Magyar PEN Club Pozsonynak. 1989 után alapítója, elnöke, majd alelnöke a Magyar Polgári Pártnak (Független Magyar Kezdeményezés). Aktívan részt vesz a civil szektor munkájában, több alapítvány alapító tagja és kurátora, illetve trénerként a civil szektort segítő szervezetekben dolgozik. 1996-óta a Fórum Kisebbségkutató Intézet igazgatója. Rendszeresen jelennek meg publikációi különböző szakmai folyóiratokban, az intézetben több könyvsorozat szerkesztője.

Vetési László

Vetési László Székelyudvarhelyen született 1953. december 26-án. A kolozsvári Protestáns Teológia elvégzése után előbb szórványlelkész a Szeben megyei Bürkösön, majd rövid kolozsvári lelkészség után az erdélyi református egyházkerület kiadói szerkesztője. 1990-től az erdélyi és királyhágómelléki egyházkerület szórványügyi előadója és a Szórványgondozó Szolgálat vezetője, a Diaszpóra Alapítvány elnöke. A kolozsvári teológusokkal rendszeresen látogatja Erdély és a Kárpátokon kívüli Havaselve magyarságát, ahol kidolgozott felzárkóztatási terv alapján végeznek közösségi munkát, a maradékfalvak és nagyvárosok lakótelepeinek felmérését. Munkatársaival több jelentős szórványstratégia és munkaterv megalkotója. „Mit cselekedjünk, hogy megmaradjunk” általános szórványstratégia, „Lámpás program” – értelmiségtelepítési terv veszélyeztetett nyelvi környezetbe, „Menni vagy nem lenni” munkaterv a Magyarország fele irányuló erdélyi migrációs népesség felmérésére, lelkigondozására, „Holttenger program” a veszendő területek értékeinek nyilvántartására, Szórványnagyok lexikona. Több kuratórium tagja, intézmények tanácsadója.

Zsoldos Ferenc

Zsoldos Ferenc 1973-ban született Zentán (Délvidék). 1992-2002 között Budapesten az ELTE-n jogból és történelemből szerzett diplomát, a Századvég Politikai Iskolában pedig politikai szakértő szakon abszolválta. Az Eötvös József Collegium tagja volt. 2002-ben visszatért Zentára, s a helyi általános iskola után 2003-tól a frissen létrehozott Bolyai Tehetséggondozó Gimnázium és Kollégium jogásza. 2005-től az Adaptatio-D pályázatíró cég igazgatója. Közéleti tevékenységét tekintve 1999 óta a Délvidéki Magyarok Ifjúsági Szervezetének alelnöke, 2005-től pedig a Civil Mozgalom egyik alapító tagja. A Délvidék első turisztikai kézikönyvének szerkesztője.

Az MTI tudósítása a konferenciát követő sajtótájékoztatójáról

Sólyom László: nem lehet általában a határon túli magyarságról beszélni

- Nem lehet általában a határon túli magyarságról beszélni – mondta Sólyom László köztársasági elnök csütörtökön azon konferencia után, amely az államfő kezdeményezésére jött létre a szomszédos országokban élő magyar tudósokkal, közéleti és a civil szférában elismert személyiségekkel, annak érdekében, hogy megvitassák a határon túli magyarok helyzetét.

Az államfő a konferencia helyszínét adó Sándor-palotában délután megtartott sajtótájékoztatóján úgy fogalmazott: megerősödött az a tény, hogy nem lehet általában a határon túli magyarságról beszélni. Az egyes országokon belül is rendkívül tagolt a magyarság helyzete, régióként gyökeresen mások a magyar emberek kilátásai – hangsúlyozta.

Sólyom László elmondta, hogy a konferencia kifejezetten tudományos jellegű volt, 17 tudományos előadás hangzott el a szomszédos országokból érkező meghívottaktól.

Mint kiemelte, az a veszély fenyeget, hogy a határon túli magyarság a modernizációban lemarad. Hozzátette: rendkívül nagy a magyar ajkú népességfogyás mértéke a szomszédos országokban. Példaként említette, hogy Romániából tizenhat év alatt több magyar ajkú ment el, mint Magyarországról 1956 után.

Szociológiai felmérés szerint a szomszédos országokban a magyar ajkú lakosság képzettsége a többségi lakossággal szemben sokkal rosszabb, a magyar ajkú értelmiség szinte hiányzik – mutatott rá az államfő.

Hangsúlyozta, a meghívottak egybehangzóan állították: iskolák nélkül teljesen reménytelen az identitást fenntartani, hiszen a magyar nyelv tudása önmagában nem biztosít semmiféle igazi nemzettudatot. A magyar identitás átadását az óvodákban kell elkezdni, a magyar nyelvű egyetemek nem lesznek életképesek, ha ez a magyar szellemű oktatás nem az óvodában kezdődik – tette hozzá a köztársasági elnök. Kiemelte azt is: „a magyar identitás megtartásától elválaszthatatlan az integráció a többségi nemzetbe”.

A magyar kisebbségnek fontos tudni a többségi nyelvet, ha nem tudja, a munkaerőpiacon reménytelen a helyzete – közölte.

Sólyom László elmondta, a következő tanácskozást őszre tervezik, az 1956-os ünnepek után, novemberben. Ennek témája a tömbmagyarság és a szórványmagyarság közötti különbségek, illetve a többes identitás kérdései – tette hozzá.

Az államfő újból hangsúlyozta: a konferenciasorozat nem érinti a Magyar Állandó Értekezlet (MÁÉRT) szükséges és fontos tevékenységét, és nem is illeszkedik annak kormányzati és politikai környezetébe. Sólyom László az elnöki protokoll részének és alkotmányos felelősségnek nevezte a határon túli magyarsággal való törődést. „Az elnök azzal tud hatni, hogy beszél, hogy elvi álláspontokat tesz közzé (...)” – hangsúlyozta.

Az államfő reményét fejezte ki, hogy a konferenciasorozat hatással lesz a magyar közvéleményre.

Kérdésre közölte: a tanácskozáson a határon túli magyar politikai pártok képviselői a továbbiakban sem fognak részt venni. Elmondta azt is, hogy a kettős magyar állampolgárság ügye a konferencián nem merült fel.

Az államfő a nem nyilvános tanácskozásra, mely reggel kilenc órától délután öt óráig tartott, olyan a szomszédos országokban élő magyar tudósokat, közéleti és a civil szférában elismert személyiségeket invitált meg, akik „tevékenységük alapján, kutatási vagy szakterületük szabályai szerint tudnak érvényes megállapításokat tenni a határon túli magyarság helyzetéről”.

A köztársasági elnök köszönő levele a konferencia résztvevőinek

2006. május 11.

„Ezúton is köszönöm Önnek, hogy elfogadta felkérésemet, és részt vett a május 4-i konferencián a Sándor-palotában. Úgy vélem, a tanácskozás mind szellemében, mind szakmai színvonalában meghaladta az előzetes várakozásokat, és jó alapul szolgál a konferencia-sorozat jövőbeni folytatásához. A sajtóvisszhang, a biztató kommentárok, az esetenként kritikus felhangok is arra ösztönöznek, folytassam ezt a programot.

Terveim szerint – amint ezt említettem is zárszavamban – még az idén szeretnék újabb tanácskozást tartani, melynek témája a határon túl élő tömb- és szóránymagyarság, valamint a kisebbségi nemzeti identitás, és azon belül is a kettős és többes identitás kérdései lennének. Ennek részletes programja kora őszre készül el. Természetesen – az egyes megbeszélések szakmai tematikájához igazodva – kívánatosnak tartom, hogy a jövőben más személyeket is bevonjunk a munkába, de a változó összetétel mellett továbbra is számítunk közreműködésére.

Bitskey Botond hivatalvezető-helyettes úr e-mail-en keresi meg majd Önt, hogy a konferencián elhangzott előadásának az immár terjedelmi korlátoktól mentes, szerkesztett, szükség szerint tudományos apparátussal ellátott változatát mihamarabb küldje meg elektronikus úton a Köztársasági Elnöki Hivatalnak. A szerzői jogok maradéktalan tiszteletben tartása mellett azon vagyunk ugyanis, hogy a dolgozatok egy része megjelenjen magyarországi szakmai folyóiratban, valamint, hogy a későbbiekben valamennyi előadás a Köztársasági Elnöki Hivatal honlapján is elérhető legyen az érdeklődők számára. Meggyőződésem, hogy e publikálás hozzájárulhat a konferencia-sorozat céljaihoz. A honlapunkon egyébként a jövőben is elérhető lesz minden, a konferenciával kapcsolatos információ, többek között egy folyamatosan karbantartott sajtószemle. Hogy ez minél teljesebb legyen, szeretném kérni, jelezze hivatalom munkatársainak, hogy ha olyan írással találkozik hazájában, mely elkerülte volna figyelmünket.

Még egyszer köszönöm, hogy jelenlétével és előadásával hozzájárult a tanácskozás sikeréhez.”

Válogatás a tanácskozás sajtóvisszhangjából

A konferencia-sorozat bejelentésének napján, április 28-án, Komlós Attila, a Határon Túli Magyarok Hivatalának elnöke üdvözölte a köztársasági elnök kezdeményezését. Komlós Attila az *MTI*-nek nyilatkozva elmondta: „Jól kiegészítheti egymást a Magyar Állandó Értekezlet (MÁÉRT) és a köztársasági elnök által kezdeményezett konferencia-sorozat.”

Lukács Csaba, a *Magyar Nemzet* újságírója Elnöki üzenet címmel május 2-án megjelent publicisztikájában úgy vélte, hogy „Sólyom kezdeményezése üzenet a szocialista-liberális vezetésnek is, amely jó ideje szőnyeg alá söpri a határon túli magyarok ügyét.” Álláspontja szerint „Sólyom László kezdeményezése gyógyír lehet arra a fájdalomra is, amelyet a határon túli magyarok nagy része érez az áprilisi választások eredménye láttán. A köztársasági elnök ezzel a kezdeményezéssel nekik is üzent: problémáikat nem mindenki felejtette el Budapesten”.

Az 56-os Szövetség Országos Elnöksége közleményében rendhagyónak, de mindenképpen üdvözölendőnek tartja Sólyom László köztársasági elnök új konferencia-sorozat kezdeményezését a határon túli magyarok helyzetéről egy új magyarságpolitika kialakítása érdekében. A szervezet álláspontja szerint „egy ilyen rendezvény-sorozat jól kiegészítheti, de semmiképpen sem pótolhatja a MÁÉRT-et, amelynek megtartása az 1956-os forradalom 50. évfordulójának évében feltétlenül indokolt”.

A konferenciát megelőző napon, május 3-án Sólyom besegítene az új nemzetpolitikába címmel közölt összeállítást a Népszava, amelyből kiderült, hogy május 2-án „nemzetpolitikai kérdésekről egyeztetett Gyurcsány Ferenc szocialista és liberális szakértőkkel, politikusokkal”. Szabó Vilmos, a Határon Túli Magyarok Hivatalát felügyelő politikai államtitkár szerint „természetes, hogy az elnök véleményt akar formálni a külhoni magyarok sorsáról, az pedig kizárólag az ő döntésétől függ, hogy ezt milyen technikával teszi”.

Somogyi Ferenc május 3-án tartott sajtótájékoztatóján – az *MTI* tudósítása szerint – a köztársasági elnök kezdeményezéséről elmondta: „feltételezhetően egy jószándékú kezdeményezés, ami egy adott társadalmi réteg képviselőinek véleményét meghallgatva próbál hozzájárulni ennek a fontos és esetenként kényes kérdéseket is felvető problémának a kezeléséhez.”

A kolozsvári *Krónika* című lap a konferenciát megelőző napon, május 3-án több meghívott véleményét ismertette. Bakk Miklós politológus elmondta, hogy az autonómia ügyét tekinti a másnap kezdődő rendezvénysorozat egyik legfontosabb kérdésének. Kifejtette, hogy Magyarország korábban ezt az ügyet a szomszédos országok magyar politikai szervezeteire bízta. Ez szerinte helyes is volt, csak hogy – szavai szerint – e szervezetek semmilyen magyar és nemzetközi támogatást nem kaptak ahhoz, hogy elképzeléseiket érdemi tervét tűzhessék az illető országok politikai napirendjére.

Vetés László szórványlelkész támogatási rendszert javasol a nagyvárosi szórványban élők számára, míg az elfogyó kistelepülések esetében a pedagógusok odatelepítését, a helyi értelmiség életfeltételeinek megteremtését szorgalmazza.

Székely István, a Magyar Kisebbség című folyóirat felelős szerkesztője a magyarországi támogatási rendszerek újragondolásához kíván felszólalásában néhány tőpmpontot adni. Úgy vélte, a magyarországi finanszírozásra épülő határon túli intézmények túlnőtték már a létező kereteket, ezért az EU-s források megcélzására kellene hangsúlyt fektetni.

Jakabffy Tamás, a Keresztény Szó felelős szerkesztője szerint nem a MÁÉRT alternatívájaként kell értelmezni ezt a konferenciát. „Ez nem ellen-MÁÉRT, hanem egy egészen újszerű konzultációsorozat lehet” – tette hozzá.

Az Etnikumközi Viszonyok Kutatóközpontjának igazgatója, Horváth István is azt remélte, az elhangzó vélemények mögött nem keresik majd a különböző politikai formációk rejtett napirendjét. A kolozsvári szociológus jelezte, hogy többek között az oktatáspolitikai kérdéskörében kíván véleményt nyilvánítani. Megfogalmazása szerint az erőforrásoknak a koherencia irányába kell hatniuk, és olyan hiányos területek lefedését kell megcélózniuk, mint például a felnőttképzés.

Kiss Tamás demográfus az elmúlt évek kutatásai alapján modellezni próbálta a népességi adatok jövőbeli alakulását. „A nagy kérdés a migráció, ettől függ ugyanis, hogy felgyorsul vagy mérséklődik az erdélyi magyarság fogyása.”

A marosvásárhelyi *A Hét* című hetilapban május 3-án megjelent szerkesztőségi cikk szerint „megint Budapesten dől el, ki az illetékes a határon túli ügyekben.” „Minden, ami a Magyar Köztársaság határain túl van, az más, összetettebb politikai egyeztetésre és több politikai szereplőre tartozik. Egyetlen közjogi méltóság sem szólalhat meg felelősen egyedül a kérdésben.”

A tanácskozás napján, május 4-én megjelent *Magyar Narancsban* Parászka Boróka Sámánok – Az államfő és a határon túli magyarok című írásában kifejtette: „A legnagyobb hibája ennek az akciónak azonban nem az, hogy előlről akarja kezdeni (ugyanúgy) az eleve elrontott folyamatokat. A legnagyobb hibája az a magyar nacionalizmus, amelyet, úgy tűnik, még most sem ismer fel a magyar belpolitika. Ez a nacionalizmus szomszédokként csak a Magyarország határain kívül élő magyarokat ismeri el. Pedig a magyar kisebbségek nem leválaszthatók azokról a többségi társadalmakról, amelyekben élnek.” A meghívott tudósok személyére vonatkozóan megjegyezte: „Ez pedig biztos dobbantó ahhoz, hogy újra azok váljanak a határon túliak Magyarországon elfogadott képviselőivé, akik mögött nem jött létre életképes politikai mozgalom, akiket a határon túl nem jogosított fel a képviseletre senki; akik mandátumát egyedül a magyar politikai akarat legitimálja.”

A tanácskozás napján, május 4-én jelent meg a *Magyar Nemzetben* Bakk Miklós Kolozsváron adott nyilatkozata. A politológus szerint az egyeztetés „tartalmazza annak felismerését, hogy a nemzetpolitikai kérdések továbbgondolása a magyar politikai élet kétpólusú szerkezetében majdhogynem lehetetlenné vált”. Ugyanakkor megváltoztak az egyes szomszédos országokban élő magyar közösségek kilátásai is, miközben a „magyar közgondolkodásban (...) egy egységesítő séma van jelen. Ez a határon túliság szemüvegén át egységes csoportban látatja a szomszédos országokban élő magyarokat, s valójában azt tapasztalhatjuk, hogy az elmúlt tizenöt év jelentős differenciálódást hozott.” Bakk Miklós a lapnak elmondta, hogy a konferenciasorozaton az erdélyi magyar politikai helyzetet és az autonómiatörekvéseket vázolja majd fel. Az autonómia kérdését Magyarország korábban „a szomszédos országok magyar politikai szervezeteire bízta, ami lényegében helyes is volt. Csak közben e szervezetek semmilyen magyar és nemzetközi támogatást nem kaptak ahhoz, hogy e terveiket érdemi célként tűzhessék az illető ország politikai napirendjére. Ezen kellene változtatni egy újabb, kreatívabb politikával, amely kihasználja azt, hogy egységesül a közpolitika eszköze az Európai Unióban.”

A tanácskozás napján előzetest közölt a *Magyar Hírlap* is. A konferenciára Szlovákiából érkező Tóth Károly szerint – aki a térség civil szervezeteiről beszél majd – a köztársasági elnök fontos folyamatot indított el, és aktuális helyzetképet kaphat a határon túli magyarokról. Andócsi János a

lapnak elmondta: konkrét javaslatokkal érkezik majd a tanácskozásra, például javasolni fogja, hogy helyezték szakmai kezekbe a jelenlegi ad hoc és átpolitizált támogatási rendszert.

A kolozsvári *Krónika* című lapban ugyanezen a napon jelent meg Rostás Szabolcs írása. Szerinte az államfő kezdeményezése „annak felismerését hordozza magában, hogy a mai nemzetpolitika keretei immár nem tágíthatók a két táborra szakadt anyaországi politikai osztály közötti – vele együtt nagymértékben a társadalomban is dúló – élet-halál harc közepette. Így azokra a létfontosságú kérdésekre, amelyekre a politika képtelen volt választ adni az elmúlt tizenhat év során, a társadalomtudományi műhelyek, a civil szakértők hatékony stratégiát dolgozhatnak ki.” A szerző szerint „Sólyom László rátapintott a lényegre, amikor leszögezte, hogy a széles körű konzultáció egyedüli járható útja, ha a résztvevők kilépnek a frázisok, a romantikus elképzelések, illetve a magyarországi belpolitikai szempontok köréből. Hozzátennénk: a határon túli magyarok gondjainak felszámolásához politikai akaratra, no meg konszenzusra is szükség van.”

A tanácskozásról közreadott május 5-i tudósításában a *Krónika* Székely Istvánt és Bakk Miklóst, a konferencia résztvevőit idézte. Székely István a lapnak elmondta: arra számítottak, hogy az elnök legfeljebb nyitóbeszédet és esetleg zárszót mond, de Sólyom László „nemcsak hogy végighallgatta az előadásokat, hanem mindvégig jegyzetelt, és legalább harminc kérdést tett fel az előadóknak. (...) Úgy éreztem, az államfő kezdeményezőként kíván ebben a kérdésben fellépni a magyar társadalom irányába.” Bakk Miklós hasonlóan vélekedett: „Sólyom László eltökéltnek látszott abban, hogy ezen a területen újrafogalmazza Magyarország és a magyar politika feladatait.”

A *Magyar Nemzet* május 5-i publicisztikájában Pataky István a tanácskozásról írva így fogalmazott: „A kezdeményezésnek csak akkor volt értelme, ha azt határozott folytatás, azaz a tájékozódás után – az alkotmányos jogkörök keretein belül – politikai szerepvállalás is követi.”

A kolozsvári *Szabadság* című napilap a konferencia másnapján tudósítást közölt a tanácskozásról és az államfő sajtótájékoztatójáról. A lap újságírójának kérdésére az államfő leszögezte: „a tanácskozáson a határon túli magyar pártok képviselői a továbbiakban sem fognak részt venni.”

A tanácskozásról és a sajtótájékoztatóról tudósítva a *Népszava* címben is fontosnak látta kiemelni, hogy Sólyom László alkotmánymódosítást szeretne a határon túli magyarok iránti felelősségvállalást erősítendő.

A romániai *Új Magyar Szó* vezércikkében kifogásolta, hogy a meghívottak zömmel a magyarországi jobboldalhoz kötődők, így kétséges, hogy valós kép alakulhatott ki. Felvetik azt a kérdést is, hogy miért foglalkozik a köztársasági elnök a kormány bevonása nélkül ezzel a kérdéskörrel, amikor a pénzzel a kabinet rendelkezik. „Talán azért, hogy valamiféle konszenzusra jussanak a határon túliak a Magyarország felé irányuló elvárásaik terén, ám az sem lehetetlen, hogy Sólyom László – tudván, hogy a MÁÉRT-nek nincs jövője – magának vindikálja a határon túliak ügyét, egyszersmind kivéve ezt a kérdéskört a baloldali-liberális kormány kezéből.” A cikk szerzője hozzáteszi: a kormány bevonása nélkül viszont Sólyom László aligha éri el, hogy a kérdés kikerüljön a frázisok és romantikus elképzelések mezejéből.

A május 6-i *Magyar Hírlap* Vegyes visszhang a határon túlról címmel közölt összeállítást a tanácskozásról. Bugár Béla, szlovákiai Magyar Koalíció Pártjának elnöke szerint nem baj, ha az államfő civilekkel is tárgyal, ez viszont nem jelenti azt, hogy a kisebbségi kérdésekben mellőzni lehet a döntéshozó képviselői szerveket. Markó Béla, a Romániai Magyar Demokrata Szövetség elnöke szerint az csak jó lehet, hogy Sólyom László mélyíti a magyar-magyar kapcsolatok konzultációs bázisát, tisztségéből adódóan alkalmas személyiség az ilyen jellegű tanácskozások

kezdeményezésére. Tőkés László, az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács elnöke szerint a magyarok ügye megrekedt, mert a jó ideje nem hívták már össze a MÁÉRT-et; a határon túli magyarok ügye pedig alárendelődött a politikai és pártviszonyoknak. Szerinte az államfő kezdeményezése erről a holtpontról kívánja elmozdítani a kérdést.

Szintén ebben a lapszámban jelent meg a tanácskozás egyik meghívottjának, Végel Lászlónak Lemaradni vagy megmaradni című cikke. A szerző sajnálja, hogy nem tudott részt venni a tanácskozáson, majd ismerteti, amit előadásában mondott volna. Véleménye szerint az „anyaországi kisebbségkép egyoldalú; a magyar társadalom rokonszenvezik ugyan a határon túliakkal, de bizonyos távolságtartással”. Ugyanakkor – miközben az anyaország egyre nyitottabb lesz – „a kisebbségi közösségek mind zártabbá” válnak. „A kisebbségi szakemberek és értelmiségiek elvándorolnak az anyaországba vagy a Nyugatra.”

A május 8-i *Népszavában* jelent meg Kepecs Ferenc Hálás lehet a hídszerep című írása. A cikk középpontjában a támogatáspolitikát áll, és a szerző egyetért Sólyom Lászlóval abban, hogy nem lehet a határon túliakat egy kalap alá venni. Kepecs Ferenc szerint „ahol lehetőség van rá, ott ne a politikusok kapják a pénzt, hanem a határon túli magyar gazdaság fejlesztését szolgáló, lehetőleg nonprofit szervezetek. S ők a pénzt ne ajándékként, hanem visszafizetendő hitelként juttassák el a vállalkozóknak vagy a vállalkozásra készülőknak, ezzel is ösztönözve őket az erőfeszítésre. És biztassuk a magyarországi vállalkozókat is a velük való üzletkötésre, a határon túli befektetésre.”

Egyoldalúság helyett kölcsönösség címmel jelent meg május 9-én a *Magyar Hírlapban* Bíró Béla írása. Az egyetemi tanár a napilap hasábjain fejtette ki véleményét, amelyben többek között a következő gondolatokat olvashatjuk: „reménykeltő Sólyom László köztársasági elnök kezdeményezése: politikától mentes konferenciasorozatot szervezni a határon túli magyarság kérdéseinek megismerésére, illetve – és főként – a szélesebb magyarországi nyilvánossággal való megismertetésére.”

A későbbiekben kifejtette: „ráadásul Románia EU-csatlakozásának pillanatától az országhatár többé nem képes ’megvédeni’ a magyar állampolgárokat a határon túlról érkező konkurenciától. A politikai küzdelmekben gerjesztett érzelmi feszültségek a későbbiekben súlyos politikai problémákat okozhatnak. Magyarországnak alapvető érdeke, hogy a határon túli magyarok saját államaikban teljes jogú részeseivé váljanak a ’társadalmi szerződésnek’. De érdeke az is, hogy a Magyarországra áttelepülő határon túli magyarok politikai tájékozottsága megközelítse a magyarországi átlagpolgár politikai tájékozottságát és preferenciáit. Ez nem megy magától. A köztársasági elnök kezdeményezése ezért is meghatározó jelentőségű. A magyar állampolgároknak és a határon túli magyaroknak nem annyira bőkezű adakozókat, illetve segélyekre ácsingózó koldusokat kell látniuk egymásban, mint inkább kölcsönösen hasznos segítőtársakat.”

A tanácskozást követő héten megjelent hetilapok is foglalkoztak a konferenciával. A *Heti Válasz* Ablonczy Bálint összeállítását közölte Lépéselőnyben az elnök címmel. A szerző véleménye szerint „úgy tűnik tehát, hogy a környezetvédelem mellett az új nemzetstratégiához való hozzájárulás lesz Sólyom László mandátumának fő témája”. A magyar kormány nemzetpolitikai elképzeléseinek ismertetése után a szerző megállapítja: „a hivatalosan üdvözölt konferencia nem nyerte el mindenki tetszését, az elnöki tájékozdás mögött ugyanis egyes kormánykörök a párhuzamos magyarságpolitika kialakítására tett lépéseket vélnek fölfedezni. Kérdésünkre azonban Sólyom László elvetette a politikai célzatosságot, és az alkotmányos felelősséget hangsúlyozta.”

A *Reform Újabb civil pofon a politikának*. Az elnök kézbe vette a magyarság ügyét címmel közölt cikket. A lap szerint az „elmúlt tizenhat év koncepciótlan ámokfutását a határon túli magyarokkal kapcsolatban nem nevezhetjük nemzetpolitikának. Ezt elégelhette meg a köztársasági elnök is.” A lap előremutatónak tartja a tanácskozást. „Örvendetes, hogy a köztársasági elnök nemcsak szimbolikusan, hanem tevőlegesen is képviseli a magyarság egészét, és elődeitől eltérően aktívan hozzájárul egy új magyar nemzetpolitika kialakításához.”

A *Heti Világgazdaság* Riba István cikkét közölte, aki írása bevezetőjében megállapítja: „A határon túli magyarok iránti felelősségvállalást előíró mihamarabbi alkotmánymódosítást szorgalmazza Sólyom László köztársasági elnök, aki nyilvánvalóan e téren is aktív politikai szereplő kíván lenni. A környezetvédelem, a jövő nemzedék sorsa után a határon túli magyarok ügyében vált világossá, Sólyom László köztársasági elnök e téren is szakítani kíván azzal a helyzettel, amelyben az államfő súly nélküli közéleti szereplő. Láthatóan ki szeretné emelni e kérdéseket a pártpolitikai erőteréből, s mintegy civil kezdeményezésként megjeleníteni, illetve képviselni.” Riba István beszámol a tanácskozásról és az államfő korábbi, határon túli magyarokkal kapcsolatos kijelentéseiről, majd kiegészíti, amit bevezetőjében az elnök törekvéseiről írt: „a határon túl pedig vannak olyanok, akik abban reménykednek, hogy a köztársasági elnök képes lesz újrafogalmazni Magyarország feladatait a szomszédos országok magyarjaival kapcsolatban. Erre a politikai szerepvállalásra azonban – amely átírhatja a közjogi szereplők közötti erőviszonyokat – a pártok nyilvánvalóan nagyon érzékenyek lesznek. (...) (Sólyom László) lényegében arra vállalkozik, hogy e témában is irányt szabjon a politikai vitának.” Az elnök fellépésének várható következményeiről pedig Riba István így ír: „Amellett, hogy az államfő vitákat kiváltó politikai szerepet vállal majd, fellépésének pozitív hatása is lesz: posztja súlyánál fogva gerjesztője lehet a megoldás-keresésnek.”

A *Demokratában* Ágoston Balázs Új nemzetpolitika kell címmel közölte a tanácskozással foglalkozó cikkét. Szerinte mélyponton vannak a magyar-magyar kapcsolatok, és ebben a helyzetben az „államfő kezdeményezése egyértelmű üzenet a pártoknak, és különösen a szocialista-liberális kormányoknak. Sólyom László világossá tette, hogy a magyar-magyar kapcsolatok tovább már nem tarthatók fagypontra. Új szemléletre van szükség.” A cikk szerzője szerint „Sólyom László elnökként önállóan is kezdeményezhet törvényt, így van mozgástere. A mostanra kialakult politikai felállás és légkör olyan, hogy a kibontakozás útját egyelőre nem lehet látni. Ezért a köztársasági elnökre hárul a feladat, hogy a nemzetpolitikát kilendítse a holtpontról.”

A pozsonyi *Új Szóban* május 12-én hosszabb cikk jelent meg a tanácskozásról. A lapnak Mészárosné dr. Lampl Zsuzsanna nyilatkozott, aki szerint „már az a tény is sokat sejtet, bizakodással tölthet el, hogy a magyar köztársasági elnök egyáltalán fontosnak tartotta a szakmai tanácskozás összehívását”, és reményét erősíti, hogy Sólyom László végig jelen volt a konferencián, amelynek „lesz folytatása, a most létrejött találkozó csupán a helyzetfelmérést, a problémák megfogalmazását szolgálta”. Lampl Zsuzsanna szerint a magyarországi közvélemény keveset tud a határon túli magyarokról, a kérdést pedig többnyire érzelmi alapon közelítik meg. Ráadásul valóban nem lehet általában beszélni a határon túli magyarságról, hiszen közösségeiket számos jellegzetesség különbözteti meg egymástól. A szlovákiai magyarság egyik legnagyobb problémája az országos átlaghoz képest magas munkanélküliségi ráta, amely összefügg a szlovákiai magyarok viszonylagos alulképzettségével is. Például „egy felmérés szerint a megkérdezett 19–25 éves szlovákiai magyar fiatalok 15%-a beszél angolul és németül, ugyanezen korosztály szlovák képviselőinek 47%-a képes kommunikálni angolul.” Lampl Zsuzsanna szerint akinek nap mint nap a megélhetéséért kell megküzdenie, a szellemi tevékenységét illetően passzivitásba süllyed, az identitás megőrzését kevésbé tartja fontosnak.

A *Kárpátalja* című hetilapban május 12-én jelent meg cikk a tanácskozásról. Ebben Sólyom László sajtótájékoztatóján elhangzottak ismertetése mellett Majnek Antal és Molnár József lapnak adott nyilatkozatát is közölték. Majnek Antal felszólalását ismertetve elmondta, hogy a kárpátaljai magyarság helyzetéről és a római katolikus egyház által végzett tevékenységről beszélt. A résztvevők többségéhez hasonlóan rámutatott, hogy az szűkülőben van az anyaországi támogatás mértéke, illetve nem átláthatók a támogatások odaítélésének elvei. A püspök összességében rendkívül pozitívan értékelte a konferenciát, szemmel látható volt a magyar köztársasági elnök segíteni akarása. Dr. Molnár József előadásában ugyancsak szólt a határon túli magyarság támogatási rendszerének gondjairól; ezen belül a nemzeti stratégia és a konszenzus hiányát, az elosztásban megnyilvánuló kliensizmust nevezve meg a legjelentősebb problémákként. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanára rámutatott, hogy a kárpátaljai közösség létszáma lényegesen kisebb, mint az erdélyi vagy szlovákiai magyarságé, ugyanakkor pozitívum, hogy nagy része egy tömbben él, valamint pozitívum a toleráns nemzetiségi környezet, s az államhatalom kedvező hozzáállása a kisebbséget érintő kérdésekhez. Negatívum, hogy hiányzik a kisebbségi kezdeményezésekhez nélkülözhetetlen állami pénzügyi támogatás, s a gazdasági helyzet is itt a legrosszabb a régióban.

A Hét című Romániában megjelenő lap szeptember 29-i számának adott interjújában a tanácskozásról is kifejtette véleményét Horányi Özséb, a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar kommunikációs doktori programjábanak vezetője. Szerinte „jó gondolat” volt a tanácskozás megrendezése, „minthogy még ma is vannak Magyarországon olyan gondolkodó elmék, akiknek ha azt mondja valaki, hogy a nemzetben gondolkodás nem primer követelmény, akkor átkokat szórnak... És ennek az ellenkezője is megtalálható: számtalan olyan magyar ember van Magyarországon, aki szerint a világon semmi valódi jelentősége nincs annak, hogy valaki éppen magyar-e vagy sem. Mindezek mérsékelt és szélsőséges formákban egyaránt jelen vannak a mai magyar társadalomban. (...) Egy efféle konferencia jó alkalom lehet arra, hogy feltérképezze, hozzájáruljon a feltérképezéshez: miféle diskurzusok is léteznek manapság a magyarsággal összefüggésben. Erről ugyanis ténylegesen elég keveset lehet tudni.”

2006. november 30-án (a konferencia-sorozat második tanácskozásának napján) jelent meg a *Népszabadságban* Ablonczy Balázs történész (Teleki László Intézet) és Bitskey Botond alkotmányjogász (Köztársasági Elnöki Hivatal) Új párbeszédet – új nemzetpolitikát című cikke, melyben részben a május 4-i tanácskozások elhangzottak alapján röviden ismertetik a határon túli magyarok helyzetével kapcsolatos legfontosabb kérdéseket, gondokat, és jelzik az igényt egy új magyarországi nemzetpolitika kialakítására.

Identitás-megőrzés tömbben és szórványban – 2006. november 30.

Bevezető

2006. november 28.

A konferencia-sorozat célja, hogy hozzásegítsen a határon túli magyarok helyzetének megbízható felméréséhez, a gondok és aggasztó folyamatok számba vételéhez, az új nemzedékek érzéseinek és álláspontjának megismeréséhez, megoldási javaslatok kidolgozásához. A legfontosabb célkitűzés azonban a határon túli magyarság kérdésével kapcsolatban egy megújult szemlélet felkínálása, illetve alapjainak lerakása lenne, mindenekelőtt a magyarországi közvélemény és a közélet számára.

Az egyes tanácskozásokon a meghívott résztvevők a saját kutatási, illetve szakterületük, működési körük szempontjai alapján tartanak meg rövid előadásokat, melyeket délután tematikus kerekasztal-beszélgetések követnének.

A 2006. november 30-i konferencia középpontjában az identitás-megőrző stratégiák és intézmények állnak majd, különös tekintettel a százezreket érintő szórványproblémára. Remélhetőleg szó esik majd a szórványstratégiáról, regionális fejlesztésről, felnőttképzésről, oktatásról, nyelvpolitikáról. Arról a kérdésről többek között, hogy milyen megoldások, intézmények, civil szerveződések működnek jól az identitás-megőrzés területén, illetve melyeket nem használunk megfelelő hatékonysággal. Milyen további eszközökre lenne szükség? Melyek lehetnek azok az intézmények, finanszírozási formák és kisebbségi közösségépítő stratégiák, amelyek megerősíthetik a határon túli magyar közösségek identitását, javítják versenypozícióikat, s összhangba hozhatók a többségi társadalom elvárásaival? Túl kell-e, túl lehet-e lépni a „templom és iskola” identitásőrző szerepén? Nincsenek-e túlságosan romantikus képzeleteink a szórványról? Miben segíthet Magyarország, s mit kell önállóan végiggondolni? Arra is lehetőség van, hogy olyan konkrét javaslatok hangozzanak el, amelyek innovatív módon járulhatnak hozzá a felvetett témával kapcsolatos közgondolkodás megváltozásához.

Sólyom László köztársasági elnök meghívó levele a konferencia résztvevőikhez

2006. november 28.

„Elnöki tevékenységem egyik célja, hogy mind a közvélemény, mind a döntéshozók figyelmét felhívjam a határon túli magyarok ügyére, az ezzel kapcsolatos valódi problémákra. Ennek jegyében merült fel bennem idén tavasszal egy konferencia-sorozat megrendezésének a gondolata Határon túli magyarság a 21. században címmel. Az első konferenciára májusban került sor Tények és perspektívák – egy új megközelítés igénye alcímmel.

Arra a meggyőződésre jutottam ugyanis, hogy meg kell kísérelni a határon túli magyarok helyzetének megbízható felmérését, a gondok és aggasztó folyamatok számba vételét, az új nemzedékek érzéseinek és álláspontjának megismerését, s esetleg megoldási javaslatok kidolgozását is. Mindezt kilépve a frázisok, a romantikus elképzelések, továbbá a magyarországi belpolitikai szempontok köréből. A 2006. május 4-én, a Sándor-palotában tartott első tanácskozáson elsősorban az állapotfelmérésre, a jelenlegi helyzet számbavételére koncentráltunk, ezért erre az alkalomra a határainkon túl működő kutatókat, gondolkodókat, szakembereket hívtam meg. A Köztársasági Elnöki Hivatal honlapján megtalálható a májusi konferenciával kapcsolatos valamennyi információ, és hamarosan olvashatóak lesznek az előadások szerkesztett szövegei is. A Pro Minoritate című magyarországi szakfolyóirat novemberi számában az elnöki hivatal támogatásával emellett megjelenne a beérkezett tanulmányok egy része.

A konferencia-sorozat alapvető célja a figyelemfelhívás – köztársasági elnökként ennél többre nem is vállalkozhatom: felhívni a figyelmet a határon túli magyarok helyzete valós és megbízható ismeretének fontosságára, az új nemzedékek érzéseire és álláspontjaira, esetleg megoldási javaslatokra. Mindezt olyan értelmiségiek, társadalomkutatók, egyházi tisztségviselők részvételével, akik pontos felmérésekre, kidolgozott modellekre, igazolt tendenciákra, vagy éppen bevált megoldásokra tudnak hivatkozni. Mindezt túl a napi politika szempontjain, a pénzügyi kérdéseken, a részérdekeken, a rövidtávú megoldásokon.

A májusban felmerült témák egy jelentős része a határon túli magyarság identitásának kérdéseivel függött össze. Ezért a következő tanácskozás témájául a kisebbségi nemzeti identitás, az egyes és többes identitás kérdéseit választottam, különös tekintettel azokra a speciális problémákra, amik felmerülnek a tömbmagyarság, illetve a szórvány körében.

Arra szeretném Önt felkérni, hogy vegyen részt ezen az egynapos, zártkörű konferencián, melyet Identitás-megőrzés tömbben és szórványban alcímmel a Sándor-palotában rendeznénk. A konferencia időpontja 2006. november 30-a csütörtök. Kérem, hogy rövid előadásával, majd az előadásokat követő kerekasztal-megbeszélésen való részvételével járuljon hozzá a tanácskozás sikeréhez.

A konferencia középpontjában az identitásmegőrző stratégiák és intézmények állnak, különös tekintettel a százezreket érintő szórványproblémára. Remélhetőleg szó esik majd például szórványstratégiáról, regionális fejlesztésről, felnőttképzésről. Arról a kérdésről többek között, hogy milyen megoldások, intézmények, civil szerveződések működnek jól az identitás-megőrzés területén, illetve melyeket nem használunk megfelelő hatékonysággal. Milyen további eszközökre lenne szükség? Melyek lehetnek azok az intézmények, finanszírozási formák és közösségépítő stratégiák, amelyek megerősíthetik a határon túli magyar közösségek identitását, javítják versenypozícióikat, s összhangba hozhatók a többségi társadalom elvárásaival? Túl kell-e, túl lehet-e lépni a „templom és iskola” identitásőrző szerepén? Nincsenek-e túlságosan romantikus

képzeink a szórványról? Miben segíthet Magyarország, s mit kell önállóan végiggondolni? Arra is lehetőség van, hogy konkrét javaslatokat fogalmazzon meg kapcsolatban, amelyek innovatív módon járulhatnak hozzá a felvetett témával kapcsolatos közgondolkodás megváltozásához.

Ezekről, illetve ezekhez kapcsolódó kérdésekről folytatnánk eszmecserét a több mint tizenöt meghívott szakember részvételével. A kiválasztás során az a szempont vezérelt, hogy valamennyi határon túli vidék képviselje magát, és ez alkalommal magyarországi kutatókat is felkértem előadásra. A meghívottak listáját levelemhez mellékelem.

Ami a konferencia lebonyolítását illeti, a tanácskozást reggel kezdenénk, és késő délutánig folytatnánk. A délelőtti órákban az előadók a saját szakterületük szempontjából fejtenék ki röviden (mintegy 10-12 percben) véleményüket a témában. Az ebédet követő kerekasztal-megbeszélésen pedig lehetőség lenne az eszmecserére, vitára. A konferenciáról, a résztvevőkről, illetve a felmerült kérdésekről a Köztársasági Elnöki Hivatal tájékoztatná a nyilvánosságot is.

A Köztársasági Elnöki Hivatal természetesen megtérítené mind az utazási, mind a szükséges szállásköltségeket. Ezekről a technikai részletekről és a lebonyolítás egyéb részletkérdéseiről a későbbiekben kollégáim egyeztetnek majd Önnel. Mindazonáltal ha bármilyen kérdése van a konferenciával kapcsolatban, bizalommal fordulhat Bitskey Botond hivatalvezető-helyetteshez.

Bízom benne, hogy meghívásomat el tudja fogadni, és segítségemre tud lenni az együttgondolkodásban, valamint abban, hogy a vázolt célkitűzések terén sikerüljön előrelépni. Egy ilyen konferencia-sorozat, párbeszéd, együttgondolkodás reményeim szerint a lényegi problémák megjelölésével, egy megújult szemlélettel, adott esetben hasznos és végrehajtható javaslatokkal segítheti a közvéleményt, a magyarországi és a határon túli magyar döntéshozókat, de mindenek előtt a magyar nemzetet.”

A 2006. november 30-i konferencia résztvevői

2006. november 28.

Andócsi János – szerkesztő

Andócsi János Eszéken (Horvátország) született. 2000-ben végzett az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészkarán, történelem szakirányon. Egy évre rá szerzett abszolutóriumot az ELTE ÁJK politológia szakán. 2001-ben a Századvég Politikai Iskola politikai kommunikáció szakán abszolvál. Ugyanezen évben befejezi az egri főiskola felsőfokú újságíró képzését. 2002 óta a Horvátországi Magyar Oktatási és Művelődési Központban etikát, történelmet és politikát oktat. 2003 óta a Hercegszőlősi Magyar Kisebbségi Önkormányzat elnöke, illetve tagja Eszék-Baranya megye Magyar Kisebbségi Önkormányzatának. 2003 óta fő- és felelős szerkesztője a Horvátországi Magyarság című havilapnak.

Baumgartner, Gerhard – történész, újságíró (Bécs)

Mag. Dr. Gerhard Baumgartner 1957-ben született. Történész és újságíró, a „Kanzlei” kutatási közösség tudományos munkatársa, a burgenlandi Kutatási Társaság alapító tagja. A „Holokauszt-áldozatok az osztrák romák és szintik között” című projekt vezetője. Ezen kívül felelős szerkesztője az ORF burgenlandi magyar nyelvű adásának. Lektorként működött salzburgi, klagenfurti, bécsi és a budapesti egyetemeken, Research Fellow volt a tel-aviv-i egyetemen. 1993-ban a Burgenländischen Kulturpreis für Wissenschaft und Forschung kitüntetéssel tüntették ki. 1990 óta szerkesztője az ÖZG – Österreichischen Zeitschrift für Geschichtswissenschaften című folyóiratnak. 1996 óta elnöke a Bécsi Magyar Iskolaegyesület/Wiener Ungarischer Schulvereinek. Kutatási területei: etnikai és vallási kisebbségek Közép- és Kelet-Európában a 19. és 20. században, a Habsburg Monarchia nemzetiségi problémái, osztrák kisebbségi politika 1945 után, nacionalizmus-elmélet, burgenlandi és nyugat-magyar regionális történelem.

Bárdi Nándor – történész (Teleki László Intézet, Budapest)

Bárdi Nándor 1962-ben született Laskodon (Szabolcs-Szatmár megye). 1986-ban végzett Szegeden a JATE történelem–Kelet-Európa szakán. Ezt követően az OSZK-ban referens, majd 1991-től 1996-ig a JATE oktatója, a következő évtől pedig jelenlegi munkahelyén, a Teleki László Intézetben dolgozik. Tanárként Köztes-Európa két világháború közti történetét, kisebbségtörténetet oktat, a nemzetépítéssel kapcsolatos szövegolvasásokat vezet. Szakértőként a budapesti kormányzatok és a határon túli magyarok kapcsolatrendszerét mint ágazati politikát (magyarságpolitika) elemzi. Jelenleg két nagyobb programot irányít: az erdélyi magyar adatbank tartalomfejlesztését és a romániai magyar kisebbségtörténeti kutatások szervezését-megjelenítését.

Bodó Barna – politológus, író (Szórvány Alapítvány, Temesvár)

Bodó Barna Sepsiszentgyörgyön született, 1948-ban. A Székely Mikó Kollégiumban (Sepsiszentgyörgy) tanult. Egyetemi tanulmányai: Temesvári Tudományegyetem (fizika – 1972), újságírói posztgraduális (1974), közigazgatási jog posztgraduális (2005). A filozófia doktora (2003, Babeş-Bolyai Tudományegyetem). Jelenleg a Babeş-Bolyai Egyetem Politikatudományi Tanszékén oktat, valamint a temesvári székhelyű Kisebbségi Szórványkutató Központ vezetője. Fél száz tanulmányt, esszét közölt romániai, magyarországi, nyugati szaklapokban. A temesvári Szórvány Alapítvány alapító elnöke (1992), a Politeia – Romániai Magyar Politikatudományi Egyesület alapító elnöke (2001), valamint a MCSZESZ – Magyar Civil Szervezetek Erdélyi Szövetségének elnöke (2004).

Csete Örs – oktatásfejlesztési szakértő (Apáczai Közalapítvány, Budapest)

Csete Örs 1966-ban született Budapesten. Magyar szakos tanári, könyvtárosi és etnográfus diplomával rendelkezik. 1995-től a budapesti Magyar Nyelvi Intézet magyar mint idegen nyelv tanára, majd a jogutód Balassi Bálint Magyar Kulturális Intézetben a külföldi hallgatók kollégiumának igazgatója. 1999 óta a szomszédos országok magyar nyelvű szak- és felsőoktatásának támogatására létrehozott Apáczai Közalapítvány igazgatója. A határon túlra irányuló magyarországi oktatásfejlesztés megújítását célzó „Magyariskola Program” című stratégiát 2006-ban publikálta.

Darvas-Kozma József – plébános (Csíkszereda), az érseki szórványbizottság titkára

Darvas-Kozma József Csíkszentsimonban született 1950-ben. A gyulafehérvári Római Katolikus Hittudományi Főiskolán licenciátusi oklevelet szerzett lelképásztori teológiából, 1977-ben szentelték pappá. 2000 óta a csíkszeredai Főplébánia plébánosa. 1986-tól a Gyulafehérvári Római Katolikus Püspökség Szórvány Bizottságának tagja; Szórványpasztoráció címmel tanulmányt írt és előadásorozatot tartott az egyházmegegyében. 1996 óta a Gyulafehérvári Római Katolikus Érsekség Papi Szenátusának tagja, a Szórvány Bizottság titkára. 2000 és 2005 között a Krisztus Világossága katolikus folyóirat szerkesztőségi tagja. 1990-től hazai és külföldi lapokban publikál, több könyve is megjelent.

Gábrityné Molnár Irén – közgazdász, politológus (Újvidéki Egyetem)

Gábrityné Molnár Irén 1954-ben született Lukácsfalván (Nagybecskerek). A szabadkai Közgazdaságtudományi Karon diplomázott és a belgrádi Politikai Tudományok Karán doktorált (1986). Jelenleg a Közgazdaságtudományi Karon szociológiát tanít és a Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar vendégtanára (oktatásszociológia). A Magyar Tudományos Akadémia Köztestületének tagja, az MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottságának állandó meghívottja, a szabadkai Magyarsághutató Tudományos Társaság alapítója és elnöke (1995-től), a Vajdasági Tudományos Társaság alapító tagja. Számos nemzetközi tudományos projekt és régióutató koordinátora, munkatársa. Szerkesztőbizottsági tagja az Új Kép című pedagógiai és az Aracs közéleti folyóiratnak. Hat egyetemi tankönyv szerzője, társszerzője. Két szakmonográfiát és több mint 100 tanulmányt, cikket jelentetett meg.

Gereben Ferenc – szociológus, (PPKE Szociológiai Intézet, Budapest, Piliscsaba)

Gereben Ferenc 1942-ben született Szolnokon. Egyetemi tanulmányait az ELTE Bölcsészettudományi Karán (és az Eötvös Kollégiumban) végezte. Magyar-könyvtár szakos bölcsészdiplomájának elnyerése (1967) óta művelődésszociológiával (főleg olvasás- és könyvtárszociológiával), ezek mellett tudatszociológiai (érték- és vallásszociológia, identitástudat stb.) jelenségek kutatásával, majd a nyolcvanas évektől mindezek kisebbségsszociológiai aspektusával foglalkozott. 1987-től 2003-ig művelődés-, művészet-, olvasásszociológiai ismereteket tanított az ELTE-BTK különböző szakjain és doktori iskoláin. A 2000/2001-es és a 2001/2002-es tanévben a Kolozsvári Babes-Bolyai Tudományegyetem vendégtanára volt. 1998 óta a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Karán a Szociológiai Intézet docense. 1965-től mintegy 220 szakközleménye, ebből 17 (írt vagy szerkesztett) könyve jelent meg.

Gyurgyík László – szociológus (Teleki László Intézet, Budapest, Selye János Egyetem, Komárom)

Gyurgyík László 1954-ben született Ipolyságon Szlovákiában. 1985-ben szociológia szakon végzett a Comenius Egyetem Bölcsészettudományi Karán Pozsonyban. Ezt követően a pozsonyi Agrárgazdasági Kutatóintézet munkatársa, szerkesztő, illetve szabadfoglalkozású kutató. 2002-ben szociológia PhD fokozatot szerzett a Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetemen. Jelenleg a Teleki László Intézet tudományos főmunkatársa, a Selye János Egyetem félállású oktatója, a Mercurius Társadalomtudományi Kutatócsoport titkára. Kutatási területe a szlovákiai magyar lakosság demográfiai és társadalm szerkezete. Tanulmányai a magyarországi és szlovákiai folyóiratokban jelennek meg.

Kolláth Anna – nyelvész, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék, Maribori Egyetem (Maribor, Szombathely)

Kolláth Anna 1954-ben született Rumban (Magyarország, Vas megye). 1978-ban szerzett magyar–német szakos középiskolai tanári diplomát a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán. 1978-tól 1981-ig a Kanizsai Dorottya Gimnáziumban tanított, 1981-től 1993-ig a szombathelyi Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola (ma Berzsenyi Dániel Főiskola) Magyar Nyelvészeti Tanszékének oktatója volt. Az Eötvös Loránd Tudományegyetemen doktorált 1990-ben dialektológiai témában. 1993 óta dolgozik Szlovéniában, a Maribori Egyetem Bölcsészettudományi Kara Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékén, 1998-ig magyar lektorként, 1998 óta habilitált egyetemi docensként. 2004 márciusától tanszékvezető. Elsősorban leíró magyar nyelvtant oktat. 1993-ig főképp dialektológiával foglalkozott, azóta fő kutatási területe a magyar–szlovén kétnyelvűség. Publikációi érintik a nyelvi tervezés, a nyelvművelés-nyelvalakítás és a kétnyelvű oktatás kérdésköreit is. Mariborban és Szombathelyen él.

Mészárosné Dr. Lampl Zsuzsanna – szociológus (Komensky Egyetem Szociológia Tanszéke)

Mészárosné Lampl Zsuzsanna 1959-ben született Pozsonyban. Szociológiát végzett a pozsonyi Komensky Egyetemen, majd ugyanott újságírói képesítést is szerzett. Jelenleg főállásban a Komensky Egyetem szociológia tanszékén tanít módszertant és kommunikációt, emellett a nyitrai Konstantin Egyetem zurnalisztika tanszékének adjunktusa. 1995 óta számos szociológiai kutatást végzett a szlovákiai magyarok körében. Három önálló kötete jelent meg, rendszeresen publikál hazai és külföldi szakmai folyóiratokban, valamint a hazai sajtóban. Főbb kutatási területei: munkaerőpiac, vállalkozás, nemzeti identitás és értékrend. A Fórum Kisebbségkutató Intézet állandó külső munkatársa.

Molnár József – demográfus, (Kárpátaljai Magyar Főiskola)

Molnár József: 1966-ban született Nagydobronyban, Kárpátalján. 1990-ben geográfus–földrajz tanár szakon végzett a Lembergi (Lvovi) Ivan Franko Állami Egyetemen. 1995 és 1998 között a Debreceni Egyetem doktori iskolájának a hallgatója, ahol 2003-ban szerzett doktori (PhD) fokozatot a földtudományokban. Jelenleg a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Matematikai és Természettudományi Tanszékének a docense, ahol földtudományi tárgyakat, közte népességföldrajzot, Kárpátalja földrajzát és politikai földrajzot oktat. Fő kutatási területei közé tartoznak Kárpátalja népességének és magyarságának a demográfiai viszonyai.

Péntek János – nyelvész (Magyar és Általános Nyelvészeti Tanszék, BBTE Kolozsvár)

Péntek János 1941-ben született a Kolozs megyei Körösfőn. A kolozsvári Babeş-Bolyai Egyetemen végzett magyar nyelv és irodalom szakon, ugyancsak itt szerezte meg a filológiai

tudományok doktora fokozatot. 1964 óta oktatója a magyar nyelvészeti tanszéknek, 1990 januárja és 2006. október 1-je közt tanszékvezető. Ebben az időszakban újjászervezte a három magyarságtudományi tanszékét: a nyelvészetit, az irodalomtudományit és a néprajzit. Aktív egyetemi tanárként felelőse a magiszteri és a doktori képzésnek a magyar és általános nyelvészeti tanszéken. 2004-től az MTA külső tagja. Kutatási területei: magyar dialektológia, etnolingvisztika (nyelv és kultúra határterületeinek vizsgálata), nyelvi kontaktológia (nyelvi kölcsönhatás, kétnyelvűség, nyelvcsere). Könyvei, publikációi ezekhez a kutatásokhoz kapcsolódnak.

Szarka László – történész (MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Budapest)

Szarka László született 1953-ban Klobusicében (Szlovákiában). Egyetemi diplomát a Pozsonyi Comenius Egyetem történelem-magyar szakán szerzett 1976-ban. 1976 és 2000 között az MTA Történettudományi Intézetben dolgozott, 2001 óta az MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet igazgatója. Kutatási területei: a nemzetiségi politika és a nemzetiségi mozgalmak története a Habsburg-monarchiában 1867-1918 között, a történeti magyar állam felbomlása, a szlovákok 19-20. századi története, Csehszlovákia és a csehszlovákiai kisebbségpolitika, illetve a csehszlovákiai magyar kisebbség története, a magyar kormányok határon túli magyar politikája, a magyar kisebbségek kulturális és politikai önszerveződési törekvései.

Végel László – író, esszéista (Újvidék)

Végel László 1941-ben született Szenttamáson (Srbobran). Regény- és drámaíró, esszéista. A hatvanas években foglalkozott irodalomkritikával, a nyolcvanas években pedig színházkritikával. Az újvidéki Magyar Tanszék és a belgrádi Filozófiai Tanszék hallgatója volt. 1970 óta tagja a Jugoszláv Írószövetségnek. 1986 és 1988 között a Vajdasági Íróegyesület elnökségi tagja. 1984 és 1987 között a belgrádi Politika című napilap állandó színházi kritikusa. 1965-1967 és 1968-1971 között az Új Symposion, 1968-1971 között az újvidéki Polja, 1987-1989 között pedig a zágrábi Prolog szerkesztőbizottsági tagja. 1984-től a szerb PEN tagja. 1985-89 között a Szerb PEN elnökségi tagja. 1994-től 2002-ig a Jugoszláviai Soros Alapítvány újvidéki irodavezetője. 2002 óta szabadfoglalkozású író. Jelenleg a berlini DAAD ösztöndíjasa Berlinben. Írásai angol, szerb, szlovén, német, holland és albán fordításban jelentek meg.

Vetési László – református lelkész (Erdélyi Református Egyházkerület)

Vetési László Székelyudvarhelyen született 1953-ban. A kolozsvári Protestáns Teológia elvégzése után előbb szórványlelkész a Szeben megyei Bürkösen, majd rövid kolozsvári lelkészség után az erdélyi református egyházkerület kiadói szerkesztője. 1990-től az erdélyi és királyhágómelléki egyházkerület szórványügyi előadója és a Szórványgondozó Szolgálat vezetője, a Diaszpóra Alapítvány elnöke. A kolozsvári teológusokkal rendszeresen látogatja Erdély és a Kárpátokon kívüli Havaselve magyarságát, ahol kidolgozott felzárkóztatási terv alapján végeznek közösségi munkát, maradékfalvak és nagyvárosok lakótelepeinek felmérését. Munkatársaival több jelentős szórványstratégia és munkaterv megalkotója. „Mit cselekedjünk, hogy megmaradjunk” általános szórványstratégia, „Lámpás program” – értelmiségtelepítési terv veszélyeztetett nyelvi környezetben, „Menni vagy nem lenni” munkaterv a Magyarország felé irányuló erdélyi migrációs népesség felmérésére, lelkigondozására, „Holttenger program” a veszendő területek értékeinek nyilvántartására, Szórványnagyok lexikona. Több kuratórium tagja, intézmények tanácsadója.

Közlemény a konferenciát követően

2006. november 30.

Sólyom László 2006. november 30-án, a tavasszal indított „A határon túli magyarság a XXI. században” konferenciasorozat keretében immár második alkalommal tanácskozott a Sándor-palotában a határon túli egyetemek, egyházi és civil szervezetek tekintélyes értelmiségi képviselőivel és magyarországi kutatókkal. Az Identitás-megőrzés tömbben és szórványban címmel megrendezett konferencián az előadók egyet értettek abban, hogy az összes régióban – fáziseltolódásokkal – ugyanazok a folyamatok mennek végbe. Az asszimilációval szemben az autonóm módon történő integráció lehet az identitás megőrzésének biztosítója.

A találkozón szóba kerültek a szórványt érintő problémák, amely a határon túli magyarság egyik központi kérdésévé vált az elmúlt évtizedekben. Megállapították, hogy a Kárpát-medencei magyarságon belül többszázezer ember él szórványban, olyan körülmények között, ahol az identitás megőrzése különösen nehéz. A magyar közvélemény nincs tudatában e jelenségnek, a szórványprobléma nem része a közbeszédnek. Szorgalmazták, hogy erről Magyarországon és a határon túl is – többek között a létező kutatási eredmények alapján is – több szó essen.

A szórványok helyzete különleges intézményeket igényel, amely magában foglalja az anyanyelvi iskolarendszert, szórványközpontokat, kollégiumokat. A szórványgondozás hálózatok fenntartását feltételezi, melyben különleges szerepe van az egyházaknak, a szakképzett értelmiségnek, valamint a kommunikáció új lehetőségei kihasználásának.

A szórványt érintő hátrányok mellett szociológiai felmérésekre hivatkozva igazolták a szórvány életerejét, rámutatva ugyanakkor arra, hogy az egyes régiók igényeihez igazodó átfogó szórványstratégia és támogatási rendszer kidolgozása nélkül a szórványosodás tovább terjedhet. Hangsúlyozták, hogy a fejlesztéspolitika kulcskérdéseiben a határon túli szereplőkkel pártpolitikától független konszenzust kell kialakítani, és ehhez hazai részről megfelelő szakigazgatásra van szükség.

A problémák kezelésének egyik módja a határrégiókban a közös fejlesztési projektek kidolgozása és megvalósítása, az Európai Unióban jól működő regionális politikák átültetése. Felhívták a figyelmet a speciális EU-támogatások igénybevételeének lehetőségeire.

A szórványban élő magyar kisebbségek megtartásával kapcsolatban elhangzott: megfelelő gazdasági lehetőségek nélkül nemcsak az identitás megőrzésének, de a szülőföldön maradásnak is kevés az esélye. Számos résztvevő beszámolt jól működő lokális szórványprogramokról. Többen utaltak arra, hogy a városban élő szórvánnyal külön és más megközelítésben kell foglalkozni. Munka-erőpiaci összefüggésben szorgalmazták átlátható migrációspolitikák kialakítását.

A köztársasági elnök és a résztvevők egyetértettek abban, hogy a konferencia-sorozatot folytatni kell.

Válogatás a tanácskozás sajtóvisszhangjából

A Határon túli magyarság a 21. században. Identitás-megőrzés tömbben és szórványban címmel 2006. november 30-án (a konferencia-sorozat második tanácskozásának napján) jelent meg a *Népszabadságban* Ablonczy Balázs történész (Teleki László Intézet) és Bitskey Botond alkotmányjogász (Köztársasági Elnöki Hivatal) Új párbeszédet – új nemzetpolitikát című cikke, melyben részben a május 4-i tanácskozáson elhangzottak alapján röviden ismertetik a határon túli magyarok helyzetével kapcsolatos legfontosabb kérdéseket, gondokat, és jelzik az igényt egy új magyarországi nemzetpolitika kialakítására.

A konferenciát megelőző napon az *MTI* előzetest adott közre, melyben ismertették több résztvevő nyilatkozatát is. Bodó Barna romániai magyar politológus, író, egyetemi oktató úgy vélekedett, hogy újra kell fogalmazni a szórványmagyarság kérdését. Ha nem új szemléletmóddal közelítik meg a kérdést, akkor néhány éven belül egész Erdélyben csak Székelyföldön maradnak magyarok. A szlovákiai asszimilációs folyamatokat kutató Gyurgyík László szociológus arra kíván rámutatni a fórumon, hogy míg a határon túli magyarok több közösségében meghatározó asszimilációs körülmény a szórványosodás, a szlovákiai magyarok soraiban kevésbé, mert ott a magyarok többsége egységes tömbökben él. Felhívta a figyelmet arra, hogy a szlovákiai magyarok körében 1991 és 2001 között mért 47 ezer fős népességvesztés elsődlegesen az asszimilációs folyamatok következménye, de a születések számának drasztikus csökkenése is fontos körülmény. Gábrity Molnár Irén szerbiai szociológus, egyetemi tanár a találkozón arról kíván beszélni, hogy mi segítene a schengeni határokon kívül rekedt vajdasági magyarságnak. Véleménye szerint fejlesztési stratégiai tervekre van szükség, s akár anyaországi, akár uniós segítségre, hogy ne szakadjon le a Vajdaság.

A *Magyar Hírlap online* kiadása részletesen közölte az *MTI* előzetesét Magyar identitás megőrzéséről tartanak tanácskozást címmel. A tanácskozás napján előbb Ma folytatódik a határon túli magyarságról szóló konferenciasorozat című cikkükben számoltak be a tanácskozás folytatásáról (ebben emlékeztettek arra, hogy Sólyom László elnöki tevékenysége egyik sarkalatos pontjának tartja a nemzeti összetartozás erősítését, aminek egyik feltétele a határon túli magyarok helyzetének megismerése), majd napközben is folyamatosan közölték a friss információkat. Előbb Tart a tanácskozás az identitás megőrzéséről címmel ismertették Sólyom László köszöntőjét, valamint Ablonczy Balázs és Bitskey Botond Népszabadságban megjelent cikkét, a konferencia után pedig közölték a Köztársasági Elnöki Hivatal közleményét Szórványban élő magyarokkal tárgyalt Sólyom címmel.

A *stop.hu* internetes hírportál a nap folyamán Sólyom magánakciója a határon túli magyarokért címmel adott hírt a konferenciáról, melyben ismertették Sólyom László köszöntőjét, visszautaltak a május 4-i tanácskozás legfontosabb megállapításaira, valamint ismertették az aznapi tanácskozás menetét.

Szintén a nap folyamán a *Magyar Nemzet online* kiadása a *stop.hu* híre alapján közölt hasonló tartalmú tudósítást *A szünetelő MÁÉRT* helyett konferenciát szervezett Sólyom címmel.

Az *erdey.ma* az *MTI* előzetest felhasználva Tanácskozás a szórványról címmel közölt hírt a nap folyamán.

Az *MTV Híradó weboldala* a konferencia zárása után kiadott közleményt ismertette Sólyom László a szórványban élő határon túli magyarokkal tárgyalt címmel számolt be a konferenciáról.

A konferencia másnapján, december 1-jén a *Magyar Nemzet* fényképes tudósításban számolt be a konferenciáról Civil tájékoztatás. Határon túli magyarokkal konzultált Sólyom László államfő címmel. A tudósításban részletesen ismertették a köztársasági elnök köszöntőjét.

A *Népszava* fényképpel tudósított. A képaláírásban a „meglepetést okozó” államfőről írtak, idézve Sólyom László mondatát, mely szerint ez a tanácskozás képviseli a határon túli magyarság és Magyarország találkozását.

A Pozsonyban megjelenő *Új Szó* Határon túliak a magyar államfőnél című cikkében beszámolt Sólyom László köszöntőjéről, megemlítve, hogy Szlovákiát Mészárosné Lampl Zsuzsanna és Gyurgyík László szociológusok képviselik. A cikkben utaltak a májusi tanácskozáson elhangzottakra is.

A december 4-i *Népszabadságban* Kis Tibor Bedarálás című publicisztikájában a kisebbségek támogatási rendszere megváltoztatásának szükségességéről ír.. Kis szerint az elmúlt hónapokban egyre világosabbá vált a „rendszerváltás hajnalán kialakított kisebbségi támogatási modell csődje: anakronizmusa, hatékonysághiánya és átláthatatlansága”. A kormányzat az elmúlt hónapokban nem tett semmit ebben az ügyben, a „tétovázásnak és toporgásnak” pedig „volt egy kevésbé várt hozadéka is: a Sólyom László körül tömörülő, nagyjából kormánykritikus kisebbségi szakértői garnitúra (igaz, egy-másfél éves késéssel) kezdi elismerni, amit a baloldalon már régen állítanak”. Kis Tibor ennek alátámasztására Ablonczy Balázs és Bitskey Botond cikkéből idéz: „magyar nemzetpolitikának új megoldásokat, új nyelvet kell találnia, új párbeszédet kell kezdeményeznie, mert a régiek már nem, vagy alig működnek”.

A Romániában megjelenő *Új Magyar Szó* december 4-én tudósított a konferenciáról Autonóm módon integrálódni címmel. A cikkben ismertették az erdélyi és az anyaországi meghívottak névsorát, utaltak a májusi konferencia megállapításaira, valamint beszámoltak Sólyom László elnök köszöntőjéről és a tanácskozás után kiadott közleményről.

A *Magyar Rádió Szülőföldünk – Határok nélkül* című műsora december 7-én interjút sugározott Bodó Barnával, a tanácskozás egyik résztvevőjével. A egyetemi oktató a beszélgetésben ismertette a konferencián tartott előadásának fontosabb megállapításait.

Autonómia, regionalizmus, regionális fejlesztés – 2007. május 18.

A konferencia témája

A konferencia-sorozat célja, hogy hozzásegítsen a határon túli magyarok helyzetének megbízható felméréséhez, a gondok és aggasztó folyamatok számba vételéhez, az új nemzedékek érzéseinek és álláspontjának megismeréséhez, megoldási javaslatok kidolgozásához. A legfontosabb célkitűzés azonban a határon túli magyarság kérdésével kapcsolatban egy megújult szemlélet felkínálása, illetve alapjainak lerakása lenne, mindenekelőtt a magyarországi közvélemény és a közélet számára. Ez az új szemlélet hozzájárulhat egy az új viszonyoknak megfelelő, az anyaországot és a többi nemzet rész jövőjét egységben látó nemzetstratégia kidolgozásához.

Az egyes tanácskozásokon a meghívott résztvevők a saját kutatási, illetve szakterületük, működési körük szempontjai alapján tartják meg előadásukat, melyeket délután tematikus kerekasztal-beszélgetések követnek.

* * *

A következő, 2007. május 18-i konferencia középpontjába az autonómia, a regionalizmus és a regionális fejlesztés kérdéseit állítanánk. Az autonómia témáját a magyarországi közvélemény és a politikai elit egyfelől fenntartással kezeli, másfelől megalapozatlan várakozásokat fűz hozzá, a határon túli magyarok problémájának egyedül lehetséges megoldását látja benne, s elvárásai gyakran illuzórikusak. Ennek oka elsősorban a tájékozatlanság. Az autonómia megteremtésének igényére az ez iránt érdeklődő közönség is általában csak mint területi megoldásra tekint, holott a területi mellett a kulturális és a személyi autonómia modelljei is fontosak. De ugyanilyen fontosak a regionális együttműködések lehetőségei is, ráadásul ezt nem terheli olyan gyanakvás és ellenszenv a környező államok és lakosságuk részéről, mint az autonómia fogalmát. A regionalizáció – amellett, hogy alternatívája lehet az autonómia-elképzeléseknek – talán segíthet az önrendelkezésről szóló diskurzust tágabb és tárgyilagos mederben tartani. Nem csupán az autonómia különböző formáival lehet ugyanis orvosolni a különböző problémákat, az egyes magyar közösségek esetében más és más megoldások tűnnek előnyösebbnek. Ezzel kapcsolatban felmerül a kérdés: mi lehet az anyaország szerepe a különböző törekvések támogatásában, különösen, ha egymással versengő modellek is jelen vannak az egyes közösségeken belül.

Sólyom László köztársasági elnök meghívó levele a konferencia résztvevőikhez

2006. tavaszán konferencia-sorozatot indítottam a Sándor-palotában Határon túli magyarság a 21. században címmel. Az első konferenciára májusban került sor Tények és perspektívák – egy új megközelítés igénye, a másodikra novemberben, Identitás-megőrzés tömbben és szórványban alcímmel. A konferenciákon elhangzott előadások, az azokat követő eszmecserek, a konferenciák visszhangja, és különösen a néhány héttel ezelőtti romániai, azon belül is az erdélyi látogatásaim megerősítették bennem, hogy a rendezvény-sorozatot folytatni kell.

A Köztársasági Elnöki Hivatal honlapján, a www.keh.hu/keh/htm_konferencia.html cím alatt megtalálható az eddig konferenciákkal kapcsolatos valamennyi információ, sajtóvisszhang, és részben olvashatók az előadások szerkesztett szövegei is. Emellett az elnöki hivatal támogatásával a Pro Minoritate című magyarországi folyóirat is publikálja az előadások alapján készült cikkeket.

A konferencia-sorozat alapvető célja a figyelemfelhívás – köztársasági elnökként ennél többre nem is vállalkozhatom. A rendezvények reményeim szerint segíthetnek hozzájárulni a határon túli magyar nemzetrészek helyzetének megbízható felméréséhez, a gondok és az aggasztó folyamatok számbavételéhez, az új nemzedékek érzéseinek és álláspontjának megismeréséhez, megoldási javaslatok kidolgozásához. A legfontosabb célkitűzés azonban a határon túli magyarság kérdésével kapcsolatban egy megújult szemlélet felkínálása, illetve alapjainak lerakása lenne, mindenekelőtt a magyarországi közvélemény és a közélet számára. Ez az új szemlélet hozzájárulhat egy, az új viszonyoknak megfelelő, az anyaországot és a többi nemzetrész jövőjét egységben látó nemzetstratégia kidolgozásához.

A következő, 2007. május 18-i konferencia középpontjába az autonómia, a regionalizmus és a regionális fejlesztés kérdéseit állítanánk. Az autonómia témáját a magyarországi közvélemény és a politikai elit egyfelől fenntartással kezeli, másfelől megalapozatlan várakozásokat fűz hozzá, a határon túli magyarok problémájának egyedül lehetséges megoldását látja benne, s elvárásai gyakran illuzórikusak. Ennek oka elsősorban a tájékozatlanság. Az autonómia megteremtésének igényére az ez iránt érdeklődő közönség is általában csak mint területi megoldásra tekint, holott a területi mellett a kulturális és a személyi autonómia modelljei is fontosak. De ugyanilyen fontosak a regionális együttműködések lehetőségei is, ráadásul ezt nem terheli olyan gyanakvás és ellenszenv a környező államok és lakosságuk részéről, mint az autonómia fogalmát. A regionalizáció – amellett, hogy alternatívája lehet az autonómia-elképzeléseknek – talán segíthet az önrendelkezésről szóló diskurzust tágabb és tárgyilagos mederben tartani. Nem csupán az autonómia különböző formáival lehet ugyanis orvosolni a különböző problémákat, az egyes magyar közösségek esetében más és más megoldások tűnnek előnyösebbnek. Ezzel kapcsolatban felmerül a kérdés: mi lehet az anyaország szerepe a különböző törekvések támogatásában, különösen, ha egymással versengő modellek is jelen vannak az egyes közösségeken belül.

Kollégáim már felvették Önnel a kapcsolatot, azonban szeretném ezúton hivatalosan is felkérni, hogy vegyen részt az egész napos, zártkörű tanácskozáson a Sándor-palotában, 2007. május 18-án, pénteken. A

délelőtti program során három tematikus előadás, és hozzájuk csatlakozva két-két rövidebb korreferátum hangzana el. Az ebédet követően pedig vitára kerülne sor a délelőtti előadások alapján, amelyre szakértőket is meghívnánk. A konferencia részletes programtervét és a meghívottak listáját levelemhez mellékelem.

Kérem tehát, hogy a mellékelt programnak megfelelően a konferencián tartson előadást és vegyen részt a délutáni diszkusszió.

A Köztársasági Elnöki Hivatal természetesen megtéríti mind az utazási, mind a szükséges szállásköltségeket. A technikai részletekről és a lebonyolítás egyéb részletkérdéseiről a későbbiekben kollégáim egyeztetnek majd Önnel. Mindazonáltal ha bármilyen kérdése van a konferenciával kapcsolatban, bizalommal fordulhat Bitskey Botond hivatalvezető-helyetteshez.

Bízom benne, hogy meghívásomat el tudja fogadni, és segítségemre tud lenni az együttgondolkodásban, valamint abban, hogy a vázolt célkitűzések terén sikerüljön előrelépni.

A konferencia programja

A konferencián három tematikus blokkban hangoznak el előadások (25-30 perc), melyeket 10-12 perces korreferátumok követnek. A délutáni kerekasztal-megbeszélésen az előadók és a korreferátorok vesznek részt, és a témához hozzászólhatnak a meghívott szakértők is.

Előadások (délelőtt):

1. A nemzetiségi autonómia- és önrendelkezés modellek elméleti alapjai

Előadó:

Várady Tibor, nemzetközi jogász (CEU)

Korreferátorok:

Vizi Balázs, jogász (MTA NEKI, BCE), Öllős László, filozófus (Nyitrai Egyetem)

2. Az autonómia gyakorlati lehetőségei és formái

Előadó:

Bakk Miklós, politológus (BBTE)

Korreferátorok:

Görömbei Sára, kisebbségi szakértő (Országgyűlés), Fábíán Gyula, jogász (BBTE)

3. A regionalizmus és a regionális fejlesztés lehetőségei

Előadó:

Horváth Gyula, közgazdász (MTA Regionális Kutatások Központja, Pécs)

Korreferátorok:

Lelkes Gábor, geográfus (Fórum Kisebbségkutató Intézet, Somorja),

Benedek József, geográfus (BBTE)

Kerekasztal-megbeszélés (délután)

A délutáni kerekasztal-megbeszélésen az előadók és a korreferátorok mellett részt vesznek a konferenciára meghívott szakemberek is. A meghívott szakértők:

A. Gergely András (MTA Politikatudományi Intézet), Andócsi János (Hercegszőlősi Magyar Kisebbségi Önkormányzat, Horvátország), Gerhard Baumgartner („Kanzlei” kutatási közösség, Burgenland), Bíró Gáspár (ELTE ÁJK), Dunay Pál (Magyar Külügyi Intézet), Faragó László (Regionális Kutatások Központja, Pécs), Gagyi József (Sapientia Egyetem), Halász Iván (MTA Jogtudományi Intézet, PPKE BTK), Horváth István (BBTE), Kántor Zoltán (Magyar Külügyi Intézet), Kepe Lili (Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, Muravidék), Majtényi Balázs (MTA Jogtudományi Intézet), Schlett István (ELTE ÁJK), Soós Kálmán (Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola).

A konferencia résztvevői

Előadók és korreferátorok

BAKK MIKLÓS

Bakk Miklós politológus. 1952-ben született Székelyhídon (Bihar megye), az általános iskolát és a gimnáziumot Kézdivásárhelyen végezte, majd a temesvári Műszaki Egyetemen szerzett számítógépmérnöki diplomát. 1990-ig rendszerelemzőként és programozóként dolgozott, 1991-től 1999-ig A Hét szerkesztője, majd 2001 és 2003 között a Krónika c. napilap főszerkesztője. 2003-tól a BBTE politikatudományi karának adjunktusa. Kutatási területe: politikaelmélet, választási rendszerek, kisebbségpolitika. Legutóbbi közleményei: Az autonómia-tervek két szakasza Erdélyben 1989 után (Magyar Kisebbség, 2004/1-2. sz), A nemzeti identitás hárompólusú szerkezete (Regio, 2005/4.sz.).

BENEDEK JÓZSEF

Benedek József: 1969-ban született Baróton. 1993-ban geográfiát és germanisztikát végzett a Babes-Bolyai Tudományegyetemen. 1993 és 1994 között kutató a Román Tudományos Akadémia Földrajzi Intézetében, 1994-től a Babes-Bolyai Tudományegyetemen dolgozik. A Regional Studies Association nemzetközi boardjának tagja, a Magyar Regionális Tudományi Társaság kolozsvári tagozatának vezetője. 1999-ben szerezte doktori fokozatát, 2004-től egyetemi tanár. Több egyetemen tartózkodott kutatási ösztöndíjakkal, 2003 és 2004 között Humboldt ösztöndíjas volt a Würzburg-i Egyetemen. Több könyve és tanulmánya jelent meg a területfejlesztés, regionális fejlődés és urbanizáció témakörében.

FÁBIÁN GYULA

Fábián Gyula, jogász. Kézdiszárzapatok (RO), 1971. szept. 1, nő, 2 gyerek. 1990-1994 tanulmányok a kolozsvári „Babeş-Bolyai” Egyetem Jogi karán. 1994-1995 ügyész-gyakornok Kézdivásárhelyen. 1995-1996 Herder-ösztöndíjas a bécsi egyetemen – tanulmányi ág: Európai jog, Emberi jogok, Nemzetközi közjog. 1995-1998 ügyész Tordán. 1997- a bécsi „Ludwig Boltzmann Institut für Menschenrechte” ösztöndíjasa (kisebbségi jog). 1999-től ügyész a Kolozs megyei ügyészségen. 1999-től vendégtanár a kolozsvári „Babeş-Bolyai” Egyetem Jogi karán (Európai jog és Nemzetközi Közjog). 2001- vendégtanár a „Sapientia” Alapítvány Jogi Szakkolégiumánál (Kisebbségi jog). 2001 decemberétől a nemzetközi jog és az európai jog doktora (PhD). 2002 októberétől, adjunktus a kolozsvári „Babeş-Bolyai” Egyetem Jogi karán. 2006 februárjától ügyész a Kolozsvári Ítéltábla melletti ügyészségen. Publikált tanulmányok a „Dreptul”, „Studia Universitatis – Iurisprudentia”, „Europa Ethnica”, „Pandectele Române”, „Erdélyi Múzeum”, „Kisebbségkutatás”, „Minorities Research”, „Európai Jog”, „Romániai Magyar Jogtudományi Közlöny” (szerkesztőbizottsági tag) szakfolyóiratokban. Kiadott könyv: „Curtea de Justiție Europeană. Instanța de judecată supranațională”, Rosetti Kiadó, Bukarest, 2002.

GÖRÖMBEI SÁRA

Görömbei Sára, jogász. 1976-ban született Debrecenben. 2000-ben végzett az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi karán, majd 2000 és 2006 között a Határon Túli Magyarok Hivatalának Stratégiai és Elemző Főosztályán dolgozott, 2001-től a Stratégiai Osztály vezetőjeként. 2006 őszétől a Hídvégi Mikó Intézet szakértője, 2007 januárjától az Országgyűlés Hivatalának munkatársa. A nemzeti kisebbségek és a kisebbségi jogok védelme témakörben – elsősorban az Európa Tanács és az Európai Unió kisebbségvédelmi mechanizmusairól, valamint a nemzeti kisebbségek autonómiájáról – jelentek meg publikációi.

HORVÁTH GYULA

Horváth Gyula Kaposvárott született 1951-ben. A Pécsi Tudományegyetemen 1974-ben szerzett közgazdász diplomát. Az MTA doktora, az MTA Regionális Kutatások Központjának főigazgatója, a Pécsi Tudományegyetem Közgazdaság-tudományi Karának egyetemi tanára. Kutatási területe az európai regionális fejlődés és politikák, a regionalizmus elmélete és gazdasági hatásai. 25 könyvet írt és szerkesztett, több mint 200 tudományos közleménye jelent meg magyar és idegen nyelveken. Tagja a londoni székhelyű Academia Europaea-nak, az Európai Régiók Gyűlése végrehajtó irodájának és az Association of European Planning Schools elnökségének. A Magyar Regionális Tudományi Társaság elnöke. A pécsi regionális politikai és gazdaságtani doktori iskola alapító tagja. A Kaposvári Egyetem honoris causa doctora. Több nemzetközi kutatócsoport tagja, európai egyetemek doktori iskoláinak oktatója. Pro Régió, Akadémiai és Széchenyi-díjas. Fontosabb könyvei: A regionális gazdaságszervezés fejlődése és intézményei, Bp., Akadémiai Kiadó, 1989; Európai regionális politika, Bp., Dialóg Campus Kiadó, 1998; Regionális támogatások az Európai Unióban, Bp., Osiris Kiadó, 2001.

LELKES GÁBOR

Lelkes Gábor 1973-ban született Dunaszerdahelyen. 1997-ben geográfusként végzett a pozsonyi Comenius Egyetemen, majd doktoranduszi képzésben vett részt a Comenius Egyetem Gazdaságtudományi Doktori Iskolájának település- és területfejlesztési programjában. 2002 óta a Fórum Kisebbségkutató Intézet tudományos munkatársa, kutatási területei a regionális fejlesztés alakulása Szlovákiában és a Dél-Szlovákiában zajló társadalmi, gazdasági és interetnikus kapcsolatok. Részt vett több kutatási programban, amelyeket az MTA Regionális Kutatások Központja vezetett, s amelyek a szlovákiai, illetve a dél-szlovákiai regionális folyamatok vizsgálatára irányultak. 2002–2006 közt az Építésügyi és Regionális Fejlesztési Minisztérium tanácsadója dél-szlovákiai regionális fejlesztési kérdéseket illetően, valamint 2000-től egészen napjainkig tanácsadóként segíti számos dél-szlovákiai regionális fejlesztési ügynökség és település fejlődését. Rendszeresen jelennek meg publikációi különböző szakmai folyóiratokban.

ÖLLÖS LÁSZLÓ

Öllös László 1957. július 14-én született Pozsonyban. A pozsonyi Comenius Egyetem magyar nyelv és irodalom – történelem szakán végzett 1983-ban. A „bársonyos” forradalmat követően a Közép-Európai Egyetem Politikatudományi Tanszékén szerzett diplomát 1995-ben. 2004-ben az Eötvös Loránd Tudományegyetemen filozófia tudományokban, politikai filozófia szakterületen védi meg doktori disszertációját. Az 1996-ban alakult somorjai Fórum Kisebbségkutató Intézet elnöke. A nyitrai Konstantín Egyetem Politológia és Európai Tanulmányok Tanszékén oktat. Alapításától tagja a fasiszta szlovák állam és a kommunista titkosszolgálat tevékenységét dokumentáló Nemzeti Emlékezet Intézete elnökségének. A szlovákiai magyarok 1945 után elsőként megjelenő társadalomtudományi folyóirata, a Fórum Társadalomtudományi Szemle szerkesztőbizottságának elnöke. Főbb kutatási területei: a nemzeti jogok és az emberi jogok viszonya, a szlovákia magyar kisebbség politikai élete és a magyar kisebbségek alkotmányos helyzete.

VÁRADY TIBOR

Várady Tibor 1939-ben született Nagybecskerekben (Szerbia). Jogi tanulmányait Belgrádban végezte, majd az Egyesült Államokban a Harvard Egyetemen szerezte meg a jogtudományok doktora fokozatot. 1993-ig az Újvidéki Egyetemen tanít, a hetvenes évek közepén ő indít az Újvidéki Jogi Karon párhuzamos magyarnyelvű oktatást. Szerkesztője, majd 1969 és 1971 között felelős szerkesztője az Új Symposion újvidéki folyóiratnak. 1993-ban Budapestre költözik és a Közép-európai Egyetem rendes tanára. Rendes tanára („tenured professor”) az atlantai Emory Egyetemnek is, ahol minden év tavaszán tanít. 2003 óta rendes tagja a Szerb Tudományos és Művészeti Akadémiának. 2005-ben megszerzi a magyar „egyetemi tanár” címet. Több mint kétszáz tudományos munkája jelent meg, beleértve szerb és amerikai tankönyveket. Publikációit öt nyelven írta (magyar, angol, német, francia, szerb). Legfőbb kutatásai területei a nemzetközi magánjog, jog és etnicitás, külkereskedelmi választottbíráskodás.

VIZI BALÁZS

Vizi Balázs 1974-ben született Kaposvárott. 1999-ben jogászként végzett az Eötvös Loránd Tudományegyetemen. 1999-2003 között ösztöndíjas kutató, 2001-től PhD hallgató volt Belgiumban, a Leuveni Katolikus Egyetemen, ahol politikatudományi doktori fokozatát 2006-ban szerezte meg. 2002-től az MTA Nemzeti és Etnikai Kisebbségkutató Intézetének munkatársa, 2004-től a Budapesti Corvinus Egyetem Közigazgatás-tudományi Karán a Nemzetközi Jogi Tanszék oktatója. Főbb kutatási területe az emberi és kisebbségi jogok nemzetközi és közösségi jogi védelme, az európai integráció politikai története, rendszeresen jelennek meg publikációi magyar és idegen nyelvű szakmai folyóiratokban.

Meghívott szakértők

A. GERGELY ANDRÁS

A. Gergely András 1952-ben született Budapesten. Könyvtáros-pedagógus (1980) szociológus (1983-87), kulturális antropológus (1991-92, 1998), a politikatudomány kandidátusa (1995). A párizsi École des Hautes Études en Science Sociales néprajz-antropológia szakos doktori ösztöndíjasa (1990-92), az MTA Politikai Tudományok Intézete tudományos munkatársa (1992-96), majd főmunkatársa (1996-), az Etnoregionális Kutatóközpont tudományos igazgatója (1995-), az ELTE BTK Kulturális Antropológia Tanszék mb. oktatója politikai antropológia, városantropológia és antropológiai kutatásmódszertan témakörében (1993-), Széchenyi Professzori Ösztöndíjas (2000-2004), az MTA PTI Etnoregionális Munkafüzetek, Etnoregionális Dokumentum-füzetek, Integrációs Tanulmányok, Többnyelvű tanulmányok sorozatainak (eddig mintegy 150 kiadvány) sorozatszerkesztője, szerkesztője, lektora, részben szerzője is; társszerzője és szerkesztője további mintegy 30 kötetnek. Oktat az ELTE Társadalomtudományi Karán, a Pécsi Tudományegyetem Interdiszciplináris Doktoriskolájában, a Széchenyi István Egyetem Multidiszciplináris Doktori Programjában, a kolozsvári Babes-Bolyai Egyetem európai etnológia kurzusán és óraadóként számos más felsőoktatási intézményben is.

ANDÓCSI JÁNOS

Andócsi János Eszéken (Horvátország) született. 2000-ben végzett az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Bölcsészkarán, történelem szakirányon. Egy évre rá szerzett abszolutóriumot az ELTE ÁJK politológia szakán. 2001-ben a Századvég Politika Iskola politikai kommunikáció szakán abszolvál. Ugyanezen évben befejezi az egri főiskola felsőfokú újságíró képzését. 2002 óta a Horvátországi Magyar Oktatási és Művelődési Központban etikát, történelmet és politikát oktat. 2003 óta a Hercegszőlősi Magyar Kisebbségi Önkormányzat elnöke illetve tagja Eszék-Baranya megye Magyar Kisebbségi Önkormányzatának. 2003 óta fő és felelős szerkesztője a Horvátországi Magyarság havilapnak.

GERHARD BAUMGARTNER

Mag. Dr. Gerhard Baumgartner 1957-ben született. Történész és újságíró, a „Kanzlei” kutatási közösség tudományos munkatársa, a burgenlandi Kutatási Társaság alapító tagja. A „Holokauszt-áldozatok az osztrák romák és szintik között” című projekt vezetője. Ezen kívül felelős szerkesztője az ORF burgenlandi magyar nyelvű adásának. Lektorként működött salzburgi, klagenfurti, bécsi és a budapesti egyetemeken, Research Fellow volt a tel-aviv-i egyetemen. 1993-ban a Burgenländischen Kulturpreis für Wissenschaft und Forschung kitüntetéssel tüntették ki. 1990 óta szerkesztője az ÖZG – Österreichischen Zeitschrift für Geschichtswissenschaften című folyóiratnak. 1996 óta elnöke a Bécsi Magyar Iskolaegyesület/Wiener Ungarischer Schulverein-nek. Kutatási területei: etnikai és vallási kisebbségek

Közép- és Kelet-Európában a 19. és 20. században, a Habsburg Monarchia nemzetiségi problémái, osztrák kisebbségi politika 1945 után, nacionalizmus-elmélet, burgenlandi és nyugat-magyar regionális történelem.

BÍRÓ GÁSPÁR (ELTE ÁJK)

Bíró Gáspár 1958. június 16. született Tenkén. 1982-ben a kolozsvári Babes-Bolyai Tudományegyetem jogi karán szerzett diplomát. 1988-ban került az ELTE Állam- és Jogtudományi Kar Állam- és Jogelmélet tanszékére. 1989-ben nevelőtanár a Bibó István Szakkollégiumban. Kandidátusi fokozat politikatudományból 1997, habilitáció 2003, egyetemi tanári kinevezés 2005. Tanácsos, majd kormányfőtanácsos a Minisztertanács Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Titkárságán (1989-1990). Az 1990-es választásokat követően a Miniszterelnöki Hivatal Határon Túli Magyarok Titkárságán kormányfőtanácsos. 1991 márciusában vált meg az állami szolgálattól és 1998 áprilisáig a Teleki László Alapítvány keretében működő Közép-Európa Intézet tudományos főmunkatársa. 1993 és 1998 között különleges megbízottként (Special Rapporteur) az ENSZ Közgyűlésének, valamint Emberi Jogok Bizottságának készített évente egy-egy összefoglaló jelentést az emberi jogok helyzetéről Szudánban. 1989 után számos, az emberi és a kisebbségi jogokkal foglalkozó hazai és külföldi tudományos konferencián vett részt előadóként. 1998 márciusában az Európa Tanács (ET) Miniszteri Bizottsága a magyar kormány javaslatára megválasztotta az ET kisebbségvédelmi keretegyezményét felügyelő tanácsadó testületébe, amelyben az egyik alelnöki funkciót is ellátta 2004-ig, a mandátum lejártáig. 2004-ben az ENSZ Emberi Jogok Bizottsága négy évre választotta meg az Emberi Jogok Előmozdításáért és Védelméért Albizottságba. Legfontosabb publikációi: Az identitásválasztása szabadsága (1995), Bevezetés a nemzetközi politikai viszonyok tanulmányozásába (II. kiadás 2003), és a Demokrácia és önrendelkezés a 21. század elején (2003) c. könyvek. A Magyar Köztársaság Kormányának Kisebbségekért Díja (1995), ÁJK Ezüst Ötvös Emlékérem (2003).

DUNAY PÁL

Dunay Pál 1957-ben született Budapesten. 2007. január 1-jétől a Magyar Külügyi Intézet igazgatója. Tanulmányait az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán végezte. Tanulmányainak befejezését követően 1982-től 1996-ig az ELTE-n a Nemzetközi Jog tanszéken dolgozott, idő közben 1994-től 1996-ig a Külügyi Intézet igazgatóhelyettese volt. 1996-tól 2004-ig a genfi Biztonságpolitikai Központ (Geneva Centre for Security Policy) kilenchnapos biztonságpolitikai kurzusát vezette, majd 2004-től 2006 végéig a stockholmi Nemzetközi Békekutató Intézet (Stockholm International Peace Research Institute) kutatója volt. Dr. Univ. fokozata van nemzetközi jogból (ELTE 1992) illetve Ph.D.-je nemzetközi kapcsolatokból (BKE 2001). Írásai között szerepel öt monográfia, egyebek mellett (Wolfgang Zellnerrel) Ungarns Aussenpolitik 1990-1997: Zwischen Westintegration, Nachbarschafts- und Minderheitenpolitik (Nomos Verlag, 1998).

FARAGÓ LÁSZLÓ

Faragó László 1953-ban született Pécsen. Egyetemi diplomát 1978-ban a Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Karán, területi tervezési szakközgazdász képesítést 1983-ban a Közgazdasági Továbbképző Intézetnél, egyetemi doktorátust a pécsi Jannus Pannoniusz Tudományegyetemen szerzett. Tudományos fokozata PhD.

1983-1990-ig a MTA Regionális Kutatások Központja Dunántúli Tudományos Intézetének (MTA RKK D'TI) tudományos munkatársa. 1991-1992 között a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztériumnál dolgozott, mint területfejlesztési főosztályvezető. 1993-2004-ig az MTA RKK DTI-nél tudományos főmunkatárs, 2005-től a Regionális Kutatások Központjának főigazgató-helyettese. Kutatási területe a tervezésemélet, területfejlesztés, területi tervezés, területi gazdaságtan, EU kohéziós politika. Számos külföldi tanulmányúton vett részt, több tudományos társaság tagja, a Pécsi Tudományegyetem oktatója, közel 100 tanulmány és könyvfejezet szerzője.

GAGYI JÓZSEF

Gagy József társadalomkutató, antropológus. 1953-ban született Marosvásárhelyen. 1978-ban szerzett magyar-francia szakos tanári diplomát a kolozsvári Babes-Bolyai Tudományegyetemen. Ezután középiskolában tanított, majd 1989 után hat évig a Művelődés havilap újságírója. 2002-től a Sapientia EMTE docense, kutatómódszertan, mindennapi élet antropológiája, vallásantropológia, társadalomtörténet tárgyakat oktat. Alapító tagja a csíkszeredai KAM-Regionális és Antropológiai Kutatási Központnak. Kutatási területei: népi vallásosság, társadalomtörténet, kulturális örökség és örökségalkotás.

HALÁSZ IVÁN

Halász Iván 1971-ben született Léván. Az egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. Történelmi diplomáját 1994-ben, a jogi diplomáját 1995-ben szerezte az Eötvös Lóránd Tudományegyetemen. A szlovák nyelv és irodalom diplomáját 1999-ben a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Karán szerezte meg, ahol 1996 óta oktat is. A PhD fokozatot 2001-ben védte meg. Jelenleg a Magyar Tudományos Akadémia Jogtudományi Intézetének tudományos munkatársa, valamint a PPKE BTK és BCE Közigazgatás-tudományi Karának oktatója. Két monográfia szerzője és néhány tanulmánykötet szerkesztője. A publikációi magyar és idegen nyelveken egyaránt jelentek meg. Főbb kutatási területe a kelet- és közép-európai államok 1989 utáni alkotmányos fejlődése, az állampolgársági szabályozás és a diaszpóra-politika, a nemzeti kisebbségek védelme, valamint a nemzetközi válságok kezelésének igazgatási modelljei.

HORVÁTH ISTVÁN

Horváth István 1966-ban született Csíkszentsimonban. 1991-ben filozófiából és szociológiából szerzett diplomát a Babeş-Bolyai Tudományegyetemen, és azóta ennek az egyetemnek a Szociológia Tanszékén

tanít. A migráció valamint kisebbségsszociológia és az interetnikus viszonyok (kétnyelvűség, vegyes házasság) témakörében kutat, mindenekeelőtt az Etnikumközi Viszonyok Kutatóközpontján belül, amelynek 2003-tól az igazgatója. Az említett témakörökben több román, magyar és angol nyelvű tanulmányt, illetve könyvet publikált.

KÁNTOR ZOLTÁN

Kántor Zoltán Temesváron született és ott végezte el a szociológia szakot (1990-1995). 1996-ben a budapesti székhelyű Közép Európai Egyetemen politológusi diplomát szerzett. 1996-2000 között elvégezte az ELTE Szociológia szakán a Kisebbségsszociológiai szakirányt. 1997/8 tanévben a Közép Európai Egyetem Nationalism Studies szakára jár, ezt követően pedig egy tanévet az Edinburgh-i egyetemen tölt el. 1999-ig a Teleki László Intézet Közép-Európa Tanulmányok Központjában dolgozott, 2007 januárja óta a Magyar Külügyi Intézet munkatársa. A Regio folyóirat szerkesztője, az angol nyelven megjelenő Regio-nak pedig főszerkesztője. A nacionalizmus, nemzeti kisebbségek, státustörvény témakörökben szerkesztett köteteket, hazai és külföldi szaklapokban publikál. Szerkesztett kötetek: A státustörvény: dokumentumok, tanulmányok, publicisztika. Teleki László Alapítvány, 2002; Nacionalizmuselméletek (szöveggyűjtemény). Rejtjel, 2004; Zoltán Kántor, Balázs Majtényi, Osamu Ieda, Balázs Vizi, Iván Halász (szerk.): The Hungarian Status Law: Nation Building and/or Minority Protection. Hokkaido University: Sapporo, 2004; Kántor Zoltán – Majtényi Balázs (szerk.): Szöveggyűjtemény a nemzeti kisebbségekről. Rejtjel, 2005.

Megbízott oktató: ELTE Politikatudományi szak, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Szociológia szak, ELTE Szociológia szak.

KEPE LILI

Kepe Lili 1963. október 16-án Muraszombatban született. Az általános iskolát Lendván, a gimnáziumot Muraszombatban fejezte be. Azt követően tanulmányait a Maribori Főiskolán folytatta, fizika-technika szakon, ahol pedagógus oklevelet, majd a későbbiek során a Pécsi Tudományegyetemen egyetemi szintű turizmusszervezői oklevelet szerzett. 1993-ban művelődésszervezőként kezdett tevékenykedni a Muravidéki Magyar Nemzetiségi Közösség keretében, majd egy esztendővel később az újonnan megalakított Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézetben. A kilencvenes évek második felétől az említett intézet igazgatóhelyettese, valamint amellet 2004-től az intézet égisze alatt működő Bánffy Központ vezetője. Kimagasló művelődésszervezői tevékenységéért, a muravidéki magyar kulturális intézményrendszer tökéletesítése terén kifejtett munkájáért, valamint az anyaországgal és a muravidéki szervezetekkel, intézményekkel kialakított kapcsolatrendszer terén szerzett érdemeiért 2004-ben magas magyar állami kitüntetéssel, a Wlassics-díjjal tüntették ki.

MAJTÉNYI BALÁZS

Majtényi Balázs 1974-ben született Budapesten. Jogi diplomáját 1999-ben, történeiszit 2003-ban szerezte az Eötvös Loránd Tudományegyetemen. A többkultúrájú politikai közösség magyarországi intézményesülése című Ph.D. dolgozatát 2006-ban védte meg. 1999-től az MTA Jogtudományi Intézetének kutatója, 2002-től a BCE Közigazgatástudományi Karának adjunktusa. Tudományos érdeklődése a politikai filozófia, az emberi jogok védelme, a kisebbségi jogok és a környezetvédelmi szabályozás területeire terjed ki. Szerkesztőként illetve szerzőként 11 kötet közreadásában vett részt, valamint több főiskolai jegyzetet írt. Szerzőként és társszerzőként több mint hatvan tanulmánya jelent meg angol és magyar nyelven jogtudományi, politikatudományi és kisebbségkutatással foglalkozó folyóiratokban, tanulmánykötetekben.

SCHLETT ISTVÁN (ELTE ÁJK)

Schlett István 1939-ben született, Szilágynagyfalun. 1966-ban végzett történelem szakon az ELTE Bölcsészettudományi szakán. 1969 óta az ELTE Jogtudományi Karának oktatója, 1994 óta a Politikatudományi Intézet egyetemi tanára. Fő kutatási területe a politikai gondolkodás története Magyarországon. E témában több könyve és tanulmánya jelent meg.

SOÓS KÁLMÁN

Soós Kálmán, történész. 1962-ben született Szalókán (Kárpátalja). Az Ungvári Állami Egyetemen szerzett diplomát. 1984-1989 között a Nagydobronyi Középiskola történelem tanára, időközben Moszkvában aspiráns. 1993-ban az Orosz Tudományos Akadémia Szlavisztikai és Balkanisztikai Intézetében védte meg disszertációját Magyarország 17. századi történetéből. 1989-1994 között az Ungvári Állami Egyetem tanára, egyben az ottani Hungarológiai Központ igazgatóhelyettese. 1996-tól a Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola főigazgató-helyettese, 2000-től a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola rektora. A Szovjetunió szétesését követően az első kárpátaljai Magyarország története című tankönyv egyik szerzője. Kutatási területe: magyar-magyar kapcsolatok, az ukrán magyarságkép, árvizek és folyószabályozások, helytörténet, tudományos élet. Szakmai testületekben való tagság: MTA köztestület, Kárpátaljai Magyar Felsőoktatási Tanács.

Közlemény: 2007. május 18-án folytatódik a Határon túli magyarság a 21. században konferenciasorozat a Sándor-palotában

A köztársasági elnök által kezdeményezett, Határon túli magyarság a 21. században című konferenciasorozat harmadik találkozója lesz pénteken a Sándor-palotában.

Sólyom László a 2006 tavaszán indított Határon túli magyarság a 21. században konferenciasorozat keretében, harmadik alkalommal tanácskozik a Sándor-palotában a határon túlról és Magyarországról érkező tudósokkal, értelmiségiekkel. A mostani konferencia az „Autonómia, regionalizmus, regionális fejlesztés” címet viseli.

A köztársasági elnök többször kifejtette, hogy elnöki tevékenysége egyik sarkalatos pontjának tartja a nemzeti összetartozás erősítését, s ennek egyik feltétele a határon túli magyarok helyzetének megismerése. Ennek jegyében kezdődött el 2006. május 4-én a Határon túli magyarság a 21. században című konferenciasorozat, melynek alapvető célja, hogy felhívják a figyelmet arra, mennyire fontosak a határon túli magyarok helyzetére vonatkozó, valós és megbízható ismeretek, s megismerjék az új nemzedék érzéseit és álláspontját.

A Tények és perspektívák – egy új megközelítés igénye című első tanácskozás után az államfő azt mondta: ismételten beigazolódott, hogy nem lehet általában a határon túli magyarságról beszélni, az egyes országokon belül is rendkívül tagolt a magyarság helyzete, régióként gyökeresen mások a magyar emberek kilátásai.

A 2006. november 30-án tartott az Identitás-megőrzés tömbben és szórványban című második konferencián Sólyom László úgy fogalmazott: a konferencia előnye, hogy „itt a határon túli közösségek egymás álláspontját is meg tudják ismerni”, Magyarország pedig a határon túli magyarokról érkező híreket nem politikai pártokon keresztül kapja, hanem közvetlenül.

A résztvevők azt hangsúlyozták: az autonóm módon történő integrációban látják a szórványban élők jövőjét. Az asszimilációval szemben az autonóm módon történő integráció lehet az identitás megőrzésének biztosítója – állapították meg.

Kiemelték, hogy a szórványok helyzete különleges intézményeket igényel, amelyek magukban foglalják az anyanyelvi iskolarendszert, a szórványközpontokat és a kollégiumokat. A szórványgondozás hálózatok fenntartását feltételezi, melyekben különleges szerepük van az egyházaknak, a szakképzett értelmiségnek, valamint a kommunikáció új lehetőségeinek. A fejlesztéspolitika kulcskérdéseiben a határon túli szereplőkkel pártpolitikától független konszenzust kell kialakítani, és ehhez hazai részről megfelelő szakigazgatásra van szükség – mondták.

Sólyom László köszöntője a Határon túli magyarság a 21. században című konferenciasorozat harmadik, Autonómia, regionalizmus, regionális fejlesztés című tanácskozásán

„Ezeknek a konferenciáknak a célja az, hogy együtt keressük a magyar nemzetstratégiának a jövőjét, az útjait, azt, hogy hogyan lehet a magyar nemzetet egységesíteni, hogyan lehet ezt az egységet kifejezni a mostani új körülmények között. Szerettünk volna szakítani a korábban szokásos érzelmi megközelítéssel, szerettünk volna szakítani a napi politikához történő korábbi kötődéssel. Ez egy civil kezdeményezés, politikusok nincsenek közöttünk. Viszont közöttünk vannak mindazok, akik tudományos szinten tájékozottak a kérdésben, ugyanakkor a megbecsültségük, az otthoni állásuk következtében képviselik a magyar nemzetnek a határon kívül rekedő részeit.

Mindenképpen tudatában kell lennünk annak, hogy új szituációba kerültünk az Európai Unióhoz való csatlakozással: a határon túli magyarságnak nagy része az Unió polgárává vált, velük ebben a keretben kell keresnünk az egységet. Ugyanakkor vannak olyan nemzetrészek, amelyek várhatóan hosszabb időn keresztül az Unió kívül lesznek. Ebben a szituációban a két nemzetrész közötti kapcsolattal is kiemelkedően kell foglalkoznunk.

Szeretnék arra rámutatni, hogy ezzel a konferenciával párhuzamosan nyilván megvan a politikának a maga feladata. És megvan a civileknek és a tudománynak is a maga feladata, tudniillik az, hogy a magyar nemzet történetét, és különösképpen a határon kívüli részek történetét továbbra is fel kell tárni, fel kell hozni a köztudatba. Én nagyon örülök annak, hogy előtérbe kerültek a háború utáni történések. Ezt nem csak az Esterházy-konferencia jelzi, hanem azok a készülő kötetek, amelyek a határon túli telepítéseknek a terveivel, vagy pedig a délvidéki történésekkel, Erdély abszolút bizonytalan sorsával foglalkoznak. Mindezeket a tényeket fel kell tárni, és az itthoniak és a kintiek tudatában is el kell helyezni. Nem baj az, hogyha ez egyes szomszéd népeknél, államoknál indulatokat vagy értetlenséget kelt, nekik is szembe kell nézni a saját történelmükkel.

A mai konferencia fő témája az autonómia, és ezzel kapcsolatosan rokon téma, ugyanennek egy másik vetülete, a regionalizmus. Én azt szeretném mondani, hogy noha nagyon sokan erre a szomszédos államokban hisztérikusan reagálnak, a mi feladatunk az, hogy tényszerűen tárjuk fel ennek az öngazgatási formának az európai lehetőségeit. Gondolom, hogy ezt meg fogja érteni a többi ország is, és azzal, hogyha mi ezt tényszerűen, tudományosan is megtárgyaljuk és közös álláspontot alakítunk ki, a jövőő Európához is hozzájárulunk.

Ebben a szellemben kívánok nagyon jó tanácskozást; én magam is rendkívüli érdeklődéssel várom azt, hogy önök mit fognak mondani. Jó munkát kívánok!”

|

Sólyom László köztársasági elnök interjúja a Duna Televízióknak a Határon túli magyarság a 21. században. Autonómia, regionalizmus, regionális fejlesztés címmel rendezett konferencia után

– Elnök úr, ennek e konferenciasorozatnak, amely éppen egy esztendővel ezelőtt kezdődött, az a célja, mint a bevezetőben is kifejtette, hogy együtt keressék a magyar nemzetstratégia útjait és jövőjét határon túli magyar tudósokkal és értelmiségiekkel. A mai tanácskozás harmadik a sorban. Eddig mire sikerült rávilágítani?

– Azt kell mondanom, hogy minden tanácskozás ugyanarról szól, voltaképpen más-más megközelítésben, amikor arról volt szó, hogy milyenek a demográfiai trendek, hogy milyen a gazdasági helyzet, akkor is voltaképpen, miután mindenki megszólalt, mindegyik környező országból, egy nagyon pontos és árnyalt képet lehet kapni arról, hogy milyen sokféle a magyarság a Kárpát-medencében, mennyire különbözik a helyzete a különböző országokban, sőt azon belül is. A mai tanácskozásnak például tanulsága volt ez, hogy óvatosnak kell lenni Magyarországon, még abban is, hogy nem beszélhetünk egységes Kárpát-medencei magyarságról, de nem beszélhetünk például egységes romániai magyarságról, vagy egységes délszlovákiaiakról, amelyet olyan szívesen mondunk, mert ott s teljesen különböző a helyzete a csallóközieknek, a gömörieknek, vagy éppen a Kassától keletre eső országrészeknek.

– A mai tanácskozásnak fő témája az autonómia és egy rokon téma, a regionalizmus. Ön Bukarestben a Cotroceni palotában nagyon határozottan fogalmazott: azt mondta, hogy kisebbségek kulturális autonómiája magától értetendő minimum, s ahol a feltétel és az igény megvan, ott a területi autonómia is megvalósítható. De mindezek megvalósításához tisztázandó párbeszédre van szükség. Miként látja: történt-e előrehaladás e a tekintetben a szomszédos államokban?

– Azt hiszem, hogy az nagyon nagy szó, hogy ezt az álláspontomat nagyon határozottan és egyértelműen tudom képviselni az összes szomszédos állammal. Legutóbb Horvátországban jártam, múlt héten, és ott ezt előadtam, és Mesić elnök úr részéről a legteljesebb egyetértéssel találkoztam. Tehát amennyiben Romániában voltak olyan hangok, amelyek ezt nem igazolták vissza, vannak olyan országok, ahol ezzel semmilyen probléma nincsen.

– Ennek a tanácskozásnak nem konkrét feladata megoldásoknak a kidolgozása, hanem sokkal inkább lehetőségeknek a tudatosítása. Milyen lehetőségei vannak a határon túli közösségeknek, ha ott nincs politikai akarat az autonómiák megadására? Melyek a lehetőségeik akkor?

– Hát mindenképpen tekintetbe kell venni azt, hogy Európában élünk, ezen belül most már majdnem minden szomszédunkkal az Európai Unió tagjai vagyunk. Ezen kívül vannak olyan közös európai normák, az Európa Tanács különféle határozatai például, amelyeket minden szomszédos állam elfogadott, s azt kell mondani, hogy a nemzetközi normák egyfajta minimális egyetértést kell, hogy tükrözzenek, amelyre mindenki jogosan építhet.

– És azt hiszem, hogy nagyon jó példa a dél-tiroli önrendelkezés...

– Én óvatosabb lennék, éppen a mai tanácskozásnak volt az a tanulsága, hogy mindenféle analógiával, Dél-Tirollal, katalánokkal, a skótokkal legújában, azért nagyon óvatosan kell élni, ahogy a koszovói analógia is, amit gyakran fel szoktak hozni, mindig azt mutatja, hogy egy ilyen megoldásnak a kialakulásában nagyon konkrét helyi történések, mondjuk a terrorizmus, ugye Dél-Tirolban nagyhatalmi érdekek, nagyhatalmi döntések játszanak közre. Tehát inkább azt mondanánk, hogy van egy egységes jogszabályi háttér, ennek egy lehetséges értelmezése, és ezen belül meg kell találnunk azokat a gazdasági és politikai eszközöket, amelyek itt a magyarság javára szolgálhatnak.

– Lehet a területi autonómiák kivívásához az alap az önrendelkezési jog?

– Az autonómia ugye eleve azt jelenti, hogy öngazgatás, önrendelkezés, itt, amihez leginkább kapcsolódhat a területi autonómia, ez egy olyan regionalizmus, ahol egy-egy fejlesztési régióknak a határa esetleg politikai jogokkal, önkormányzati jogokkal, felruházott régióknak a határa az etnikai határokhoz is igazodik. És itt nagyon sok elképzelés van: Romániában Basescu elnök azt mondta, hogy ő nagy híve annak, hogy legyen egyfajta decentralizáció, de akkor a Hargita-Kovácsna megye, mint egy egység, ne különbözzön például Brassó megyétől, tehát hogyha ugyanazok a jogai vannak, neki nincsen kifogása. Nagyon érdekes ugye belemenni abba, hogy ha mi az egyenlőség koncepcióját belevisszük ebbe az etnikai diskurzusba, akkor azt kell mondani, hogy nem szükséges erőltetnünk senkivel szemben a nemzetiségi többletjogokat. Lehet azt úgy koncipiálni, hogy az egyenlőséget követeljük, a nyelv használatának az egyenlőségét például.

– A konferencia-sorozatban felvetődő nemzetpolitikai kérdésekkel kapcsolatban, ön mondta szintén a bevezetőjében, a politikának is megvan a maga felelőssége. Teljesíti ezt a politika?

– A politika egy nagyon összetett dolog, egyrészt van az állam által képviselt politika, de hát politizálnak a pártok, politizálnak a civil szervezetek, és mindenki nyilván a maga területén kell, hogy tegye azt, amit tesz.

– Szeretném, ha néhány konkrét kérdésre is válaszolna nagyon röviden. Könnyített állampolgárságot adna a Fidesz a szerbiai, tehát a jugoszláviai magyaroknak, lévén, hogy a beutazásukat 2008-tól megnehezítik a schengeni szabályok, a Magyarországra történő utazásukat. Ön mit gondol erről a javaslatról?

– Hát ezek olyan kérdések, amelyekről az államfőnek nem illik előre állást foglalni. Nagyon élesen figyelemmel követem az összes ilyen kezdeményezést. Itt nekem legelőször akkor lesz bebeszélés, ha ebből törvény lesz.

– Malina Hedvig ügyében a magyar parlamenti pártok az eddigi gyakorlattól eltérően közösen foglaltak állást, független, politikai befolyástól mentes igazságszolgáltatást kérnek Szlovákiától. Robert Fico ezt beavatkozásnak minősítette. Miként látja ön ezt a kérdést?

– Amikor ősszel maga az eset történt, Malina Hedvig megverése, akkor nagyon sokan mondták, hogy az elnök szólaljon meg. Ezt én átengedtem akkor a külpolitikának, a külügyminiszter asszony rögtön fellépett, én pedig azt írtam akkor Gasparovič elnök úrnak, hogy menjünk el Besztercebányára, és beszéljünk a hallgatókkal. Azt hiszem az elnöknek nem az a feladata, hogy ráduplázzon a parlamenti gesztusra, hanem

meg fogom találni azokat a csatornákat, ahol én a magam egészen határozott álláspontját kifejezésre juttathatom majd.

– Elnök Úr! Nagyon szépen köszönöm az interjút.

Sólyom László köztársasági elnök interjúja az MTV Kárpát Expressz című műsorának a Határon túli magyarság a 21. században. Autonómia, regionalizmus, regionális fejlesztés címmel rendezett konferencia után

– *Elnök úr, ön tavaly indított egy konferencia-sorozatot Határon túli magyarság a 21. században címmel, határon túli, illetve anyaországi tudósok és értelmiségiek részvételével. Mi a célja ezzel a sorozattal, illetve miért van szükség ilyenfajta eszmecsere a 21. század elején?*

– Azért van erre szükség, mert nagy változások történtek az utóbbi 3-4 évben. Megindult a rendszerváltás után egyfajta nemzetpolitika, létrejöttek ennek a félig állami, de mindenképpen az állami politikába illő konstrukciói, mint például a Határon Túli Magyarok Hivatala, az Állandó Magyar Értekezlet, ezek a maguk útját és sorsát járják, most éppen nincsen Értekezlet. Ettől függetlenül akartam én a civileket összegyűjteni, a nem politikusokat, akik azonban otthon megfelelő tekintéllyel rendelkeznek, hiszen ismert tanárok, írók, papok, szerkesztők, kutatók, másrészt pedig bírják az ottani embereknek a bizalmát, ami nagyon fontos. Ezek a konferenciák újat akarnak adni abban is, hogy fölhagytak az érzelmi megközelítéssel, a sérelmek fölhánytorgatásával, a panaszkodással, és fölhagytak azzal is, hogy a napi politikához és az itteni pártoknak a szempontjaihoz kössék ezt a kérdést. Sokkal inkább abból indultunk ki, hogy az Európai Unió belül – most már a határon kívüli magyarságnak szinte túlnyomó része belül van az Unió – milyen új lehetőségek adódnak. Ez ugyanakkor azt a kötelezettséget is ránk rója, hogy azok, akik kívül maradnak egyelőre, a délvidékiekről és a kárpátaljaiakról van szó, azokkal különösképpen törődjünk, és azt a hátrányt, amit az Unió kívüliség jelent az ő számukra, a schengeni határokon kívüliség például, azt mi valahogyan kompenzáljuk.

– *Ezen a zártkörű konferencián milyen kérdések merültek fel a határon túli értelmiségiek, tudósok részéről, illetve fölmerültek-e olyan problémák, esetleges problémák, amelyek megoldásra várnak, vagy segítő kézre innen az anyaországból?*

– Megnyugtat, hogy nem segítséget kérnek. Nem azért vannak itt, hogy megmondják, mit kérnek Magyarországtól, hanem nagyon tárgyilagosan, szinte szenvtelenül festették le, hogy mi a helyzet a népességfogyástól kezdve a nyelvromlásán át az egyes határ menti régióknak a gazdasági lepusztulásáig, illetőleg azokat a változásokat is, hogyha egy régió éppen fellendül. Ismertették, hogy az illető államnak milyen gazdasági fejlesztési tervei vannak, ennek milyen kihatásai lehetnek az ottani magyarságra, és így tovább, tehát hihetetlen sok információ került a birtokomba. Meg kell mondanom, hogy a szemléletemet is nagyban befolyásolja, ha azt a lelkületet érzem, hogy ezek az emberek a saját sorsukat próbálják irányítani. Ma az autonómiáról volt szó, ez az egyik legvitatottabb és a legtöbb érzelmet gerjesztő téma, hiszen az ottani szomszédos államokban félnek ettől a szótól, azt hiszik, hogy ez elszakadási törekvést akar palástolni, vagy ha nem azt, akkor legalábbis egyfajta elkülönülést, amely az ottani állami egységnek a kárára menne. Ezzel szemben azt kell mondanom, hogy a kulturális autonómia alapkövetelmény, tudniillik hogy mindenki ne csak az összes kulturális jogával élhessen, hanem az intézményeit is megteremthesse. Hiszen nem mindegy az, hogy egy iskolaigazgatót egy szlovák vagy román vagy szerb hatóság nevez-e ki,

vagy pedig az illető magyar közösség tudja azt meghatározni, hogy ki legyen ott az igazgató, és kik tanítsanak. Tehát az intézmények is hozzá tartoznak a kulturális autonómiához.

– *Ehhez kapcsolódóan: az anyaországnak milyen szerepe lehet, illetőleg milyen szerepet vállalhat a határon túli autonómiatörekvésekben?*

– Azt hiszem, én nagyon egyértelműen képviseltem mindenhol, hogy melyek azok a nemzetközi standardok, amiket Magyarország is joggal elvárhat. Az utóbbi években sikerült elismertetni Európában, hogy az anyaországnak joga van segíteni a határon túl élő kisebbségeit anyagilag és politikailag is. Ezt én a szomszédos magyarlakta területeken lévő körútjaim során képviselem, azon kívül a környező országok elnökeivel, akik az én partnereim, igyekszem megértetni ezt a koncepciót, tudniillik azt, hogy a magyar nemzet mint kulturális nemzet egységet képez. Ez az egység nem válik hátrányára vagy kárára az illető szomszédos államoknak.

– *Közársasági elnökként azokat az információkat, amelyeket a mai konferencián megszerzett az itt lévő vendégektől, hogyan próbálja hasznosítani, vagy – rossz szóval – továbbkommunikálni a szomszédos országok vezető politikusai felé?*

– Ezek a konferenciák legalább annyira formálják az én véleményemet, mint az olvasmányaim, mint a történelmi könyvek vagy forráskiadványok. Úgyhogy egészen biztos, hogy szinte váratlanul felbukkan egy-egy megjegyzésben, egy-egy gyors reakcióban, amit az ember nem is tudatosan készít elő, egy-egy ilyen tapasztalat. Én ezt megéltem már a Gasparovic elnökkel folytatott beszélgetés során, legutóbb Mesic elnök úrral, és amikor vitatkoztunk Basescu elnökkel Bukarestben, szintén éreztem a hátam mögött az itt nyert muníciót.

– *A mai konferencián a regionalitásról, a regionális fejlesztésekről is szó esett. Gondolom itt a határ menti együttműködések célzották meg. Melyek kaptak nagyobb szerepet, hangsúlyosabb szerepet?*

– Az az érdekes, hogy csak a statisztikát tekintve az Európai Unión belül rendkívül sűrűek a határ menti együttműködések, rengeteg ilyen közös határ menti régió van szépen kicentizve a térképen. Egészen más viszont az, hogy ezeknek mi a konkrét tartalma, kimerültek-e abban, hogy megkötötték az egyezményt. Úgy látom, hogy ezek eléggé passzívak. Ez nem is csoda, hiszen a kommunikáció, a legprimitívebb közlekedési értelemben, nem állt helyre. Ezért szorgalmazom azt mindenhol, hogy azt a néhány száz méter vasutat, közutat, ami 70-80 éve nem működik, először is helyre kell állítani. A schengeni övezethez való csatlakozás után ez még gyorsabban fog menni. Ez az egyik. A másik, ami nagyon nagy kérdés, hogy azokat a fejlesztési terveket, amelyeket egyrészt ugye Magyarország kidolgoz – és a mi fejlesztési terveinkben azért vannak a határon kisugárzó vagy túlsugárzó fejlesztési elképzelések is – összhangba kell hozni helyi magyarságnakmeglévő saját fejlesztési elképzeléseivel, és mindezeket az illető országnak az elképzeléseivel, amely nagyon gyakran nem az ottani magyarság érdekeire van tekintettel.

Válogatás a konferencia sajtóvisszhangjából és a résztvevők sajtónyilatkozataiból

Az MTI tudósítása a konferenciáról

Autonómia, regionalizmus-konferencia – szakértők

Nemzetközi jogi szerződések alapján és az európai regionalizmus keretében kaphatnának a határon túli magyarok helyi közösségei az autonómiákban ismert demokratikus jogokat. Erről a Határon túli magyarság a XXI. században című konferenciasorozaton pénteken a Sándor-palotában beszéltek a téma szakértői az MTI-nek.

Fábián Gyula jogász, a nemzetközi jog és az európai jog doktora szerint Magyarország nemzetközi jogi szerződések alapján tud nyomást gyakorolni Romániára. Arra hívta fel a figyelmet, hogy Magyarországnak ezt úgy teheti meg, ha az alapvető emberi jogok biztosításának a követelménye mellett tekintettel van a be nem avatkozás tilalmára is.

Véleménye szerint Magyarország autonómia-ügyben Románia uniós csatlakozásakor tudott volna komolyan fellépni és „a koppenhágai kritériumok kisebbségi előírásait komolyabban számon kérni Romániától”. A jelenlegi helyzetben Magyarország azt teheti, hogy sürgeti az európai autonómiaegyezmény kidolgozását. Kitért arra is, hogy a többségi állam számára garancia lehet az anyanemzet közbenjárása. Ezzel ugyanis közvetett módon el is ismeri a határokat – fűzte hozzá.

Az autonómia garancia a területi épség és sérthetetlenség, valamint a kisebbségi jogok tiszteletben tartásának egyidejű biztosítására – fogalmazott a jogász. Hozzátette: ez az egyetlen lehetőség arra, hogy a kisebbség „hazához való jogát” össze tudja egyeztetni a lojalitási, hűség-kötelezettséggel.

Kántor Zoltán kisebbség-szociológus, a Magyar Külügyi Intézet (MKI) munkatársa arról beszélt: egy új koncepció szerint az európai regionalizmus keretében újra lehetne fogalmazni az autonómiát. Közölte, Magyarország ma legfeljebb elvi állásfoglalásokat tehet. „Még káros is lehet, hogy ha a magyar kormány hangosan támogatja az autonómiát” – figyelmeztetett.

Arra hívta fel ugyanakkor a figyelmet, hogy az autonómia „szerencsére egy olyan kérdés, amiben konszenzus alakulhat ki” a parlamenten belül. Álláspontja szerint Magyarországnak „univerzális szinten” kell képviselnie a kisebbségi jogokat, tehát más országok és kisebbségek esetében is.

Dunay Pál jogász, az MKI igazgatója szerint is egy normatív alapú nemzetközi megközelítés „hozhat valamit”. Emlékeztetett arra, hogy Magyarország az elmúlt 17 évben, politikai kurzusoktól függően és eltérő módszerekkel ugyan, de következetesen tágitotta a határon túl élő kisebbségek élethelyzetét érintő kereteket.

Utalt arra, hogy ez idő alatt Romániában nagyon sokat javult a magyar kisebbség helyzete, és ma már az autonómia bizonyos elemei megtalálhatók.

Arról beszélt: az „autonómia” szó ma egy falat jelent, ezért megpróbálják átfogalmazni, hogy a „regionalizmus hullámán” létre lehessen hozni például magyar intézményeket vagy „döntési mechanizmusokat”. Úgy látja, az eddigi „klasszikus” etnikai vagy nemzeti jellegű megfogalmazások mellett egyre inkább hangsúlyt kap az autonómia demokrácia-központú megközelítése.

Kántor Zoltán ezzel kapcsolatban úgy fogalmazott: ha felbontjuk az autonómiát, mint szimbólumot, és megnézzük annak tartalmát, akkor „tartalmi oldalról” sokkal inkább elképzelhető, hogy „partneri viszonyban el lehet érni dolgokat”.

Vizi Balázs, a Magyar Tudományos Akadémia Nemzeti és Etnikai Kisebbségkutató Intézetének munkatársa szerint kevés az esély arra, hogy az ott élő magyarok autonómiát alakíthassanak ki, mert, mint mondta, a politikai környezet nem kedvez ennek a többségi nemzeteknél.

Elmondta, úgy látja, Szerbiában és Szlovákiában komoly a félelem az önigazgatási törekvésekkel szemben, és ez a félelem Romániában is megjelenik. Véleménye szerint ez a félelem jelenik meg a román alkotmányban is, az egységes nemzetállam kimondásával. Ebbe a logikába nehezen fér be bármilyen autonómiaigény – jegyezte meg a szakértő.

A rendezvény megnyitóján Sólyom László köztársasági elnök arról beszélt, hogy tényszerűen fel kell tárni a magyarság autonómiájának európai lehetőségeit. Az államfő szerint tudatában kell lenni annak is, hogy az európai uniós csatlakozással egyes nemzetrészek, „úgy tűnik, hosszabb időre” az uniótól kívül maradnak. Ezért a nemzetrészek közötti kapcsolattal kiemelten kell foglalkoznunk – hangoztatta.

* * *

Schlett István nyilatkozata az Info Rádióinak Határon túli magyarság a 21. században című konferencia szünetében

Műsorvezető: Schlett István politológus szerint nem létezik minden igényt kielégítő kisebbségpolitika. A szakértő a Határon túli magyarság a 21. században című konferencia szünetében az Info Rádióinak azt mondta, a mindenkori kormánynak mérlegelnie kell a saját kisebbségei helyzetének javítása és a jó diplomáciai kapcsolatok megőrzése között. Nagy Tamás kérdezte Schlett Istvánt.

Schlett István: Ez egy elméletileg is, és természetesen politikailag is meglehetősen nehezen megoldható feladat, és valószínű, hogy a probléma kezelése, megoldása éppen ebből következően egy hosszan tartó folyamat is lesz, ahol is a politikusnak egy nagyon keskeny pallón kell egyensúlyoznia, tehát azt hiszem, hogy türelmetlennek nem szabad voltaképpen lennünk.

Tudósító: Mennyiben nehezíti ön szerint a kapcsolattartást a határon túli magyarsággal az, hogy olyan politikai lépések történtek, mint például a Magyar Állandó Értekezletnek a megszüntetése vagy három évvel ezelőtt a kettős népszavazással kapcsolatos kormányzati propaganda, amely ugye arra buzdított, illetve arra kért, hogy szavazzunk erre nemmel.

Schlett István: Igen, a szomszédos országok politikusaival, kormányaival való kapcsolatot nyilván javítja hogyha a magyar kormány visszafogottságot tanúsít a kisebbségi problémákkal szemben. Ennek természetesen van ára. Az ára az, hogy esetleg elidegeníti vagy indulatokat kelt a szomszédos országokban élő magyar kisebbségek, illetve a Magyarországon élő, mondjuk erőteljesebb nemzeti elkötelezettségű embercsoportokkal szemben. Viszont ehhez hozzátehetem azt is, hogy ez feltehetően megfordítva is így lenne, tehát egy nagyon határozott, elkötelezett kisebbségtámogató politika esetleg konfliktusokat gerjeszhetne a szomszédos országok kormányaival.

Tudósító: Az elmúlt 17 évben beszélhetünk egyáltalán határozott kisebbségtámogató politikáról?

Schlett István: Igen is és nem is. Tehát itt a kérdést kellene voltaképpen megérteni. Természetesen hullámzik, tehát az egymást váltó magyar kormányok, sőt az egyes kormányok politikájában is megfigyelhető a prioritások változása, tehát a politika az állandóan mérlegelés kérdése, a politika állandóan döntés kérdése, és új és új szempontok jöhetnek elő, amely a másik szempontból való cselekvés nézőpontjából esetleg negatív következményű. Egy ilyen természetű problémának nincs, vagy legalábbis én nem tudok elképzelni olyan megoldását, amely egyszerre és minden vonatkozásában valamiféle rendet teremtené.

* * *

A Duna TV Híradó tudósítása a konferenciáról

Műsorvezető: A köztársasági elnök szerint tényszerűen fel kell tárni a magyarság autonómiájának lehetőségeit. Sólyom László a Határon túli magyarság a XXI. században című konferenciasorozat találkozáján arról beszélt, örül annak, hogy előtérbe került a háború utáni történelem.

Tudósító: Az államfő 2006 tavasza óta harmadik alkalommal tanácskozik a határon túlról és Magyarországról érkező tudósokkal, értelmiségiekkel. A mostani konferencia az „Autonómia, regionalizmus, regionális fejlesztés” címet kapta.

Sólyom László: Szerettünk volna szakítani a korábban szokásos érzelmi megközelítéssel, szerettünk volna szakítani a korábbi kötődéssel a napi politikához, ez egy civil kezdeményezés.

Tudósító: Sólyom László szerint az autonómia és a regionalizmus kérdésére a szomszédos államokban sokan hisztérikusan reagálnak, nekünk a tényszerűsége kell törekednünk. Ezt meg fogják érteni a többi országok is – fűzte hozzá. A nemzetközi jogász szerint is néhány lényeges fogalmat kellene tisztázni, mivel a jogi keretek elvben megvannak.

Várady Tibor: Az autonómia jogok azok nem többletjogok, az az egyenlőségnek a megvalósítása.

Tudósító: Románia uniós tagsága ugyan még nagyon friss, mégis már vannak hatásai a politikai döntéshozók körében.

Bakk Miklós: Az integrációs kényszer immár nem írja számára elő azt, hogy a kisebbségi törvényt el kell fogadni, amely a kulturális autonómiának egy kezdeti, továbbépíthető változatát talán tartalmazta volna.

Tudósító: Míg Erdélyben a közbeszéd része az autonómia, addig Szlovákiában inkább a nacionalista pártok használják a fogalmat feszültségkeltésre. A két kisebbségi törvény megalkotása ugyanakkor elakadt – mondta Híradónknak a politológus.

Öllös László: Az egyik a kisebbségi kultúrák finanszírozását szabályozta volna, a másik pedig egy általános kisebbségi törvény lett volna a nyelvhasználatról, kulturális intézményekről és egyebekről. Mindkettő megállt úgymond, nem sok esély van.

Tudósító: Abban ugyanakkor minden szakértő egyetért, hogy a magyar nemzetstratégiában is fontos szerepe van a szomszédos államokban élő magyarok autonómiatörekvéseinek, a regionalizmus gondolatának.

* * *

2007. május 24-én jelent meg a Magyar Nemzetben Öllös László nyilatkozata, aki szerint a régióban gondok vannak az esetenként nacionalista megnyilvánulási formákat öltő nemzeti identitással, és ennek következménye, hogy az autonómiatörekvések fenyegetettséget idéznek, a politikusok pedig nem folytatnak őszinte vitát a kérdéstről. A politológus ezért tartja nagyon fontosnak a Sólyom László által kezdeményezett konferenciát, hiszen az államfő ezzel egyfajta erkölcsi háttérrel biztosít a vitának. Öllös László úgy látja: a Magyarországgal szomszédos államokban rövid távon nincs esélye az autonómiaformák bármelyikének a megvalósítására, és Szlovákiában sem alakult ki igazi társadalmi konszenzus a kérdéstről.

Támogatáspolitikai, civil kezdeményezések, befektetés: a felzárkózás esélyei a határon túl – 2007. november 30.

A konferencia témája

A Sólyom László köztársasági elnök által 2006 tavaszán kezdeményezett konferencia-sorozat célja, hogy hozzásegítsen a határon túli magyarok helyzetének megbízható felméréséhez, a gondok és aggasztó folyamatok számba vételéhez, az új nemzedékek érzéseinek és álláspontjának megismeréséhez, megoldási javaslatok kidolgozásához. A legfontosabb célkitűzés azonban a határon túli magyarság kérdésével kapcsolatban egy megújult szemlélet felkínálása, illetve alapjainak lerakása lenne, mindenekelőtt a magyarországi közvélemény és a közélet számára. Ez az új szemlélet hozzájárulhat egy a 21. század követelményeinek megfelelő, az anyaországot és a többi nemzet rész jövőjét egységben látó nemzetstratégia kidolgozásához.

Az egyes tanácskozásokon a meghívott résztvevők a saját kutatási, illetve szakterületük, működési körük szempontjai alapján tartják meg előadásait, melyeket délután tematikus kerekasztal-beszélgetések követnek.

* * *

A 2007. november 30-i konferencia középpontjában a határon túli magyarság és szervezeteik magyarországi támogatása áll. A leggyakoribb felvetések ezzel kapcsolatban, hogy milyen elvek és szempontok mentén és milyen mértékben finanszírozza a magyar állam a határon túli magyarok számára fontos intézményeket. Ezek a kérdések – leginkább a támogatások összege – igen közelről érintik a határon túli magyar társadalmak mindennapjait, önszerveződéseik működési feltételeit. A finanszírozás évente meghatározott összegének nagyságán túl azonban vannak alapvetőbb kérdések. Például a támogatások alkotmányos alapja, a szétosztás vagy odaítélés módja és intézményrendszere, a legalább középtávú tervezhetőség, a finanszírozott tevékenységek meghatározása.

Ugyancsak fel kell vetni, hogy miként vonhatóak be a támogatásba a határon túli magyar közösségek, civil szervezetek, alapítványok vagy éppen a szomszédos államok. Ezzel kapcsolatban merül fel az is, hogy az anyaország a pénzbeli támogatások mellett tud-e intézményes módszertani (oktatás, minőségbiztosítás stb.) segítséget nyújtani ezeknek a civil kezdeményezéseknek, például a különböző, elsősorban EU-s pályázatokon való részvételben.

A magyarországi támogatáspolitikai témakörét azonban célszerű együtt tárgyalni a magyar közösségek lakta határon túli területeket érintő gazdasági kapcsolatok, befektetések által felvetett kérdésekkel. Vajon a magyarországi tőke megjelenése és expanziója ezekben a térségekben segít-e a felzárkózásban, munkalehetőségeken, modernizálásban – ezek révén az elvándorlás megállításában? Kérdés persze, hogy a mai, globalizált környezetben beszélhetünk-e egyáltalán „nemzeti tőkéről”, legalábbis abban az értelemben,

ahogy azt a 19-20. században értették, tehát nem illuzórikus-e a határon túli magyar gazdasági fellépés etnikus jellegének hangsúlyozása korunkban. A felzárkózáshoz, de a kissé elkoptatott célhoz, a szülőföldön való boldoguláshoz azonban ez a nemzeti jelleg nélkül is hozzájárulhatnak ezek a folyamatok. Ezért fel kell tenni azt a kérdést is, hogy tudja-e támogatni a magyar állam az ilyen befektetéseket, beruházásokat. Vannak-e tapasztalatok e téren? Milyen szerepet játszhat e téren a magyar kisberuházások, kisvállalkozások megjelenése?

Sólyom László köztársasági elnök felkérő levele a konferencia résztvevőinek

2006 tavaszán konferencia-sorozatot indítottam a Sándor-palotában Határon túli magyarság a 21. században címmel. A konferencia-sorozat alapvető célja a figyelemfelhívás – köztársasági elnökként ennél többre nem is vállalkozhatom. A rendezvények reményeim szerint segíthetnek hozzájárulni a határon túli magyar nemzetrészek helyzetének megbízható felméréséhez, a gondok és az aggasztó folyamatok számbavételéhez, az új nemzedékek érzéseinek és álláspontjának megismeréséhez, megoldási javaslatok kidolgozásához. A legfontosabb célkitűzés azonban a határon túli magyarság kérdésével kapcsolatban egy megújult szemlélet felkínálása, illetve alapjainak lerakása lenne, mindenekelőtt a magyarországi közvélemény és a közélet számára. Ez az új szemlélet hozzájárulhat egy, az új viszonyoknak megfelelő, az anyaországot és a többi nemzetrészt jövőjéért egységben látó nemzetstratégia kidolgozásához.

Az eddig rendezett konferenciák – Tények és perspektívák – egy új megközelítés igénye (2006. május), Identitás-megőrzés tömbben és szórványban (2006. november) és Autonómia, regionalizmus, regionális fejlesztés (2007. május) – mindegyike elmélyült szakmai tanácskozást, új felismeréseket, érdekes eszmecseréket hozott. A Köztársasági Elnöki Hivatal honlapján, a www.keh.hu/keh/htm_konferencia.html cím alatt megtalálható a konferenciákkal kapcsolatos valamennyi információ, illetve a teljes sajtóvisszhang. Emellett az elnöki hivatal támogatásával a Pro Minoritate című magyarországi folyóirat is publikálja az előadások alapján készült cikkeket. Legutóbb a 2007/Tavaszi számában jelent meg a tavaly novemberi tanácskozás anyaga.

A 2007. november 30-i konferencia középpontjában a határon túli magyarság és szervezeteik magyarországi támogatása áll. A leggyakoribb felvetések ezzel kapcsolatban, hogy milyen elvek és szempontok mentén és milyen mértékben finanszírozza a magyar állam a határon túli magyarok számára fontos intézményeket. Ezek a kérdések – leginkább a támogatások összege – igen közelről érintik a határon túli magyar társadalmak mindennapjait, önszerveződéseik működési feltételeit. A finanszírozás évente meghatározott összegének nagyságán túl azonban vannak alapvetőbb kérdések. Például a támogatások alkotmányos alapja, a szétosztás vagy odaítélés módja és intézményrendszere, a legalább középtávú tervezhetőség, a finanszírozott tevékenységek meghatározása.

Ugyancsak fel kell vetni, hogy miként vonhatóak be a támogatásba a határon túli magyar közösségek, civil szervezetek, alapítványok vagy éppen a szomszédos államok. Ezzel kapcsolatban merül fel az is, hogy az anyaország a pénzbeli támogatások mellett tud-e intézményes módszertani (oktatás, minőségbiztosítás stb.) segítséget nyújtani ezeknek a civil kezdeményezéseknek, például a különböző, elsősorban EU-s pályázatokon való részvételben.

A magyarországi támogatáspolitikát témakörét azonban célszerű együtt tárgyalni a magyar közösségek lakta határon túli területeket érintő gazdasági kapcsolatok, befektetések által felvetett kérdésekkel. Vajon a magyarországi tőke megjelenése és expanziója ezekben a térségekben segít-e a felzárkózásban, munkalehetőségeken, modernizálásban – ezek révén az elvándorlás megállításában? Kérdés persze, hogy a

mai, globalizált környezetben beszélhetünk-e egyáltalán „nemzeti tőkéről”, legalábbis abban az értelemben, ahogy azt a 19-20. században értették, tehát nem illuzórikus-e a határon túli magyar gazdasági fellépés etnikus jellegének hangsúlyozása korunkban. A felzárkózáshoz, de a kissé elkoptatott célhoz, a szülőföldön való boldoguláshoz azonban ez a nemzeti jelleg nélkül is hozzájárulhatnak ezek a folyamatok. Ezért fel kell tenni azt a kérdést is, hogy tudja-e támogatni a magyar állam az ilyen befektetéseket, beruházásokat. Vannak-e tapasztalatok e téren? Milyen szerepet játszhat e téren a magyar kisberuházások, ki
svállalkozások megjelenése?

Kollégáim már felvették Önnel a kapcsolatot, azonban szeretném ezúton hivatalosan is felkérni, hogy vegyen részt az egész napos konferencián a Sándor-palotában, 2007. november 30-án, pénteken. A konferencia zártkörű, azon az előadók és a tanácskozássra meghívott szakértők vesznek részt. A délelőtti program során egy nagyobb lélegzetű, átfogó előadás, és ehhez csatlakozva öt rövidebb korreferátum hangzik majd el. Utóbbiak célja, hogy a konferencia témájának egy-egy részoldalát, aspektusát bővebben is ki lehessen fejteni. Az ebédet követően kerekasztal-megbeszélésre, vitára kerülne sor a délelőtti előadások alapján, amelyben az előadókon kívül a meghívott szakértők is aktívan részt vehetnek. A konferencia részletes programtervét tudomásom szerint e-mailben már megkaptam. A program és a meghívottak listájának folyamatosan frissített változatát a Köztársasági Elnöki Hivatal honlapján lehet majd folyamatosan elérni. Szeretnénk, hogy a tervezett előadások vázlatát, szinopszisát is el lehessen majd ezen az oldalon olvasni.

Ezek alapján kérem, hogy a november 30-i konferencián vegyen részt.

A Köztársasági Elnöki Hivatal természetesen megtéríti mind az utazási, mind a szükséges szállásköltségeket. A technikai részletekről és a lebonyolítás egyéb részletkérdéseiről a későbbiekben kollégáim egyeztetnek majd Önnel. Mindazonáltal ha bármilyen kérdése van a konferenciával kapcsolatban, bizalommal fordulhat Bitskey Botond hivatalvezető-helyetteshez.

Bízom benne, hogy meghívásomat el tudja fogadni, és segítségemre tud lenni az együttgondolkodásban, valamint abban, hogy a vázolt célkitűzések terén sikerüljön előrelépni.

A konferencia programja

A konferencián a délelőtti programban egy főelőadás (keynote speech) hangzik el a felvetett kérdéskör egészéről, azt követően pedig öt kapcsolódó tematikus előadás (korreferátum). Délután kerekasztal-megbeszéléssel folytatódik a konferencia, a két témát egy-egy rövid vitaindító vezeti be. A vitában az előadók és a meghívott szakértők vesznek részt.

A konferencia programja:

Főelőadás (kb. 50 perc)

Előadó: Bárdi Nándor, történész (MTA Etnikai-Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Budapest): Egy új magyar párbeszéd keresése. Vitaindító a támogatáspolitikáról

Korreferátumok (kb. 20-20 perc)

- Székely István politológus, főszerkesztő (Magyar Kisebbség című folyóirat, RMDSZ, Kolozsvár): A támogatáspolitikai metszetei: romániai esettanulmány
- Misovicz Tibor közgazdász (Budapest, Kárpátia Zrt.): A jelenlegi magyarországi támogatási rendszer előnyei és hátrányai
- Hegedűs Csilla ügyvezető igazgató (Transylvania Trust, Kolozsvár): Az erdélyi magyar civil szervezetek támogatása
- Novák Tamás közgazdász (MTA Világgazdasági Kutatóintézet, Budapest): A magyarországi tőke és kisebb vállalkozások jelenléte a határon túli magyar régiókban
- Wolf László vezérigazgató-helyettes (OTP): Van-e a tőkének nemzetisége?

Kerekasztal-megbeszélés (délután)

1. panel: Támogatáspolitikai

Vitaindító (10 perc): Orosz Ildikó (Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola, elnök)

2. panel: Gazdasági kapcsolatok, tőkebefektetés

Vitaindító (10 perc): Lantos Csaba (OTP Szlovákia fb-elnök)

A vitában az előadók és az alábbi szakértők vesznek részt

Öllös László (politológus, Fórum Kisebbségkutató Intézet, Somorja), Betegh Sándor (igazgatósági tag, Danubius Hotel), Szarka László (történész, MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Budapest), Darvas-Kozma József plébános, Csíkszereda, az érseki szórványbizottság titkára), Horváth Gyula (közgazdász, főigazgató, MTA Regionális Kutatások Központja, Pécs), Lelkes Gábor (Fórum Kisebbségkutató Intézet), Kató Béla (református püspökhelyettes, Illyefalva), Csete Örs (oktatásfejlesztési szakértő, Apáczai Közalapítvány, Budapest), Hajnal Jenő (igazgató, Magyar Művelődési Intézet, Zenta, Vajdaság), Csorba Béla (közíró, alpolgármester, Temerin), Bodó Barna (politológus, Szórvány Alapítvány, Temesvár és Partiumi Keresztyén Egyetem), Salat Levente (politológus, BBTE, Kolozsvár), Molnár-Bánffy Kata szponzorációs vezető (Mol Rt.)

A konferencia résztvevői

Előadó:

BÁRDI NÁNDOR történész (Teleki László Intézet)

Bárdi Nándor 1962-ben született Laskodon (Szabolcs-Szatmár megye). 1986-ban végzett Szegeden a JATE történelem – Kelet-Európa szakán. Ezt követően az OSZK-ban referens, majd 1991-től 1996-ig a JATE oktatója, a következő évtől pedig jelenlegi munkahelyén a Teleki László Intézetben dolgozik. Tanárként Köztes-Európa két világháború közti történetét, kisebbségtörténetet oktat, a nemzetépítéssel kapcsolatos szövegolvasásokat vezet. Kutatói alapkérdése: a kisebbségi elittek, hogy értelmezik (újra és újra) saját társadalmukat? Az etnopolitika és a társadalompolitikák összefüggéseit vizsgálja a romániai magyar kisebbség (döntően két világháború közötti) történetén keresztül. Szakértőként a budapesti kormányzatok és a határon túli magyarok kapcsolatrendszerét, mint ágazati politikát (magyarságpolitika) elemzi. Jelenleg két nagyobb programot irányít: az erdélyi magyar adatbank (adatbank.transindex.ro) tartalomfejlesztését és a romániai magyar kisebbségtörténeti kutatások szervezését –megjelenítését (Múltunk, Források a romániai magyar kisebbségek történetéhez sorozatok szerkesztése).

Korreferátorok:

HEGEDŰS CSILLA ügyvezető igazgató (Transylvania Trust, Kolozsvár)

Közgazdász, 1967-ben született Kolozsváron. A Kolozsvári Babes-Bolyai Tudományegyetem kereskedelmi és turisztikai menedzsment szakán államvizsgázott. 1997 től dolgozik a Transylvania Trust alapítványnál, előbb gazdasági igazgatóként, majd 2002-től a szervezet ügyvezető igazgatójaként. Jelenleg a Pécsi Tudományegyetem andragógia szakának is hallgatója. Szakmai tevékenysége az erdélyi kulturális (és ezen belül az épített) örökség menedzselése. A bonchidai Bánffy kastély revitalizációja nemzetközi építettörökség helyreállító szakképző központ létrehozásával program igazgatója, számos Európai Unió által finanszírozott program irányítója, a kolozsvári Babes-Bolyai Tudományegyetem keretében működő építettörökség védelmi posztrgraduális képzés címzetes tanára. Az épített örökség fenntarthatósága, műemlék-menedzsment, kulturális turizmus – különös tekintettel az európai integrációs folyamatokra előadásorozat szerzője, a témakör kutatója. Az Európai Unió Oktatási és Kulturális főigazgatóságának felkért szakértője.

MISOVICZ TIBOR (Carpathia Zrt., Budapest)

Misovicz Tibor 1962-ben született Szolnokon. 1986-ban végzett Budapesten (az akkori nevén) a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemen, ipari szervező-szociológia szakon. 1991-1992-ben a University of Edinburgh 'Resource Management' kurzusán szerez MSc fokozatot. 1993-ig a Gödöllői Agrártudományi Egyetemen, 1998-ig a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemen dolgozik. 1998-2002

között a Határon Túli Magyarok Hivatalának gazdasági elnökhelyettese, s ebben a minőségében az erdélyi magyar magánegyetem létrehozásának, majd a kedvezménytörvény végrehajtásának egyik irányítója. 2003 óta a Carpathia befektetési és tanácsadó részvénytársaság tanácsadója, a témára vonatkozó írásai a Regio és a Magyar Kisebbség folyóiratokban jelentek meg.

NOVÁK TAMÁS közgazdász (MTA Világgazdasági Kutatóintézet, Budapest)

Novák Tamás 1969-ben született Budapesten. 1993-ban végezte el a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemet, majd jogot hallgatott az ELTE-n 1995-2000 között. 1993-tól a Világgazdasági Kutatóintézet munkatársa, 2000-től a Kelete-Európa kutatások vezetője. 1998-2003 között a győri Széchenyi István főiskolán, majd egyetemen oktatott, elsősorban a nemzetközi gazdasági kapcsolatok összefüggéseiről, a gazdasági átalakulás és felzárkózás kérdéseiről tartott előadásokat. 2002-től a Magyar Fejlesztési Bank stratégiai tanácsadó testületének tagja, a Fejlesztés és Finanszírozás című közgazdasági szaklap főszerkesztő-helyettese, valamint a 2007-ben elindított Kelet-Európa Tanulmányok főszerkesztője.

SZÉKELY ISTVÁN Magyar Kisebbség Társadalomtudományi Folyóirat, főszerkesztő (Kolozsvár)

Székely István Székely István politológus 1962-ben született Nagyszentmiklóson. A középiskolát Nagyenyeden, egyetemi tanulmányait a budapesti ÁJTK politológia szakán végezte 1995-ben. 1997-től az RMDSZ önkormányzatokért és területi szervezetekért felelős ügyvezető alelnöke. 1999-2022 között a Sapientia – Erdélyi Magyar Tudományegyetem beindítását segítő programirodát vezeti, majd 2002-től a kedvezménytörvény romániai végrehajtását koordinálja. A Kolozsváron megjelenő Magyar Kisebbség társadalomtudományi folyóirat főszerkesztője. Tanulmányai romániai és magyarországi folyóiratokban jelennek meg.

WOLF LÁSZLÓ vezérigazgató-helyettes (OTP)

Wolf László 1960-ban született Karcagon. 1983-ban végzett a Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem pénzügy szakán. Ezt követően a Magyar Nemzeti Bank munkatársa, majd 1993-ban az OTP Bankhoz került, mint ügyvezető igazgató. 1994-től vezérigazgató-helyettesi beosztásban vezeti az OTP Bank Kereskedelmi Banki Divízióját.

Vitaindítók:

LANTOS CSABA fb-elnök (OTP Szlovákia)

1962-ben született Hódmezővásárhelyen. 1986-ban a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemen végzett közgazdász-szociológusként. Hat gyermek édesapja.

Tanulmányai befejezését követően 1986-ban a Budapest Banknál helyezkedett el, ahol a tényleges gyakorlati értékpapír-kereskedelemben szerzett jártasságot. Részt vett a magyar tőkepiac újjáélesztésében. 1989-ben aktív szerepet vállalt a CABB Értékpapír Rt. (későbbi nevén: Creditanstalt Értékpapír Rt.) alapításában, ahol kezdetben az értékpapír-kereskedelmi terület vezetője, majd ezt követően egészen 1997-es vezérigazgatói kinevezéséig a vagyonkezelési üzletágért felelős ügyvezető igazgató-helyettesi pozíciót töltötte be. Mintegy három év elteltével – 2000-ben – az OTP Bankhoz igazol, ahol vezérigazgató-helyettesként, ill. igazgatósági tagként 2007. nyaráig a lakossági területet irányítja mind hazai, mind csoportszinten.

A Pharmavit Rt. Felügyelő Bizottságában közel tíz évig tevékenykedett, mint a testület elnöke. 1990-2002 között a Budapesti Értéktőzsde Tőzsdetanácsának tagja, illetve megalakulása (1993) óta a Központi Elszámolóház és Értéktár Zrt. Igazgatótanácsának Elnöke. 2005-ben a Budapesti Értéktőzsde Felügyelő Bizottságának Elnökeként ismét tisztségviselővé választják.

A pénzügyi szférában betöltött számos posztja mellett először 1997-ben többedmagával létrehozta a legrangosabb civil alapítású tudományos elismerést, a Bolyai-Díjat. A kétévente odaítélt kitüntetésben az a magyar állampolgárságú, illetve magyar származású személy részesülhet, aki nemzetközi szinten is kimagasló eredményt produkált a tudományos kutatás, fejlesztés, az utánpótlás nevelése és az eredmények társadalmi, gazdasági életben való hasznosítása terén. Emellett 2005-ben magára vállalja a Bölöni Farkas Sándor Közgazdasági Alapítvány kuratóriumának elnöki posztját is, – mely Alapítvány küldetése a határon túli magyar közgazdászok képzésének támogatása, a közgazdasági kultúra gazdagítása.

OROSZ ILDIKÓ elnök (Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola)

Orosz Ildikó 1960-ban született. 1983-ban az Ungvári Állami Egyetemen szerzett matematika tanári diplomát. Tanulmányaim alatt a Nagydobronyi Középiskolában dolgozott napközis nevelőként, tanítónaként, majd 1982-től matematikatanárnaként. 1985-ben kinevezték az iskola oktatásáért felelős igazgatóhelyettesévé. 1990-ben a Nagydobronyi Középiskola tanári, szülői és tanulói testületéből álló konferenciája megválasztott igazgatónak. 1995-ig látta el az igazgatói teendőket az adott intézményben. 1995-ben felvételt nyert a Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Neveléstudományi Tanszékének „A nevelés és művelődés társadalmi összefüggései” című doktori iskolájába, ahol 2001-ben kapta meg PhD fokozatot. 1996-tól a Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola (2003-tól II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola szervezője, tanára. 2000-től a Főiskola elnöke.

Meghívott szakértők:

BETEGH SÁNDOR (igazgatósági tag, Danubius Hotel)

Betegh Sándor főbb tanulmányai: Kereskedelmi és Vendéglátóipari Főiskola, Budapest, valamint Cornell University Advanced Management Program.

1964-től kezdve, 44 évet dolgozott a szállodáiparban. 1975-1990-ig bejárólaga a Danubius Hotels értékesítési területén, előadói beosztástól vezérigazgató-helyettesi beosztásig. 1990-től, 2006. márciusáig a Danubius Hotels Rt. vezérigazgatója, 2006 márciusától nyugdíjas.

Jelenleg a Danubius Hotels Nyrt.-nél igazgatósági tag, a cseh Danubius Szállodák FB elnöke, a szlovák Danubius szállodák FB elnöke, valamint az erdélyi Danubius Szállodák igazgatóságának tagja.

BODÓ BARNA (Szórvány Alapítvány, Temesvár)

Bodó Barna politológus, író, egyetemi oktató; Született: Sepsiszentgyörgy, 1948. július 29. Iskolák: Székely Mikó Kollégium Sepsiszentgyörgy, Temesvári Tudományegyetem (fizika – 1972), újságírói posztgraduális (1974), közigazgatási jog posztgraduális (2005). A filozófia doktora (2003, Babeş-Bolyai Tudományegyetem). Munkahely: Babeş-Bolyai Egyetem, Politikatudományi Tanszék, a Kisebbségi-Szórványkutató Központ vezetője, Temesvár. Kutatási szakterületei: kisebbségi kérdés (szórvány lét), regionalizmus, közigazgatás. Munkásság. Két évtizedes újságírói tevékenység alatt többek között a következő kötetek születtek meg: riport (4 gyűjteményes kötet), szociográfia (3 kötet) és tudományos publicisztika. Szakkönyv szerzője (fizika, 1 kötet), filozófiai, szociológiai munkák társszerzője (2 kötet), szakmonográfiák összeállítója és szerkesztője (2 kötet). Politológusként 3 egyéni kötet (Talpalatnyi régióink – 2003, Politică regională – 2003, Az identitás egyetemessége – 2004), illetve 3 közös (2 vagy 3 szerzős) kötet szerzője, mintegy 40 gyűjteményes kötetben szerepel dolgozattal. Fél száz tanulmányt, esszét közölt romániai, magyarországi, nyugati szaklapokban. A Diaszpóra Könyvek sorozatnak (1996-tól) és a Romániai Magyar Évkönyv (2000-től) szerkesztője. Elismerés: 1984 – irodalmi debüt-díj (Feleúton-útfélen c. kötetért), 2002 – Csongrád Megye Alkotói Díja, 2004 – a Temesvári Író Társaság díja (Talpalatnyi régióink c. kötetért), Wass Albert-díj 2006. Közéleti tevékenység: a temesvári Szórvány Alapítvány alapító elnöke (1992), a Politeia – Romániai Magyar Politikatudományi Egyesület alapító elnöke (2001), a MCSZESZ – Magyar Civil Szervezetek Erdélyi Szövetségének elnöke (2004).

CSETE ÖRS oktatásfejlesztési szakértő, az Apáczai Közalapítvány igazgatója

Csete Örs 1966-ban született Budapesten. Magyar szakos tanári, könyvtárosi és etnográfus diplomával rendelkezik. 1995-től a budapesti Magyar Nyelvi Intézet magyar mint idegen nyelv tanára, majd a jogutód Balassi Bálint Magyar Kulturális Intézetben a külföldi hallgatók kollégiumának igazgatója. 1999 óta a szomszédos országok magyar nyelvű szak- és felsőoktatásának támogatására létrehozott Apáczai Közalapítvány igazgatója. A határon túlra irányuló magyarországi oktatásfejlesztés megújítását célzó „Magyariskola Program” című stratégiát 2006-ban publikálta.

CSORBA BÉLA közíró, alpolgármester, Temerin

Csorba Béla 1950-ben született a dél-bácskai Temerinben. 1975-ben szerzett tanári oklevelet az újvidéki bölcsészkaron. Ezt követően néhány évig magyarkanizsai és temerini középiskolákban tanított. 1982 óta az újvidéki Magyar Tanszék munkatársa, jelenleg a Bölcsészettudományi Kar magyar nyelvi főlektora. Író, néprajzkutató, eddig több mint húsz könyve jelent meg. 1978-tól 1983-ig (a lap addigi vezetésének hatalmi szétzúzásáig) az Új Symposion folyóirat szerkesztőbizottsági tagja. Egyik alapítója a délvidéki magyarság első demokratikus politikai érdekvédelmi szervezetének, a VMDK-nak. Háborúellenes tevékenysége miatt 1992-ben letartóztatták. A magyar politikai szervezet képviseletében kétszer választották meg képviselőnek a jugoszláv szövetségi parlamentbe. Szülővárosában 1992 óta folyamatosan önkormányzati képviselő, Milosevics rendszerének bukását követően két évig alpolgármester. Több éven át az Illyés Közalapítvány Vajdasági Alkuratóriumának tagja. Megalakulása óta a Vajdasági Magyar Demokrata Párt alelnöke.

DARVAS-KOZMA JÓZSEF plébános (Csíkszereda), az érseki szórványbizottság titkára

Darvas-Kozma József Csíkszentsimonban született 1950-ben. gyulafehérvári Római Katolikus Hittudományi Főiskolán licenciátusi oklevelet szerzett lelképásztori teológiából, 1977-ben szentelték pappá. 2000 óta a csíkszeredai Főplébánia plébánosa. 1986-tól a Gyulafehérvári Római Katolikus Püspökség Szórvány Bizottságának tagja; Szórványpasztoráció címmel tanulmányt írt és előadássorozatot tartott az egyházmegyében. 1996 óta a Gyulafehérvári Római Katolikus Érsekség Papi Szenátusának tagja, a Szórvány Bizottság titkára. 2000 és 2005 között a Krisztus Világossága katolikus folyóirat szerkesztőségi tagja. 1990-től hazai és külföldi lapokban publikál, több könyve is megjelent. Gyulafehérvári Érsekség

HAJNAL JENŐ (igazgató, Magyar Művelődési Intézet, Zenta, Vajdaság)

Hajnal Jenő 1954-ben született Bácsgyulafalván. 1977-ben az újvidéki Bölcsészettudományi Kar Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékén szerzett magyartanári oklevelet. 1981-ben tanári, 1991-ben könyvtárosi szakvizsgát tett. A nyelvtudományok magisztere (1991). 1977 és 1983 között Zentán középiskolai magyartanár, a következő három évben az Újvidéki Rádió zentai tudósítója, majd 1986-tól 1988-ig a zentai községi szakszervezeti tanács szakmunkatársa. 1988-tól 2006-ig a zentai Thurzó Lajos Közművelődési Központ igazgatója. A Jugoszláviai Magyar Művelődési Társaság Intézőbizottságának tagja (1986–2000), a Vajdasági Magyar Művelődési Szövetség egyik alelnöke (1986–), a Durindó és Gyöngyösbokréta Fesztiváltanácsának alelnöke (1986–), az Illyés Közalapítvány alkuratóriumának tagja (1987–2006), az Aracs Társadalmi Szervezet díjkiosztó bizottságának elnöke (1998–), az Ideiglenes Magyar Nemzeti Tanács Intézőbizottságának tagja (1999–2000), az Új Kép szerkesztőbizottságának tagja (1999–), a Vajdasági Könyvtári Hírlevél fő- és felelős szerkesztője (1999–), a Magyar Nemzeti Tanács tagja, kulturális bizottságának elnöke (2002–), az Aracsi Harangok Alapítvány kuratóriumának tagja (2003–).

HORVÁTH GYULA (MTA Regionális Kutatások Központja)

Horváth Gyula Kaposvárott született 1951-ben. A Pécsi Tudományegyetemen 1974-ben szerzett közgazdász diplomát. Az MTA doktora, az MTA Regionális Kutatások Központjának főigazgatója, a Pécsi Tudományegyetem Közgazdaság-tudományi Karának egyetemi tanára. Kutatási területe az európai regionális fejlődés és politikák, a regionalizmus elmélete és gazdasági hatásai. 25 könyvet írt és szerkesztett, több mint 200 tudományos közleménye jelent meg magyar és idegen nyelveken. Tagja a londoni székhelyű Academia Europaea-nak, az Európai Régiók Gyűlése végrehajtó irodájának és az Association of European Planning Schools elnökségének. A Magyar Regionális Tudományi Társaság elnöke. A pécsi regionális politikai és gazdaságtani doktori iskola alapító tagja. A Kaposvári Egyetem honoris causa doctora. Több nemzetközi kutatócsoport tagja, európai egyetemek doktori iskoláinak oktatója. Pro Régió, Akadémiai és Széchenyi-díjas. Fontosabb könyvei: A regionális gazdaságszervezés fejlődése és intézményei, Bp., Akadémiai Kiadó, 1989; Európai regionális politika, Bp., Dialóg Campus Kiadó, 1998; Regionális támogatások az Európai Unióban, Bp., Osiris Kiadó, 2001.

KATÓ BÉLA református püspökhelyettes, Illyefalva

Kató Béla 1954 január 31-én született a Kovászna megyei Barátoson. Elemi iskoláit szülőfalujában, a középiskolát a kolozsvári volt Református Kollégiumban végezte. 1974-1979 között a kolozsvári Egységes Protestáns Teológiai Intézet hallgatója, eközben egy évet a nagyszombeni német nyelvű lutheránus teológián tanult. Ezt követően a háromszéki Cófalván kezdte lelkészi pályáját, 1988-tól napjainkig az illyefalvi református egyházközség parókus lelkésze.

1992-ben a LAM és a KIDA alapítványok létrehozásának kezdeményezője. A Keresztény Ifjúsági és Diakóniai Alapítvány konferenciaközpontot és árvagyerekek nevelőintézetét működteti, a Landwirtschaft – Agricultura – Mezőgazdaság Alapítvány régió- és mezőgazdaság-fejlesztési programokat koordinál és finanszíroz.

1990-ben négy hónapig Illyefalva polgármestere, ezt követően helyi tanácsos, 2002-től három cikluson át pedig a Kovászna Megyei Tanács tagja. 2000-től az Erdélyi Református Egyházkerület főjegyzője-püspökhelyettese. 2002-től a Sapientia Alapítvány Kuratóriumának tagja. 2003 októberétől a Sapientia Alapítvány Kuratóriumának elnöke.

LELKES GÁBOR (Fórum Kisebbségkutató Intézet, Somorja)

Lelkes Gábor 1973-ban született Dunaszerdahelyen. 1997-ben geográfusként végzett a pozsonyi Comenius Egyetemen, majd doktoranduszi képzésben vett részt a Comenius Egyetem Gazdaságtudományi Doktori Iskolájának település- és területfejlesztési programjában. 2002 óta a Fórum Kisebbségkutató Intézet tudományos munkatársa, kutatási területei a regionális fejlesztés alakulása Szlovákiában és a Dél-Szlovákiában zajló társadalmi, gazdasági és interetnikus kapcsolatok. Részt vett több kutatási programban, amelyeket az MTA Regionális Kutatások Központja vezetett, s amelyek a szlovákiai,

illetve a dél-szlovákiai regionális folyamatok vizsgálatára irányultak. 2002–2006 közt az Építésügyi és Regionális Fejlesztési Minisztérium tanácsadója dél-szlovákiai regionális fejlesztési kérdéseket illetően, valamint 2000-től egészen napjainkig tanácsadóként segíti számos dél-szlovákiai regionális fejlesztési ügynökség és település fejlődését. Rendszeresen jelennek meg publikációi különböző szakmai folyóiratokban.

MOLNÁR-BÁNFFY KATA szponzorációs vezető (Mol Rt.)

Molnár-Bánffy Kata a MOL-csoport szponzorációs vezetője. Bár a családja erdélyi származású, ő maga már Budapesti születésű. Az ELTE bölcsészkarán latin-magyar szakon, majd a Budapesti Kommunikációs Főiskola üzleti kommunikáció szakán végezte tanulmányait. Iskolái elvégzése után kezdetben újságíróként dolgozott. 1998-tól a Miniszterelnöki Hivatal köztisztviselője, majd két gyermeke születése után, 2003-tól a MOL munkavállalója. A MOL támogatási politikájáért felel nem csak Magyarországon, hanem a vállalat teljes operációs területén, beleértve a szomszédos, magyarok lakta államokat is.

ÖLLÖS LÁSZLÓ (Nyitrai Egyetem)

Öllös László 1957 július 14-én született Pozsonyban. A pozsonyi Comenius Egyetem magyar nyelv és irodalom – történelem szakán végzett 1983-ban. A „bársonyos” forradalmat követően a Közép-Európai Egyetem Politikatudományi Tanszékén szerzett diplomát 1995-ben. 2004-ben az Eötvös Loránd Tudományegyetemen filozófia tudományokban, politikai filozófia szakterületen védi meg doktori disszertációját. Az 1996-ban alakult somorjai Fórum Kisebbségkutató Intézet elnöke. A nyitrai Konstantín Egyetem Politológia és Európai Tanulmányok Tanszékén oktat. Alapításától tagja a fasiszta szlovák állam és a kommunista titkosszolgálat tevékenységét dokumentáló Nemzeti Emlékezet Intézete elnökségének. A szlovákiai magyarok 1945 után elsőként megjelenő társadalomtudományi folyóirata, a Fórum Társadalomtudományi Szemle szerkesztőbizottságának elnöke. Főbb kutatási területei: a nemzeti jogok és az emberi jogok viszonya, a szlovákia magyar kisebbség politikai élete és a magyar kisebbségek alkotmányos helyzete.

SALAT LEVENTE (Babes-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár)

Salat Levente Csíkszeredában született 1957-ben. A kolozsvári Műegyetemen 1982-ben szerzett számítástechnikai mérnöki diplomát. A Babes-Bolyai Egyetem Történelem és Filozófia Karán doktorált 2001-ben, a politikai filozófia tárgykörében. 1982-1990 között mérnökként dolgozott Sepsiszentgyörgyön. 1990 és 1994 között a kolozsvári Korunk szerkesztője, illetve főszerkesztő-helyettese, 1990-től 1999-ig a Nyílt Társadalom (Soros) Alapítvány kolozsvári fiókjának igazgatója. 2000-től a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Politikatudományi Tanszékének oktatója, 2003-tól előadótanár. 2004-2006 között rektorhelyettes. A kolozsvári székhelyű Etnokulturális Kisebbségek Forrásközpontjának ügyvezető elnöke. Szakterülete az etnopolitika, kutatásai a kulturális megosztottság következményeinek normatív

politikafilozófiai megközelítéseivel kapcsolatosak, azon belül a román-magyar kapcsolatok, illetve az erdélyi magyarság helyzetének különböző vonatkozásait vizsgálják.

SZARKA LÁSZLÓ (MTA Kisebbségkutató Intézet)

Szarka László született 1953-ban Klobusicében (Szlovákiában). A galántai gimnáziumban érettségizett 1971-ben. Egyetemi diplomát a Pozsonyi Comenius. Egyetem történelem-magyar szakán szerzett 1976-ban. Eddigi munkahelyei: MTA történettudományi Intézet 1976-2000, A 2001-ben megalakult MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet igazgatója. Kutatási területei: A nemzetiségi politika és a nemzetiségi mozgalmak története a Habsburg-monarchiában 1867-1918 között, A történeti magyar állam felbomlása, A szlovákok 19-20. századi története, Csehszlovákia és a csehszlovákiai kisebbségpolitika, illetve a csehszlovákiai magyar kisebbség története. A magyar kormányok határon túli magyar politikája, a magyar kisebbségek kulturális és politikai önszerveződési törekvései.

Sólyom László köztársasági elnök megnyitója a Határon túli magyarság a 21. században.

Támogatáspolitikai, civil kezdeményezések, befektetés: a felzárkózás esélyei a határon túl című konferencián

Minden határon túli műhelyben folyik a munka, vannak Magyarországon is erre hivatott külön intézmények, rendkívül sok a publikáció, folyik a véleménycsere. Mégis azt gondolom, hogy ennek a konferencia-sorozatnak különös jelentősége és helye van. Egyrészt ez az a fórum, ahol a határon túliak minden országból összejönnek és találkoznak a magyarországiakkal, tehát egy nagyon sokoldalú kölcsönös információcsere folyik, másrészt pedig azt hiszem, hogy ennek a helynek a semlegessége és őszinte szándékai jól tesznek a témának is. Minden, ami itt elhangzik, megjelenik a honlapunkon, megjelenik a Pro Minoritate-ban, tehát nagy nyilvánosságot kap.

Úgy érzem, hogy ez a sorozat lassanként kezd beérni. Az az eddigi témák nagyon szépen épültek egymásra. Először egy általános helyzetfelmérés, hogy merrefelé is kellene menni, utána a szórványban és a tömbben élés problémája, legutóbb az autonómia és a regionalitás kérdésköre volt a tanácskozások témája, most pedig egy égető és valóban húsbavágó probléma, az anyagi támogatásoknak a kérdése. Úgy tervezzük, hogy talán még egy vagy két témát lesz érdemes megbeszélni – az idő is szorít –, aztán összegezzük az eredményeket, és megpróbáljuk az itt elhangzottakat a magyarságpolitika gyakorlatába is átvinni.

Az a téma, amiről most fogunk beszélni, a magyarországi támogatásoknak a kérdése. Én a magyarlakta területeket járva ebből leginkább a kérésekkel szoktam találkozni, néha pedig panaszokkal, hogy csökkenek a támogatások. Ez valóban csak a felszín, most szerintem sokkal mélyebb kérdésekről lesz szó. Semmiképpen nem szeretném megelőlegezni a mai tanácskozáson elhangzó főreferátumot és a többi előadást sem, azonban az nyilvánvaló, hogy ez is egy olyan téma, aminek kapcsán az egész magyarságpolitikának a kérdésessége, ellentmondásai, a különféle szerepeknek a tisztázatlansága, az intézményi tisztázatlanságok különösképpen ki fognak ütközni. Ezért én nagyon sokat várok ettől a mai tanácskozástól.

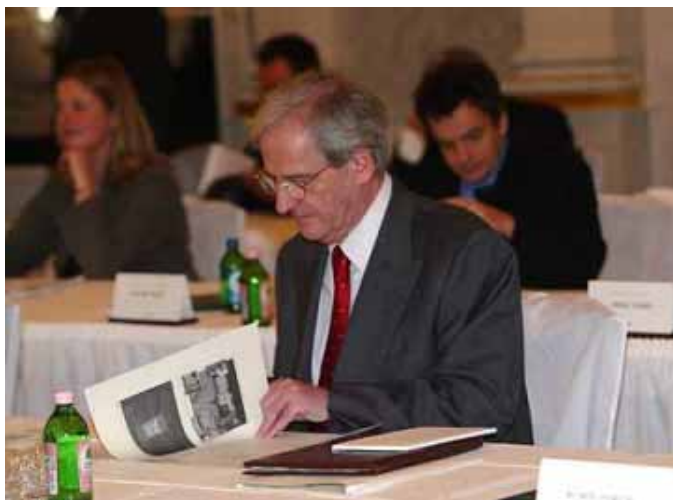
Némileg változik a technikai lebonyolítás. Az eddigi menetrend az volt, hogy minden országból elhangzottak az előadások, és ezért szükségképpen rövidebbre volt fogva minden egyes területnek a bemutatkozása és a problémafelvetése. Most egy nagyon terjedelmes, nagyon alapos főreferátum és korreferátumok következnek délelőtt, délután pedig szabadon vitázunk és beszélgetünk a kérdésekről.

Szeretném kiemelni azt, hogy itt nemcsak arról van szó, hogy milyen pénzügyi támogatásokat tud az anyaország juttatni, mi ezeknek a felhasználása, milyen igények vannak, milyen érdekek ütköznek, milyen a politikai és szervezeti háttér, hanem az is nagyon fontos, hogy milyen egyéb segítséget tudunk nyújtani, akár természetben, akár menedzsmentben, akár lobbizásban külföldön, Európai Unióban és így tovább. Tehát a téma nem szűkül be arra, hogy milyen segélyek érkeznek és hová.

És végül pedig a támogatásoknak a peremén szintén nagyon fontos, hogy az állami szférától függetlenül a gazdaságnak a mozgása határon túl, tehát a magyar gazdaság jelentkezése a határon túl, a kooperáció hogyan viszonylik ehhez a támogatási szférához.

Nincs más hátra, mint hogy nagyon jó tanácskozást kívánjak mindenkinek. Örülök, hogy ilyen sokat eljöttek, örülök ez eddig beérkezett írásbeli anyagoknak is, és nagyon bízom benne, hogy sikeres konferenciánk lesz, és jó szájjal fogjuk zárni a mai napot.

Közlemény a konferenciáról

Sólyom László köztársasági elnök által 2006-ban kezdeményezett Határon túli magyarság a 21. században című konferenciasorozat keretében a Sándor-palotában negyedik alkalommal került sor eszmecsere-re. Ezúttal a támogatáspolitikai egyes kérdéseiről tanácskoztak a konferencia résztvevői. A meghívott kisebbségkutatók, gazdasági szakemberek, a határon túli magyar civil közösségek egyes vezetői a jelenlegi támogatási rendszer számos kérdését vizsgálták. Több előadás is kiemelte a párbeszéd folytatásának, a magyar-magyar bizalom megerősítésének fontosságát. Magyarországi és a szomszédos államok központi költségvetéséből származó állami, valamint európai uniós támogatások kérdésén túl napirendre került az üzleti szféra, a szomszédos országokba irányuló magyarországi befektetések szerepe is, amelynek az egész Kárpát-medencei régió gazdaságfejlődése szempontjából kiemelkedő szerepe van – nem csak a határon túli magyar közösségek, hanem a magyar gazdaság szempontjából is. A résztvevők egyetértettek abban, hogy elkötelezett és anyagilag alátámasztott támogatáspolitikai nélkül nem lehetséges határon túli magyar fejlesztési politikák kialakítása. Konszenzus mutatkozott abban is, hogy a támogatásokról hozott döntésekben a civilek számára nagyobb, a politikai akarat számára kisebb teret kell biztosítani. A konferencia megállapításait úgy összegezte, hogy jelenleg hiányzik egy világos célt megfogalmazó, és ehhez megfelelő gyakorlati eszközöket rendelő, perspektivikus magyarországi támogatáspolitikai koncepció.

Lemaradásban? – oktatás, képzés, képességfejlesztés a határon túl- 2008. november 28.

A konferencia témája

A Sólyom László köztársasági elnök által 2006 tavaszán kezdeményezett konferencia-sorozat célja, hogy hozzásegítsen a határon túli magyarok helyzetének megbízható felméréséhez, a gondok és aggasztó folyamatok számba vételéhez, az új nemzedékek érzéseinek és álláspontjának megismeréséhez, megoldási javaslatok kidolgozásához. A legfontosabb célkitűzés azonban a határon túli magyarság kérdésével kapcsolatban egy megújult szemlélet felkínálása, illetve alapjainak lerakása lenne, mindenekelőtt a magyarországi közvélemény és a közélet számára. Ez az új szemlélet hozzájárulhat egy a 21. század követelményeinek megfelelő, az anyaországot és a többi nemzet rész jövőjét egységben látó nemzetstratégia kidolgozásához.

Az egyes tanácskozásokon a meghívott résztvevők a saját kutatási, illetve szakterületük, működési körük szempontjai alapján tartják meg előadásukat, melyeket délután tematikus kerekasztal-beszélgetések követnek.

* * *

A konferencia-sorozat következő, 2008. november 28-án megrendezésre kerülő összejövetelén az oktatás és a képzés kérdéseit szeretnénk megvitatni határon túli és inneni szakértők valamint az érintett ágazat képviselőinek részvételével. A határon túli magyar képzési rendszerről, annak elemeiről, eredményeiről és nehézségeiről még a magyar közvélemény tájékozott része is igen keveset tud. A Lemaradásban? – oktatás, képzés, képességfejlesztés a határon túl című konferencián arra vállalkozunk, hogy két főreferátum és 4-6 korreferátum segítségével, majd szabad vita keretében megvitassuk azokat a problémákat, amelyek ehhez a témakörhöz kötődnek, így például a magyar vagy államnyelvi iskoláztatás választójait, a romák integrációjának problémáját a magyar nyelvű közoktatásban, az oktatás minőségbiztosításának kérdését, a felnőttképzés ügyét, az iskolán kívüli oktatás alternatív stratégiáit, az egyházak és a civil szféra helyét mindebben, a kétnyelvű oktatás szerepét, és a szakképzés fontosságát.

A konferencia programja

A konferencián a délelőtti programban két főelőadás hangzik el a felvetett kérdéskör két nagyobb témaköréről, azt követően pedig 5 kapcsolódó tematikus előadás (korreferátum). Délután kerekasztal-megbeszéléssel folytatódik a konferencia, a két témát egy-egy rövid vitaindító vezeti be. A vitában az előadók és a meghívott szakértők vesznek részt.

Előadások (délelőtt):

Főelőadások

1. Alap- és középfokú magyar oktatás a határon túl

Előadó: Setényi János (a neveléstudomány kandidátusa)

2. A határon túli magyar felsőoktatás problémái, kihívásai

Előadó: Papp Z. Attila (MTA Etnikai-Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Budapest)

Korreferátumok

1. Kolláth Anna (egyetemi tanár, Maribor): A muravidéki kétnyelvű oktatás aktuális kérdései

2. Szabó Mihály Gizella (Gamma Nyelvi Iroda, Dunaszerdahely): A szaknyelvi kompetencia fejlesztésének lehetőségei kisebbségi környezetben

3. Csernicskó István (KMTF, Beregszász): Magyar nyelvű képzés Kárpátalján: problémák és kihívások

4. Nagy Margit (Pedagógiai Módszertani Központ, Újvidék): Közoktatás a szórványban - a kollégiumok jelentősége

5. Csete Örs (Apáczai Közalapítvány): Szakképzés és felnőttképzés a határon túl

Rostás Zoltán (Bukaresti Tudományegyetem): A minőségbiztosítás jelentősége az oktatásban

Kerekasztal-megbeszélés (délután) A vitában az előadók és a meghívott szakértők vesznek részt

1. panel: Magyar nyelvű alap- és középfokú oktatás a határon túl

Vitaindító (10 perc): Szőke Anna (Vajdasági Óvodapedagógusok Egyesülete)

2. panel: A határon túli magyar felsőoktatás

Vitaindító (10 perc): Péntek János (BBTE)

Meghívott szakértők:

Albert Sándor (Selye János Egyetem), Andócsi János (magyar iskolaközpont, Eszék), Bárdi Nándor (MTA Kisebbségkutató Intézet), Dávid László (Sapientia Egyetem), Farkas Zoltán (iskolaigazgató, a Román Akkreditációs Bizottság), Fehér Ferenc (a Szt. Márton Karitás)

főigazgatója), Horváth Gizella (Partiumi Keresztyén Egyetem), Magyar Tivadar (BBTE), Péntek János (BBTE), Szóke Anna (Vajdasági Óvodapedagógusok Egyesülete)

A konferencia résztvevői

Előadók és korreferátorok:

CSEERNICSKÓ ISTVÁN

Csernicskó István, nyelvész, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
Csernicskó István 1973-ban született Csapon. 1995-ben szerzett magyar nyelv és irodalomtanári oklevelet az Ungvári Állami Egyetemen. Bátyúban és Szernyén dolgozott magyar szakos tanárként. Az ELTE-n szerzett PhD-fokozatot nyelvészetből 2001-ben. 1997-től a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola oktatója, 2000-től rektorhelyettese. Vezetője a nyelvészeti, társadalomtudományi kutatásokat folytató Hodinka Antal Intézetnek. Az MTA külső köztestületi tagja. Fő kutatási területei: nyelv és társadalom kapcsolata, a kárpátaljai magyarság kétnyelvűsége, valamint nyelv, oktatás és politika összefüggései.

CSETE ÖRS

Csete Örs, oktatásfejlesztési szakértő, az Apáczai Közalapítvány igazgatója
Csete Örs 1966-ban született Budapesten. Magyar szakos tanári, könyvtárosi és etnográfus diplomával rendelkezik. 1995-től a budapesti Magyar Nyelvi Intézet magyar mint idegen nyelv tanára, majd a jogutód Balassi Bálint Magyar Kulturális Intézetben a külföldi hallgatók kollégiumának igazgatója. 1999 óta a szomszédos országok magyar nyelvű szak- és felsőoktatásának támogatására létrehozott Apáczai Közalapítvány igazgatója. A határon túlra irányuló magyarországi oktatásfejlesztés megújítását célzó "Magyariskola Program" című stratégiát 2006-ban publikálta.

KOLLÁTH ANNA

Kolláth Anna, Maribori Egyetem 1954-ben született Rumban (Magyarország, Vas megye). A rumi általános iskola elvégzése után a szombathelyi Kanizsai Dorottya Gimnázium német tagozatos osztályában érettségizett 1973-ban. 1978-ban szerzett magyar–német szakos középiskolai tanári diplomát a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán. 1978-tól 1981-ig a Kanizsai Dorottya Gimnáziumban tanított, 1981-től 1993-ig a szombathelyi Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola (ma a Nyugat-magyarországi Egyetem Savaria Egyetemi Központja) Magyar Nyelvészeti Tanszékének oktatója volt. Az Eötvös Loránd Tudományegyetemen doktorált 1990-ben, dialektológiai témában. 1993 óta dolgozik Szlovéniában, a Maribori Egyetem Bölcsészettudományi Kara Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékén, öt évig magyar lektorként, 2003-tól habilitált egyetemi docensként, 2008 áprilisától rendkívüli egyetemi tanárként. 2004 márciusától tanszékvezető. Elsősorban leíró magyar nyelvtant oktat. 1993-ig főképp dialektológiával foglalkozott, azóta fő kutatási területe a magyar–szlovén kétnyelvűség. Publikációi érintik a nyelvi tervezés, a nyelvművelés-nyelvalakítás és a kétnyelvű oktatás kérdésköreit is. Mariborban él.

NAGY MARGIT

Nagy Margit, Vajdasági Magyar Pedagógusok Egyesülete. 1945-ben Kolozsváron született (szülei: Nagy István református lelkész és Ürmösi Margit). A tanárképző főiskola fizika-kémia szakán végzett Marosvásárhelyen. 1970-ben áttelepült az akkori Jugoszláviába férjéhez. Egy fia van, Koliger Endre. Gimnáziumban és általános iskolában tanított, az Újvidéki Rádió gyermekműsorát is szerkesztette. 1992-ben az Újvidéki Diáksegélyező Egyesület elnöke volt. 1993 óta a Vajdasági Magyar Pedagógusok Egyesületének alapítója és elnöke. Kezdeményezésemre 2000-ben beindult az újvidéki Apáczai Diákotthon működése, amelyet azóta is többször bővítettek, jelenleg 72 egyetemistának tud kollégiumi ellátást biztosítani.

A hetvenes és a nyolcvanas években román nyelvű irodalmat, szerb nyelvből tankönyvet fordított, riportjai, írásai jelentek meg a hazai és külföldi sajtóban.

PAP Z. ATTILA

Papp Z. Attila, szociológus (MTA Kisebbségkutató Intézet). 1969-ben született Gyergyószentmiklóson (Románia). 1996-ban végzett a Temesvári Nyugati Egyetem szociológia szakán, majd 2006-ban doktori címet szerzett az ELTÉ-n. 1999-től az egykori Teleki László Intézet munkatársa, illetve 2003-tól 2006-ig a Határon Túli Oktatásfejlesztésért Programiroda vezetője is volt. Kutatási területei egyrészt a romániai magyarok különböző intézményesülési formáinak vizsgálata (pl. nyilvánosság, oktatás, felnőttképzés),

másrészt a Kárpát-medencei, illetve azon kívül is élő magyar közösségek oktatási rendszerének, szerveződéseinek, valamint ezek társadalmi beágyazottságának vizsgálata. Kutatásokat végzett és végez továbbá a magyarországi és romániai roma kisebbség oktatási integrációja területén is. A REGIO folyóirat szerkesztője, tanított a kolozsvári BBTE-n és magyarországi felsőfokú intézményekben, oktatáskutatás módszertani képzéseket szervezett és tartott (Csíkszeredában, Kolozsvárott, Beregszászon, Szabadkán, Komáromban, Budapesten) a környező országok fiatal szakemberei számára, illetve tevékenykedett és jelenleg is tevékenykedik felsőoktatási tanácsadóként.

ROSTÁS ZOLTÁN

Rostás Zoltán, szociológus, Bukaresti Tudományegyetem, Sapientia – Erdélyi Magyar Tudományegyetem. 1946-ban született Székelyudvarhelyen. Marosvásárhelyi középiskolai tanulmányok után a kolozsvári egyetem filozófia karán szerez oklevelet 1970-ben. Egyetemi évei alatt főszerkesztő-helyettesként részt vett a román, magyar és német nyelvű kulturális diákfolyóirat, az Echinox 1968-as megalapításában és szerkesztésében. Ez egyetem elvégzése után a bukaresti magyarnyelvű rádió és televíziós műsorok szerkesztője. 1977-től a román fővárosban megjelenő művelődési hetilap, A Hét társadalomtudományi szerkesztője. Részt vett a hetilap tudomány rovatának negyedévi melléklete, a TETT kiadásában. A rendszerváltás után a Bukaresti Tudományegyetem újonnan alakult Sajtó- és Kommunikáció-tudományi karának oktatója. 2002-től egyetemi tanár, 2004-től szociológiai-doktorátusvezető. 2000-ben vállalta az éppen startoló Sapientia EMTE, csíkszeredai campusán a Szociológia-Vidékfejlesztési tanszék kiépítését, majd ugyanott, dékánként (2004-2007) elindította a kommunikációtudományi szakot. Mindezzel párhuzamosan 2004-től felsőoktatási tanácsos a oktatásügyi minisztériumban, a román minőségbiztosítási ügynökség, az ARACIS konzultatív bizottsága alelnöke. Tagja a csíkszeredai Kommunikációs Antropológiai Munkacsoportnak és a MTA Kolozsvári Akadémiai Bizottság vezetőségének és számos más szakmai testületnek. Kutatási területe a történeti szervezetszociológia, a szociológiatörténet, magyar-román szociológiatörténeti kapcsolatok és az oral history. Tanulmányai, kötetei és ismeretterjesztő írásai magyar, román, angol és francia nyelven jelentek meg.

SETÉNYI JÁNOS

Setényi János, a neveléstudomány kandidátusa, ügyvezető igazgató (Expanzió Humán Tanácsadó Kft.) 1961-ben született Budapesten, 1986-ban végzett az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán (magyar nyelv és irodalom - történelem szakos középiskolai tanár - finn szakos előadó), majd 1992-ben megszerezte a neveléstudományok kandidátusa címet. Beszélt nyelvek: angol, finn, orosz, német. 1990 és 1996 között az Oktatáskutató Intézet Magyar Felsőoktatás-kutatási osztályát vezette, majd 1997-től az Expanzió Humán Tanácsadó ügyvezető igazgatója.

Fejlesztői, és intézményi munkája mellett jelentős hazai és nemzetközi szakmai kutatói, előadói, publikációs tevékenységet folytat. 1996-tól tanácsadó a Világbank, OECD, Európa Tanács és más globális szervezetek projektjeiben. Az ő vezetésével fejlesztette ki az Expanzió saját értelmezésű TQM alapú közoktatási minőségirányítási modelljét, melyet első ízben próbáltak ki Magyarországon az önfejlesztő iskolák. 1996-tól az Expanzió akkreditált, minőségügyi témákat érintő pedagógus-továbbképzéseinek vezető tréner, COMENIUS II-es szintre minősített tanácsadó. Közreműködött az első professzionális értékelési szakirodalom lefordításában és kiadásában (Carol Weiss: Értékelés, OPEK -Budapest 2007). Részt vett az Értékelők Magyarországi Szövetségének megalapításában, valamint a nemzeti K+F stratégia szakmai értékelésében az Államreform Bizottságban (2007). Főbb szakterületei: közép-kelet európai oktatási rendszerek összehasonlító elemzése; oktatási intézmények és programok, közoktatási- szakképzési-, felsőoktatási rendszerek értékelése és szervezeti fejlesztése; minőségbiztosítás és akkreditációs rendszerek; költséghatékonysági elemzések az oktatásban.

SZABÓMIHÁLY GIZELLA

Szabó Mihály Gizella, Gramma Nyelvi Iroda, Dunaszerdahely. 1956-ban született Szlovákiában, jelenleg is ott él. A pozsonyi Comenius Egyetem Bölcsészettudományi Karán 1979-ben szlovák–magyar szakon szerzett tanári oklevelet. 1992-ig ugyanott a magyar tanszék oktatója, jelenleg szabadfoglalkozású nyelvész, szakfordító és tolmács, a nyitrai Konstantin Egyetem Közép-európai Tanulmányok Karán óraadó tanár. 2001-től a dunaszerdahelyi (Szlovákia) székhelyű Gramma Egyesület és Nyelvi Iroda vezetője. Kutatási területei: szlovák–magyar konfrontatív nyelvészet, szociolingvisztika, nyelv- és oktatáspolitikai, fordításelmélet- és gyakorlat, kisebbségi nyelvtervezés. E témákból számos publikációja jelent meg magyar, szlovák, angol és német nyelven Szlovákiában, Magyarországon és külföldön (a publikációs jegyzéket l. a <http://www.gramma.sk/> honlapon a Gramma/Munkatársak rovatban). Ezenkívül szakértői és szakfordítói tevékenységet végez szlovákiai magyar szervezetek, valamint egyes szlovák államigazgatási és önkormányzati szervek (pl. az oktatási minisztérium) számára.

Meghívott szakértők:

ALBERT SÁNDOR

Albert Sándor, Selye János Egyetem, rektor. Nagykaposon született, Kassán szerzett gépészmérnöki oklevelet majd Pozsonyban neveléstudományból habilitált. A patinás kassai Ipariskola tanára, később igazgatója volt. Az Ipariskolában főiskolai képzést indított el, majd a Kassai Műszaki Egyetemen szervezett mérnök-pedagógiai tanszéket. 2004-től miniszteri biztосként

a Selye János Egyetemet vezette. 2005-ben a köztársasági elnök a Selye János Egyetem első rektorává nevezte ki Albert Sándort.

ANDÓCSI JÁNOS

Andócsi János, Hercegszöllősi Önkormányzat, Új Magyar Képes Újság, szerkesztő. Andócsi János Eszéken (Horvátország) született. 2000-ben végzett az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Bölcsészkarán, történelem szakirányon. Egy évre rá szerzett abszolutóriumot az ELTE ÁJK politológia szakán. 2001-ben a Századvég Politika Iskola politikai kommunikáció szakán abszolvál. Ugyanezen évben befejezi az egrői főiskola felsőfokú újságíró képzését. 2002 óta a Horvátországi Magyar Oktatási és Művelődési Központban etikát, történelmet és politikát oktat. 2003 óta a Hercegszöllősi Magyar Kisebbségi Önkormányzat elnöke illetve tagja Eszék-Baranya megye Magyar Kisebbségi Önkormányzatának. 2003 óta fő és felelős szerkesztője a Horvátországi Magyarországi hírlapnak.

BÁRDI NÁNDOR

Bárdi Nándor, történész, Teleki László Intézet. 1962-ben született Laskodon (Szabolcs-Szatmár megye). 1986-ban végzett Szegeden a JATE történelem – Kelet-Európa szakán. Ezt követően az OSZK-ban referens, majd 1991-től 1996-ig a JATE oktatója, a következő évtől pedig jelenlegi munkahelyén a Teleki László Intézetben dolgozik. Tanárként Köztes-Európa két világháború közötti történetét, kisebbségtörténetet oktat, a nemzetépítéssel kapcsolatos szövegolvasásokat vezet. Kutatói alapkérdése: a kisebbségi elitek, hogy értelmezik (újra és újra) saját társadalmukat? Az etnopolitika és a társadalompolitikák összefüggéseit vizsgálja a romániai magyar kisebbség (döntően két világháború közötti) történetén keresztül. Szakértőként a budapesti kormányzatok és a határon túli magyarok kapcsolatrendszerét, mint ágazati politikát (magyarságpolitika) elemzi. Jelenleg két nagyobb programot irányít: az erdélyi magyar adatbank (adatbank.transindex.ro) tartalomfejlesztését és a romániai magyar kisebbségtörténeti kutatások szervezését – megjelenítését (Múltunk, Források a romániai magyar kisebbségek történetéhez sorozatok szerkesztése).

DÁVID LÁSZLÓ

Dávid László, Sapientia Egyetem. A Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem rektora, okleveles villamosmérnök folyamatirányító számítógépek szakképzéssel. 1956. július 18-án született Csíkszeredában. Egyetemi tanulmányait a Temesvári Műszaki Egyetem Elektrotechnika Karán végezte 1981-ben. A műszaki tudományok doktora címet a Brassói Egyetemen szerezte 1997-ben. 1981-1985 között fejlesztőmérnök a Sepsiszentgyörgyi ISAMA vállalatnál, 1985-1993 között tudományos kutató, főmunkatárs, majd fiókinézet igazgató a Bukaresti Elektrotechnikai Kutatóintézet (ICPE) Marosvásárhelyi Fiókinézeténél. 1993-tól egyetemi oktató a marosvásárhelyi "Petru

Maior" Egyetem Műszaki Karának, Villamosmérnöki Tanszékén, egyetemi tanári kinevezést 2001-ben szerez. Az automatizálás és ipari informatika szak irányítója, a villamosmérnöki mesteri képzés megteremtője, akkreditált Egyetemi Kutatóintézet igazgatója az állami egyetemen. 2001–2004 alelnöke a Sapientia Alapítvány Marosvásárhelyi Fiókjának, az EMTE automatizálás (folyamatirányítás) és számítástechnika (műszaki informatika) szakcsoportok elindítója és vezetője, 2002-től a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem főállású professzora, a Műszaki majd Villamosmérnöki Tanszék vezetője, a Sapientia Alapítvány Kutatási Programok Intézete (KPI) Tudományos Tanácsának tagja. 2004-től az EMTE rektorhelyettese, majd 2007-től az egyetem rektora. Tudományos kutatási témái: a nagyteljesítményű elektronsugaras megmunkáló berendezések számítógépes folyamatirányítása, mágneses térben porlasztott vékonyréteg technológiák folyamatvezérlése, modern számítógépes irányítási algoritmusok (modellprediktív szabályozások, softcomputing módszerek). A magyar professzorok Világtanácsának (MPV), a Kolozsvári Akadémiai Bizottságnak (KAB), Erdélyi Műszaki Tudományos Társaságnak (EMT), az Erdélyi Múzeum Egyesületnek (EME), valamint a Román Automatika és Informatika Társaságnak (SRAIT) tagja. 2004-ben „A magyar informatikáért” miniszteri kitüntetésben részesült, 2007-ben pedig megkapta a „Pro Universitate et SCIENTIA” MPV díjat. Három könyv, hét egyetemi jegyzet és több mint 60 szakcikk szerzője.

FARKAS ZOLTÁN

Farkas Zoltán, igazgató, tanár, Batthyány Ignác Szakközépiskola, Gyergyószentmiklós. 1961-ben született Gyergyószentmiklóson. a gyergyószentmiklósi Salamon Ernő Liceumban végzett középiskolai tanulmányok után a Temesvári Nyugati Egyetem fizika karán szerez oklevelet 1989-ben. Az egyetem elvégzése után a gyergyószentmiklósi Batthyány Ignác Szakközépiskola aligazgatója, majd 1996 után az intézmény igazgatója napjainkig. 2000-ben megszerzi az I.-es fokozatos tanári címet fizika tantárgyból. 2003-ban részt vesz a Román Tanügyminisztérium és a Magyar Tanügyminisztérium által közösen szervezett Tanügy-Igazgatási Ismeretek című képzésen. 2006-ban Mesteri címet szerez a Lucian Blaga Egyetemen Nagyszebenben, Nevelési Management szakon. 2007-ben Doktorandus a Iasi Al.I.Cuza Egyetemen Minőségbiztosítás Management szakon. Mindezzel párhuzamosan 2003-tól a román minőségbiztosítási ügynökség, az ARACIP szakértője.

FEHÉR FERENC

Fehér Ferenc, közgazdász, Munkácsi Római Katolikus Egyházmegyei Karitás, igazgató Fehér Ferenc 1979-ben született Huszton. A huszti ukrán ill. később a nagyszülősi magyar általános iskola után Esztergomban a Temesvári Pelbárt Ferences Gimnáziumban érettségizett 1998-ban.

Tanulmányait Salgótarjánban a Pénzügyi és Számviteli főiskolán folytatta ahol 2002-ben szerzett diplomát. A szakmai gyakorlatot Budapesten a GKI Gazdaságkutató intézetben végezte, szakdolgozatának címe: A külföldi működőtőke-beáramlások hatásmechanizmusának vizsgálata az ukrán jövőre nézve - Magyarország példája alapján. 2003-tól a Munkácsi Római Katolikus Püspökségen dolgozik. 2004-től az Egyházmegyei Karitás Igazgatója amelynek oktatási vonalához 9 magyar óvoda, a munkácsi líceum és egy ösztöndíj program tartozik.

HORVÁTH GIZELLA

Horváth Gizella, Partiumi Keresztény Egyetem, Nagyvárad. 1962-ben született a Hunyad megyei Aninoszán, Zsilvölgyében. Déván végezte a középiskolai tanulmányait, egy tanítóképző líceumban. A kolozsvári egyetem filozófia karán szerzett oklevelet 1980-ban. Az egyetem elvégzése után több középiskolában tanított filozófiát és társadalomtudományokat. 1995-ben szerzett doktori címet, dolgozatának témája A reflexív filozófia. Maine de Biran, Henri Bergson. 1999-ben Szeghő Katalin kolozsvári filozófia tanárnővel együtt megszervezte a Partiumi Keresztény Egyetem keretein belül induló Filozófia szakot. Az egyetem építésében előbb mint tanszékvezető, majd 2006 és 2008 között mint dékán, jelenleg rektorként vesz részt. Elsősorban érveléstechnikával és esztétikával foglalkozik.

MAGYARI TIVADAR

Magyari Tivadar, a BBTE Magyar Tagozat vezetője, illetve oktatási rektorhelyettes 1968-ban született Kolozsváron. A Babeş-Bolyai Tudományegyetemen végzett 1991-ben a filozófia-szociológia szakon. Tanulmányi eredményei alapján (9,96-os átlag) az egyetem kezdetben tanársegédként alkalmazta az újonnan alapított szociológia szak magyar tagozatán. Jelenleg docensi fokozata van. Oktatóként szakterülete a társadalomkutatás módszertana, illetve a médiaszociológia. Főleg a romániai magyar sajtó, a romániai oktatási rendszer, illetve a romániai magyar civil szféra kutatásában vett részt. A londoni King's College, illetve több ízben a budapesti Közép-Európai Egyetem ösztöndíjasaként kapott továbbképzést, a doktori címet saját egyetemén szerezte. Pályája kezdetén újságíróként is dolgozott, 1997 és 2004 között a Magyar Újságírók Romániai Egyesületének vezetőtanácsi tagja, egy ízben (1997-2000) alelnöke volt. 1999-től a szociológia tanszék magyar tagozatának vezetője, létrehozta az egyetemen az első önálló szervezésű, tanszéki szintű magyar tagozatot. 2005-től a saját karának dékánhelyettese. 2007. januárjától előrehozott választással az egyetem magyar tagozatát vezető rektorhelyettese, illetve ugyanebbe a tisztségbe a 2007. decemberi rendes tisztújításon a magyar tagozat újraválasztotta. A román tagozat, a korábbi szokásjog szerint, rábízta az egyetem általános oktatási rektorhelyettesi hatáskörét is.

PÉNTEK JÁNOS

Péntek János, BBTE. Péntek János 1941-ben született a Kolozs megyei Körösfőn, négy gyermeke van. A kolozsvári egyetemen végzett magyar nyelv és irodalom szakon, ugyancsak itt szerezte meg a filológiai tudományok doktora fokozatot. 1964 óta oktatója a magyar nyelvészeti tanszéknek, 1990 januárja és 2006 október 1-je közt tanszékvezető. Ebben az időszakban újjá szervezte a három magyarságtudományi tanszékét: a nyelvészetit, az irodalomtudományit és a néprajzit, negyven éves kiesés után indította meg újra az egyetemi képzést néprajz szakon. Aktív egyetemi tanárként továbbra is felelőse a magiszteri és a doktori képzésnek a magyar és általános nyelvészeti tanszéken. 1999–2002 közt Széchenyi Professzori ösztöndíjas. 2004-től az MTA külső tagja. Szakmai vezetője annak a kutatóállomásnak, amelyet a többi külső régióbelihez hasonlóan 2001-ben az Akadémia Erdélyben is létrehozott, és amelynek fő feladata a hiteles élőnyelvi kutatásokra alapozott nyelvi tervezés. Kutatási területei: magyar dialektológia, etnolingvisztika (nyelv és kultúra határterületeinek vizsgálata), nyelvi kontaktológia (nyelvi kölcsönhatás, kétnyelvűség, nyelvcseré). Könyvei, publikációi ezekhez a kutatásokhoz kapcsolódnak. Tágabb szakmai, közéleti munkásságához tartozik a magyar nyelvű közoktatás szakmai és nyelvi gondjaival való foglalkozás (tankönyvszerzőként, az Erdélyi Tankönyvtanács alapítójaként és kuratóriumi elnökeként, más oktatási testületek és fórumok tagjaként), az anyanyelvi mozgalom szakmai megalapozása (az Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége alapítójaként és elnökeként), a szórványban és falun hátrányos helyzetben élő tehetséges tanulók támogatása (a Nyilas Misi Tehetségtámogató Egyesület kezdeményezőjeként és elnökeként).

SZŐKE ANNA

Szőke Anna, néprajzkutató, kulturális antropológus, a Vajdasági Magyar Óvodapedagógusok Egyesületének elnöke. Közép-Bácskában, Kishegyesen született 1948-ban. Újvidéken érettségizett a klasszikusnak számító ötéves Óvóképzőben. Ezt az oktatási formát később megszüntették. Főiskolai tanulmányait két nyelven végezte az újvidéki Pedagógiai Akadémián. Szülőfalujában, Kishegyesen óvónőként dolgozik, majd kinevezik a művelődési egyesület elnökévé. 2000-ben a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán etnográfusi oklevelet szerzett. 2007-ben a Debreceni Egyetemen a bölcsészettudományok területén a néprajz és kulturális antropológia i tudományokban doktorált, Ph.D. fokozat. Kutatási területe a szórványmagyarság, ezen belül is az anyanyelv, a nyelvi kontaktónák vizsgálata. Doktori értekezésének tárgya: A vallás megtartó ereje a Versec környéki magyarságnál. Kutatásait ötvözte óvodapedagógiai szaktudásával és továbbképzéseket szervez a kétszeres szórványban élő magyar tannyelvű pedagógusok és szülők számára. Több kis településen, ahol már nem létezik magyarnyelvű oktatás, beindította a hétvégi magyar óvodákat. Az óvodai neveléssel kapcsolatban három szakkönyve jelent meg, amelyekben a néphagyományokra épülő óvodai nevelési programot dolgozta fel. 2000 óta, az Anyanyelvi Konferencia felkérésére szervezi a határon túli magyar óvónők nyári pedagógus-továbbképzését Kisvárdán. 1998-ban megalakította a Vajdasági Magyar Óvodapedagógusok

Egyesületét. Szakértőként különböző konferenciákon, képzéseken ad elő, s ő maga több nemzetközi konferenciát szervezett a kétnyelvűség témakörében. Tevékenységéért Vajdaságban Októberi díjjal tüntették ki, a Kárpát-medence magyar nyelvterületén kifejtett munkásságáért 2000-ben Budapesten a Magyar Kultúra Lovagja címet kapta. Néprajzi publikációi a szórványmagyarság kérdéskörét ölelik fel. Előad a Debreceni Egyetem Néprajzi Tanszékén. Kutatásainak eredményeként vallja: Mindennél fontosabb a személyes kapcsolattartás a szórványban élő nemzettársainkkal.

Sólyom László köztársasági elnök megnyitója a Határon túli magyarság a 21. században.
Lemaradásban? – oktatás, képzés, képességfejlesztés a határon túl című konferencián

Tisztelt Konferencia!

Kedves Résztevők!

A mai konferenciával ez a sorozat az ötödik alkalomhoz érkezett el. 2006 tavaszán rendeztük Tények és Perspektívák címmel az első konferenciát. Az alapgondolata az volt, hogy az eddig uralkodó érzelmi megközelítéssel, az uralkodó, pillanatnyi politikai hasznot hozó megközelítéssel szemben próbáljunk egy hiteles forrásra épített perspektívát nyújtani, próbáljuk a közbeszédet átformálni a magyar nemzet Magyarországon és határon túl lévő részének a viszonyáról.

Ez a konferencia arra is alkalmat adott, és szeretne továbbra is alkalmat adni, hogy az egyes nemzetrészek egymással is kommunikáljanak. Ne legyenek külön utak és elszigetelt hangok Délvidékről, Felvidékről vagy Erdélyből, Kárpátaljáról, Horvátországból, Szlovéniából, mindenhol, hanem legalább itt valósuljon meg egyfajta egység és egyfajta dialógus is. Az első alkalmat követték aztán a további tematikus konferenciák. Foglalkoztunk a tömbmagyarság és a szórvány problémáival, az autonómiával és a regionalizmussal, a támogatás és a gazdasági erőforrások kérdésével, és ma elérkeztünk az oktatáshoz.

A kialakult rend szerint lesz két főelőadás, utána pedig a kollegák fogják az egyes részkérdéseket taglalni. A két főelőadás az alap- és a középfokú oktatás, illetve a felsőoktatás kérdésével foglalkozik. A főelőadásokat követi majd a részletes vita.

Úgy érzem, hogy az oktatás az eddigiek közül talán a legéletbevágóbb, legfontosabb kérdés. Hiszen nyilvánvaló, hogy az iskola a magyar nemzet megmaradásának az alapfeltétele. Nem csak azért, mert olyan nyelvi kompetenciát ad, ami nélkül a megmaradás többi feltétele, a teljes hálózat kiépítése lehetetlen. Tehát, hogy ha valaki nem tud rendesen magyarul, nem tudja magát továbbképezni, és értelmiség nélkül nem rendelkezik perspektívákkal a magyar helyi társadalom sehol sem. És azon kívül az iskolának

közösségteremtő, nevelő szerepe van. Nem csodálkozhatunk azon, hogy az asszimilációs támadásokat a magyar nemzet ellen mindig az iskolával kezdik. Olvasom Kárpátalján, ugye a meginduló nacionalista cikkezést, azt mondja, hogy azért nem kell magyar iskola, mert magyarokat nevel. Hát pont ezért kell magyar iskola, mert magyarokat nevel.

Mindig azt is hangsúlyozzuk, hogy a határon túli nemzetrészeknek integrálódni kell az államukba. Az is nyilván való, hogy meg kell tanulni az államnyelvet. De még további következtetés, hogy a kétnyelvűség csakis egy rendkívül kiművelt, komoly anyanyelvi oktatással és anyanyelvi kultúrára támaszkodhat. Tehát a főcélkitűzés nyilván az, hogy legyen anyanyelvi oktatás óvodától az egyetemig, és teljes, jól működő, minőségi rendszer működjön.

Az iskola kiknek van? Van egy másik aspektusa is. Az egyik az, hogy ehhez gyerek kell. Ez kétségtelen tény. Hiába beszélünk az iskoláról, a demográfiai kérdéseket nem tudjuk kikerülni. Másrésztől, ez az a kérdés, ami egy életre szóló döntés, amiről nagyon keveset szoktunk beszélni. Vannak állandóan ilyen döntések, amelyek kihatnak az egész életre. Azon gondolkodik a szülő, hogy adjam-e magyar iskolába a gyereket? Vajon jobb lesz-e neki? Vagy inkább adjam az uralkodó nemzeti iskolába, mert ez alapozza meg az egész jövőjét? Valóban életre szóló döntés a gyerekeknek is, az egész magyar közösségnek is. Fontos manapság itthon is és a határon túl is, hogy ne pillanatnyi, pontszerű döntéseket hozzunk, hanem vállaljuk azt az áldozatot, ami most pillanatnyi, hogy olyan iskolába járattuk, amibe nehezebb neki is járni és nekünk is fenntartani. De hosszú távon csakis ez éri meg. Van egy ilyen aggálya is a kérdésnek, hogy életre szóló döntést kell hozni, hosszú távú haszon miatt kell áldozatot vállalni a jelenben.

És végül nem választható el az iskolakérdés a minőségtől. Tehát nagyon is valóságos dilemma a szülőknek egy ilyen súlyos döntésnél, hogy igaz, hogy magyar, de nem jó a színvonala, vagy egy másik iskola legyen, mert ott garantált a jobb oktatás. Nem szabad megengedni azt, hogy egyáltalán ilyen választás elé állítsa a magyar közönséget, akiknek ez egy életkérdés.

Én határon túli útjaim során, ha csak tehetem, elmegyek iskolákba. Összeszámoltam – bár lehet, hogy kihagytam – húsz iskolát látogattam meg, és ezek között hét felsőfokú tanintézetet, és tizenhárom általános iskolát és gimnáziumot. És nyilván sok mindent tapasztaltam. De azt kell mondanom, hogy ezt a kérdésfelvetést, hogy magyar vagy minőségi oktatás, ilyen nem nagyon kell feltenni, mert egészen kitűnő intézményeket volt szerencsém látni. Tehát nem csak egyetemi karokat, mert valóban komoly eredmények vannak a felsőfokon. De a zentai gimnázium tanulói például Magyarországon sorozatban nyertek fiatal feltaláló versenyeket. És nem egyszer a Kárpát-medencei Magyar Iskola Találkozókon a határon túli gimnáziumok egész kitűnően szerepelnek. Székelyföldön én meg voltam hatva attól, hogy egyik kis faluban milyen sugárzó okos, nagyszerű diákok beszéltek ott. És azt mondtam, hogy hát akkor nincs veszve semmi, ha ez tényleg így van.

Úgyhogy, ha már az élményeknél tartunk, hadd fejezzem be azzal, hogy én köszönettel tartozom minden mindenkinek, aki 2006 óta ezen a konferencián részt vett. Nekem személy szerint ez rengeteget adott. Tehát én ezen a konferencián egészen más lelkülettel és más tudással foglalkozom az összmagyarság kérdéseivel. Egészen más szemmel nézek, amikor a határon túli körutazásaimat teszem. Olyan óriási haszon az én számomra, amit csak remélni tudok, hogy mindenkinek, aki ezeken részt vesz, és aki ezeknek a konferenciáknak a termékeit, ezeket a tanulmányokat olvassa, hasonlóképpen gondolkodik. Köszönöm szépen, és jó munkát kívánok a konferencia résztvevőinek!

Sólyom László köztársasági elnök sajtónyilatkozata a Határon túli magyarság a 21. században.

Lemaradásban? – oktatás, képzés, képességfejlesztés a határon túl címmel rendezett konferencia szünetében

Hölgyeim és Uraim!

Ez az ötödik konferenciánk a határon túli magyar nemzetrészek állapotáról. Olyan konferencia, ahol nem politikusok vesznek részt, hanem civil szervezetek képviselői, elsősorban kutatók, publicisták, tanárok, olyan szakemberek, akikre a határon túli magyar közösségek „rá vannak bízva”. Az volt a célja ennek a konferencia-sorozatnak, hogy alternatívát kínáljunk az itthon begyökeresedett érzelmi megközelítéssel szemben, illetve azzal szemben, hogy a határon túli magyarságról szóló vélekedést pillanatnyi pártpolitikai helyzetek vagy itthoni belpolitikai helyzetek határozzák meg. Ezért a résztvevők nem magyarországi magyarok, akik egymással is itt találkozhatnak. Rendkívül érdekes látni azt, hogy hogyan hatnak egymásra például egy felvidéki és egy délvidéki szakembernek a nézetei.

Ez a konferencia az oktatás helyzetével foglalkozik. Azt hiszem, hogy mindenki egyetért azzal, hogy ez sorsdöntő tényező minden közösség fennmaradása és jövője szempontjából. Az első benyomásom az volt, hogy bármennyire is specifikusnak tűnik a határon túli magyar közösségek iskoláztatása, rendkívül sok az azonosság az itthoni magyarság és a határon túli magyarság problémái között. De nem szeretnék előremenni. Mindenek előtt érdemes azt leszögeznünk, hogy a 90-es években kiépült, vagy nagyrészt helyreállt egy olyan oktatási infrastruktúra, amely évtizedekkel korábban, vagy akár fél évszázaddal korábban létezett a Kárpát-medencében, tehát visszaálltak az oktatási intézmények, és valóban minden utódállamban az óvodától az egyetemig lehetséges magyar nyelven tanulni. Ez alapvető vívmány, sokszor nagyon látványos, akár építészeti is látványos nyomai vannak ennek mindenhol. A lényeg azonban az, hogy kész van, elkészült, most már majdnem tíz évvel ezelőtt, és ezt nem fenyegeti veszély, bármilyen riasztó hírek érkeznek akár Kárpátaljáról, akár máshonnan. Lehet morzsolni ezt a rendszert, de az, hogy a kárpát-medencei magyarság túlnyomó többsége már európai uniós tagállamban él, olyan garanciát jelent, amelyet érdemes megemlítenünk. Itthon sokszor az a nagyon szívesen hangoztatott kifogás, hogy az Európai Unió nem oldotta meg a magyarság és a határon kívüli magyarság problémáit, de ilyen tekintetben láthatjuk, hogy garanciát jelent, az iskolarendszer meg fog maradni.

Éppen ezért már az utóbbi nyolc-tíz évben az igazi kérdés a tartalmi: mire használjuk ezt az iskolarendszert? Hogyan lehet a nyilvánvalóvá vált hibákat kiküszöbölni, és az egésznek mi a jövője? Ilyen szempontból a legelső a minőség kérdése. Tehát azért, mert valami magyar, nem biztos, hogy jó, viszont mindent meg kell tenni azért, hogy azokat a standardokat, amelyeket az ottani állam megkíván, zokszó nélkül alkalmazzuk, és lehetőleg szárnyaljuk túl, hiszen egy kisebbségnek mindig túl kell teljesíteni. Ha megnézzük azt, hogy a PISA felmérésekben vagy az ottani belső minősítésekben hogyan szerepelnek

magyar iskolák, vegyes a kép, de nem szabad azért elnézőnek lenni, hogy elmondhassuk: létezik magyar iskola.

